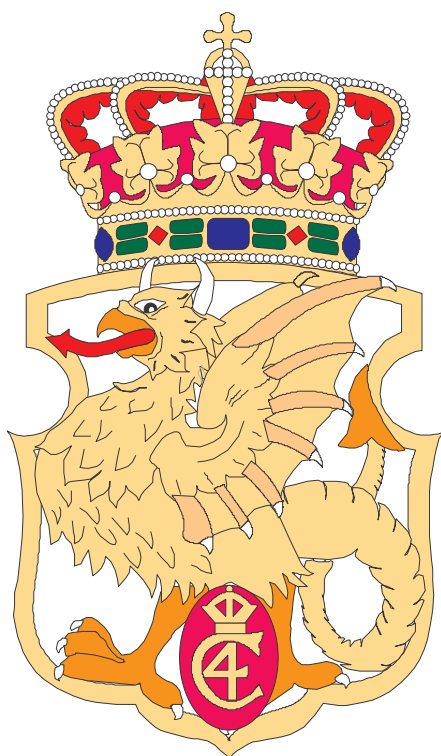

Almegårds Øvelsesplads

Drifts- og Plejeplan 2004-2018

Miljøministeriet • Skov- og Naturstyrelsen
og
Lokalforsvarsregion Bornholms Værn
2004

Almegårds Øvelsesplads

-Drifts- og Plejeplan 2004-2018

Udgivet af Miljøministeriet,
Skov- og Naturstyrelsen
og Hærens Operative Kommando

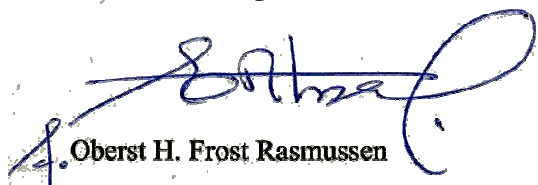
Tekst	Skovfoged Peter Larsen og biolog Erling Krabbe. Det kulturhistoriske bidrag er udarbejdet af skovfoged Erling Buhl og geolog Henrik Granat har været yderst behjælpelig med den geologiske beskrivelse. Alle foranstående er fra Skov- og Naturstyrelsen. Lokalforsvarsregion Bornholms Værn har bidraget til kap. 5, 6, 7 og 9.
Korrektur	Chefsekretær Bente Knudsen, Skov- og Naturstyrelsen.
Kort (bilag 1,2 og 3)	Peter Larsen
Bevoksningsliste (bilag 4)	Peter Larsen
Forsideillustration	Blykobbe Å med springende havørred, Poul Juul, 2004
Layout rapport, kort samt indbinding	Peter Larsen, Skov- og Naturstyrelsen
Layout, omslag,	Poul Juul
Aftale vedrørende kortmateriale:	Udsnit af Kort & Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i henhold til tilladelse G18/1997.
Oplag	40 eksemplarer til intern anvendelse i forsvaret samt offentlig tilgængelig via Internettet: www.skovognatur.dk
ISBN	87-7279-556-5
ISBN for netudgave	87-7279-557-3

Almegårds Øvelsesplads

Drifts- og plejeplan 2004-2018

Nærværende drifts- og plejeplan for Almegårds Øvelsesplads stadfæstes hermed som gældende for perioden 15. marts 2004 til 15. marts 2018.

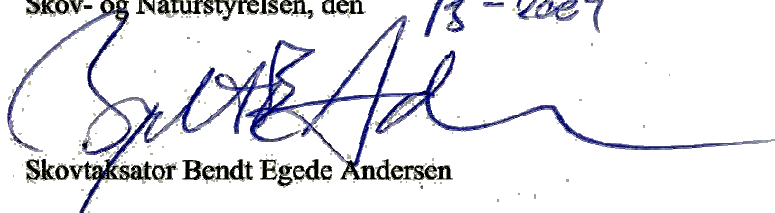
Lokalforsvarsregion Bornholms Værn, den 15-3-2004

A. Oberst H. Frost Rasmussen

Skov- og Naturstyrelsen, den

10/3 - 2004

Skovtaksator Bendt Egede Andersen

INDLEDNING.....	1
1 GENERELT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANER.....	1
1.1 Formål og baggrund.....	1
2 BESKRIVELSE AF PLANPROCESSEN.....	2
2.1 Forudsætninger.....	2
2.2 Planens indhold.....	2
2.3 Planændringer.....	2
3 SÆRLIGT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANEN FOR ALMEGÅRDS ØVELSESPLADS.....	4
3.1 Baggrund.....	4
3.2 Aftalens virkning.....	4
STATUS.....	5
4 BESKRIVELSE AF ALMEGÅRDS ØVELSESPLADS.....	5
4.1 Landskab.....	5
4.2 Geologi.....	6
4.3 Den militære historie.....	8
4.4 Korttegning.....	11
4.5 Registrering af arealtyper.....	13
4.6 Plejetilstand.....	17
4.7 Flora.....	18
4.8 Fauna.....	24
4.9 Sammenfatning af naturværdierne på Almegårds Øvelsesplads.....	28
4.10 Kulturhistorie.....	30
5 NUVÆRENDE ANVENDELSE AF ALMEGÅRDS ØVELSESPLADS.....	31
5.1 Overordnede principper for øvelsespladsens benyttelse.....	31
5.2 Afmærkning.....	31
5.3 Anvendelse.....	31
5.4 Civil anvendelse.....	32
5.5 Faciliteter.....	32
6 FORSVARETS NUVÆRENDE DRIFT OG PLEJE AF TERRÆNET.....	33
6.1 Generelt.....	33
6.2 Terrænvedligeholdelse.....	33
6.3 Naturpleje.....	33
6.4 Vildtpleje.....	33
6.5 Skovdrift.....	33
6.6 Ressourcer og materiel.....	34
7 HJORTIDIGE REGLER FOR OFFENTLIGHEDENS ADGANG.....	35
8 LOVMÆSSIGE BRUGSBEGRÆNSNINGER ELLER BINDINGER.....	36
8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer.....	36
8.2 Planloven.....	36
8.3 Status i regionplan for Bornholms Amt.....	37
8.4 Status i kommuneplan for Rønne og Hasle Kommune.....	39
8.5 Status i kommuneplan for Hasle Kommune.....	41
8.6 Naturbeskyttelsesloven.....	41
8.7 Offentlighedens adgang til forsvarets arealer.....	43
8.8 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder.....	43
8.9 Museumsloven.....	43
8.10 Vandløbsloven.....	44
8.11 Skovloven.....	44
8.12 Vildtpleje.....	45
FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER.....	47
9 FORSVARETS FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER.....	47
9.1 Generelt om anvendelsen.....	47
9.2 Vedligeholdelse og udbygning af nærkampby.....	47
9.3 Ønsker og behov for kørespor.....	47
9.4 Naturpleje.....	47

9.5	Ønsker og behov til bevoksninger.....	47
10	SKOV- OG NATURSTYRELSENS FORSLAG TIL BESKYTTELSE OG FORBEDRING AF NATURVÆRDIER OG OFFENTLIGHEDENS ADGANG	52
10.1	Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand.....	52
10.2	Pleje af vådområder.....	52
10.3	Pleje af øvelsespladsens skov- og kratområder	55
10.4	Pleje af græsarealer.....	57
10.5	Offentlighedens adgang	58
10.6	Deponi af byggeaffald og overskudsjord	60
10.7	Pleje af fortidsminder	60
11	KOMMENTARER OG ØNSKER FRA EKSTERNE BIDRAGYDERE	61
	Bidrag.....	61
11.1	Bornholms Regionskommune.....	62
11.2	Bidrag fra Friluftsrådet	63
11.3	Bidrag fra Danmarks Naturfredningsforening	65
11.4	Bidrag fra NaturBornholm: Løvfrøer på Lille Almegårdsarealet i Knudsker	66
11.5	Bidrag fra Dansk Ornitologisk Forening.....	72
	AFVEJNING	73
12	AFVEJNING AF BENYTTELSE OG BESKYTTELSE	73
12.1	Vurdering af ønsker og forslag fra forsvarer	73
12.2	Afvejning af Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder.....	74
12.3	Afvejning af ønsker og forslag fra Bornholms Regionskommune	76
12.4	Afvejning af ønsker og forslag fra Friluftsrådet	77
12.5	Afvejning af ønsker og forslag fra Danmarks Naturfredningsforening	78
12.6	Bidrag fra NaturBornholm: Løvfrøer på Lille Almegårdsarealet i Knudsker	78
12.7	Bidrag fra Dansk Ornitologisk Forening.....	79
	PLAN.....	80
13	RETNINGSLINIER FOR DEN FREMTIDIGE ANVENDELSE AF ALMEGÅRDS ØVELSESPLADS	80
13.1	Pleje af skovområderne.....	80
13.2	Pleje af Stenløkkerne.....	83
13.3	Drift af overdrev	83
13.4	Drift af slettearealerne.....	83
13.5	Deponi af byggeaffald.....	83
13.6	Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder	84
13.7	Pleje af fortidsminder	86
13.8	Udbygning og vedligeholdelse af nærkampby	86
13.9	Kørespor	86
13.10	Etablering af levende hegn og bevoksning.....	87
13.11	Retningslinier for offentlighedens adgang	87
13.12	Vildtpleje	87
13.13	Nødvendige tilladelser	88
13.14	Planændringer.....	89
13.15	Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan.....	90
	ØKONOMI.....	91
14	ØKONOMISKE KONSEKVENSBEREKNINGER.....	91
14.1	Udregningsgrundlag for drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser.....	92
14.2	Kalkule over drifts- og plejetiltag.....	91
14.3	Sammenfatning af drift- og plejeplanens økonomiske konsekvenser.....	93
	BILAG	
15	OVERSIGT OVER BILAG	

INDLEDNING

1 Generelt om drifts- og plejeplaner

1.1 Formål og baggrund

Mange af forsvarets arealer indeholder store naturværdier i form af et rigt dyre- og planteliv samt store, sammenhængende landskaber. De påvirkninger, det åbne landskab har været udsat for, er ofte gået helt uden om forsvarets øvelsesterræner. Nogle terræner har ligget i naturtilstand i flere generationer, enkelte har aldrig været rørt, og den naturlige flora og fauna har haft gode muligheder for at udvikle sig frit.

Som led i forsvarets miljøstrategi bestemte Forsvarskommandoen i september 1993 ved bestemmelse (FKOBST 610-6, SEP 1993) om miljø- og naturbeskyttelse, at der for hvert øvelses- og skydeområde skulle udarbejdes en drifts- og plejeplan.

Den 24. oktober 1995 indgik Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen en samarbejdsaftale, der sikrer en planlægning af drift og pleje for en række af forsvarets øvelsespladser samt skyde- og øvelsesterræner.

Formålet med en drifts- og plejeplan er at sikre, at der på forsvarets arealer opnås en tilfredsstillende balance mellem forsvarets behov for nødvendig uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår og hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser.

Da planlægningen ønskes brugt som et redskab til beskyttelse og forbedring af naturværdier på forsvarets arealer, er Bornholms Regionskommune, Danmarks Naturfredningsforening samt Friluftsrådet, mfl. inddraget som såkaldte eksterne bidragsydere ved udarbejdelsen. Samtidig er det forventningen, at Bornholms Regionskommune, som den relevante myndighed, gennem inddragelse i afvejningen mellem benyttelse og beskyttelse vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i planen.

Drifts- og plejeplanlægningen vil dels tilvejebringe et ensartet grundlag for en flersidig forvaltning af forsvarets arealer og give medarbejdere i forsvaret en naturmæssig viden, herunder en forståelse for behovet og mulighederne for varetagelse af flersidige hensyn ved drift og pleje af arealerne.

Støjproblematikken i relation til naboer ligger uden for drifts- og plejeplanlægningsarbejdet, idet støj reguleres i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Bestemmelser om støjregulering for Almegårds Øvelsesplads er fastsat i "Bekendtgørelse om støjregulering af forsvarets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner" (Bek. nr. 468 af 13. juni 2002), side 8 og 9.

2 Beskrivelse af planprocessen

2.1 Forudsætninger

I forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanen er udgangspunktet, at skyde- og øvelsестerrænerne samt øvelsespladserne er udlagt som uddannelsesområder, og derfor fortsat skal kunne anvendes som sådan.

Drifts- og plejeplanen skal tydeliggøre terrænets naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier og udstikke retningslinier for terrænets brug, beskyttelse og pleje, som tager hensyn til disse værdier, samtidig med at der opnås en tilfredsstillende løsning af forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter.

Planen skal således rumme en afvejning mellem på den ene side forsvarets behov for øvelsesarealer og på den anden side samfundets interesse i en forsvarlig og langsigtet forvaltning af terrænets ofte meget store natur- og kulturværdier.

Som følge af den sikkerhedsmæssige risiko der er forbundet med forsvarets aktiviteter, vil rekreative interesser (offentlighedens adgang til forsvarets arealer) kun blive tilgodeset i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Herudover kan hensynet til naturmæssige værdier påvirke mulighederne for rekreativ benyttelse.

De opstillede retningslinier i drifts- og plejeplanen skal være enkle for forsvaret at administrere i praksis.

2.2 Planens indhold

Planen skal :

- Kortlægge og afgrænse naturtyper, bevoksninger, veje, forsvarets anlæg etc.
- Beskrive de naturmæssige værdier og identificere de mest bevaringsværdige af disse samt påpege eventuelle behov/muligheder for forbedring af de naturmæssige værdier.
- Beskrive forsvarets nuværende benyttelse og drift af terrænet samt klarlægge forsvarets fremtidige behov.
- Beskrive den rekreative benyttelse af terrænet.
- Indeholde en afvejning: Af forsvarets behov for benyttelse, af ønskerne om beskyttelse samt vurdere mulighederne for forbedring af naturværdier, kulturværdier og de rekreative muligheder.
- Anvise, hvorledes denne afvejning kan realiseres i praksis, herunder fastlægge retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.
- Beregne de økonomiske konsekvenser af planens bestemmelser for forsvaret.

2.3 Planændringer

Drifts- og plejeplanen gælder for 15 år.

For til stadighed at holde planen tidssvarende og fleksibel over så langt et forløb, kan der løbende foretages ændringer i drifts- og plejeplanen, forudsat at aftaleparterne er enige. Som udgangspunkt kræver enhver afvigelse fra planens retningslinier, som de fremgår af planafsnittet, en planændring. Der gælder dog en bagatelgrænse for kravet om planændringer. I

tvivlstilfælde om bagatelgrænsen bør parterne tilsvarende drøfte dette spørgsmål indbyrdes ud fra planens overordnede retningslinier.

Såfremt forsvaret ønsker ændringer i drifts- og plejeplanen, indsendes begrundede forslag til planændringer til Skov- og Naturstyrelsen. Opnås der enighed, indsættes planændringen i den pågældende plan med gyldighed som en del af denne.

Planændringerne er således en løbende fortsættelse af planlægningsfasens dialog mellem parterne.

Udover planændringer kan dispositioner, der ligger udenfor planens rammer, kræve tilladelse fra relevante myndigheder.

3 Særligt om drifts- og plejeplanen for Almegårds Øvelsesplads

3.1 Baggrund

Som nævnt i indledningen har Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen indgået en aftale om planlægning af drift og pleje for en række af forswarets områder.

En særskilt aftale om en drifts- og plejeplan for Almegårds Øvelsesplads blev endeligt indgået mellem Hærens Operative Kommando og Skov- og Naturstyrelsen den 8. november 2002.

Drifts- og plejeplanlægningen forestås af Lokalforsvarsregion Bornholms Værn i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen.

I sommeren 2001 og 2002 foretog Skov- og Naturstyrelsen en markgennemgang af arealet med henblik på udarbejdelse af digitale kort over terrænet og for at foretage en biologisk registrering af området.

I forbindelse med udarbejdelsen af planen har Bornholms Regionskommune, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet mfl. haft lejlighed til at se terrænet ved en fremvisning den 16. januar 2003 og til at fremsende bidrag og ønsker til planen. Endelig har bidragsyderne haft lejlighed til at kommentere planforslaget inden færdiggørelsen.

3.2 Aftalens virkning

Drifts- og plejeplanen er bindende for de to aftaleparter, i dette tilfælde Lokalforsvarsregion Bornholms Værn og Skov- og Naturstyrelsen. Ved underskrift af planen forpligter aftaleparterne sig således til at efterleve og respektere planens fastsatte bestemmelser.

STATUS

4 Beskrivelse af Almegårds Øvelsesplads

4.1 Landskab

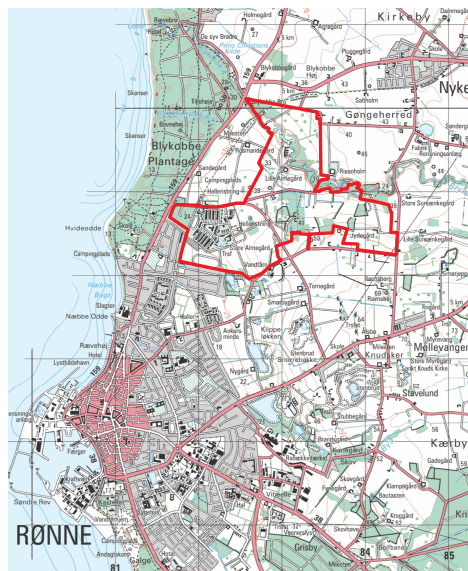
Øvelsespladsen ligger nord for Rønne by og omfatter tilsammen med kaserneområdet i alt ca. 248 ha. Heraf er 52 ha bevokset med skov. Øvelsespladsen ligger i umiddelbar tilslutning til kasernen.

Den del af øvelsespladsen, som ligger syd og vest for Almegårdsvej, består af ensartede, fladstrakte græsarealer kun afbrudt af den skarpt afgrænsede Bunkerlund og det levende hegn, som adskiller de vildtvoksende overdrevsarealer fra den velplejede idrætsbane længst mod vest. Den sydlige afgrænsning mod parcelhusudstykningsen fremtræder naturlig gennem levende hegn og kratområder. Mod sydøst fornemmes Rønne bys nordlige industriområde i kraft af store industribygninger, skorstene og antenner.

Når man bevæger sig ud på den del af øvelsespladsen, som ligger nord og øst for Almegårdsvej, afløses den bymæssige fremtoning af et selvgroet og vildt udtryk. Omkring Stenløkkerne og græsområderne syd og vest for Lille Almegård bliver landskabet en anelse bakket, og der er langt mere variation i form af krat, skovområder, grøfter og søer, som ligger omkranset af overdrevs- og slettearealer. Bevoksningerne i og omkring Stenløkkerne er tætte og svært fremkommelige.

Øst for Stenløkkerne ses mindre lodder omkring de gårde og huse, der -indtil forsvarets overtagelse- var beboet af hus- og landmænd. I dag fremstår området som græsområder opdelt af levende hegn og små skovbevoksede lodder. Længere mod øst ligger Jydegårdsjordene, som er flade og ensartede græsmarker, der i kraft af intensiv grønthøstning minder om almindelig landbrugsjord. Eneste afvekslende element på denne del af øvelsespladsen er de skarpt afgrænsede skovlodder og det gamle jordfyldningsområde midt på Jydegårdsjordene.

Mod nord afgrænses øvelsespladsen af skovbevoksningerne langs Blykøbbe Ådal, mens afgrænsningen mod syd er mere diffus i form af enkelte krat og spredte levende hegn. Det er karakteristisk, at hele denne del af øvelsespladsens landskab hælder svagt ned mod ådalen, hvor Blykøbbe Ådal løber.

Figur 1: Oversigtskort på baggrund af 1:200000 kort, hvor Almegårds Øvelsesplads er markeret med rød streg.

Øvelsespladsens nordlige del erkendes tydeligt, når man bevæger sig fra Lille Almegård over Blykobbe Ådal og mod nord. Umiddelbart efter Lille Almegård falder terrænet 10-15 m ned til bunden af Blykobbe Ådal. Længere mod nord rejser terrænet sig og danner igen et fladt, svagt skrånende landskab.

Man fornemmer ikke denne del af landskabet sammenhængende, da det er opdelt i flere små rum af spredte krat og bevoksninger.

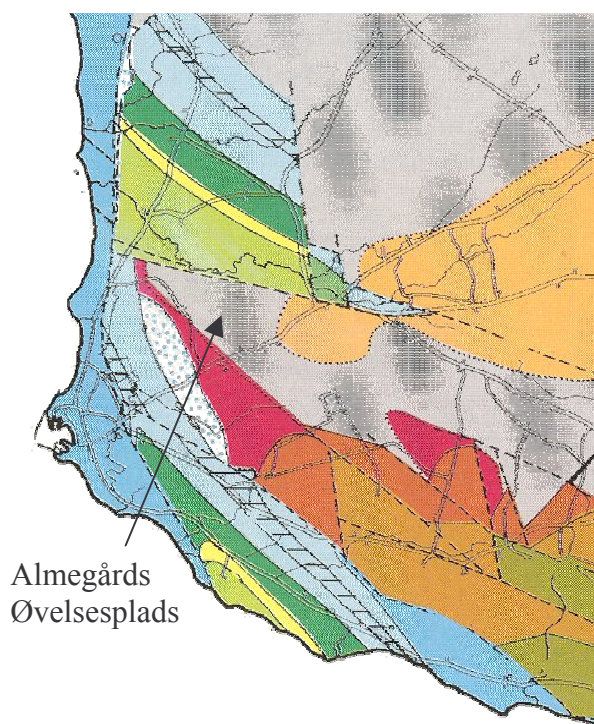
4.2 Geologi

De geologiske lag der findes under Almegårds Øvelsesplads kan overordnet inddeles i 2 grupper: Fra overfladen og til få meters dybde findes istidsaflejringer -også kaldet kvartære¹ aflejringer. Som underlag for istidsaflejringerne findes forskellige aflejringer dannet før istiderne. Disse kaldes samlet for prækvartære aflejringer eller kort og godt -undergrunden. I undergrunden under øvelsespladsen findes følgende prækvartære bjergarter og aflejringer, se figur 2.

- Rabekke Ler (Lyseblå)
- Kaolin (Hvid med blå prikker)
- Rønne Granit (Mørkerød)
- Gnejs (Grå)
- Bavnodde Grønsand (Lysegrøn)

Rabekke Ler og Bavnodde Grønsand er havaflejringer fra Kridttiden, og er ældre end 65 mill. år. Kaolin er omdannet granit; En omdannelse, der er sket i Juratiden for mere end 130 mill. år siden. Granit og gnejs, der enkelte steder på øvelsespladsen stikker op gennem det tynde lag istidsaflejringer, er dannet for omkring 1700 mill. år siden.

Undergrundens hårde bjergarter er opsprækkede i forbindelse med bevægelser i jordskorpen. Syd for Blykobbe Ådal er der 2 forkastninger i undergrunden. Forkastningerne fornemmes tydeligt i terrænet, når man bevæger sig i området omkring Blykobbe Ådal.

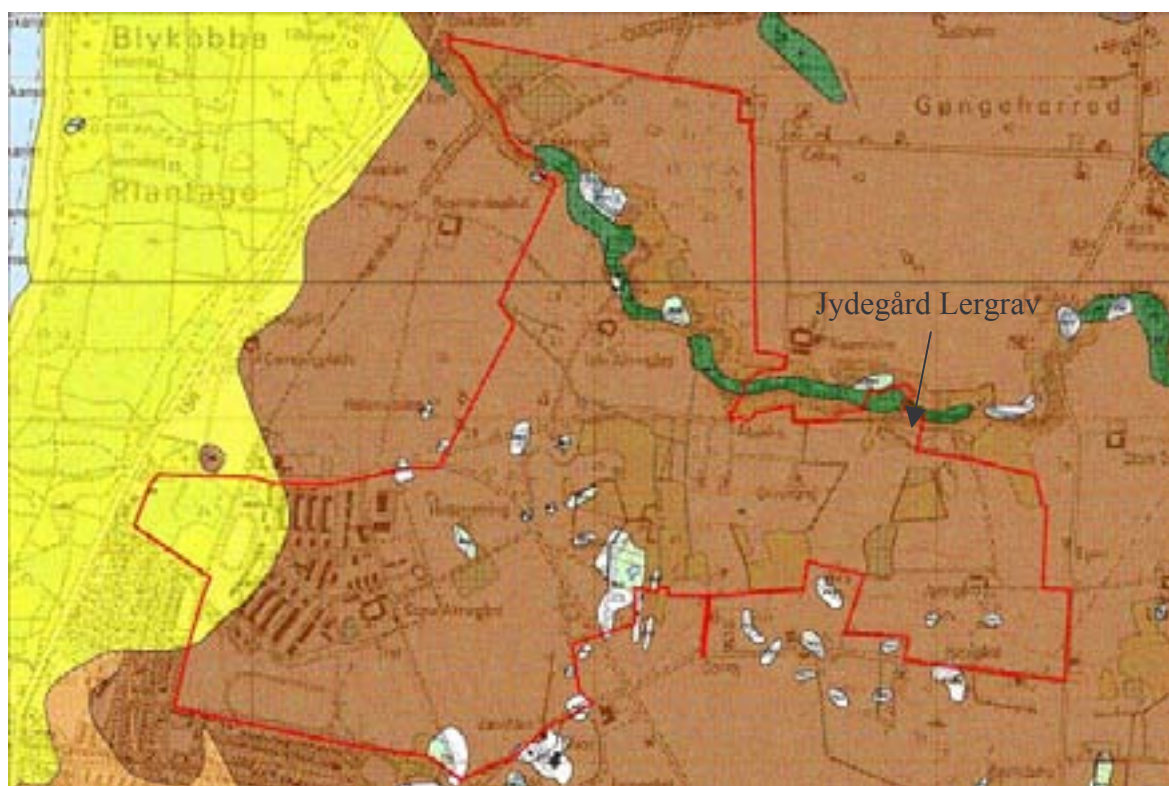

Figur 2: Udsnit af Bornholms undergrund.

I bogen "Geologisk Set, Bornholm" er Jydegård Lergrav (nordøstlige del af øvelsespladsen) beskrevet. Lergraven er typelokalitet for den såkaldte Jydegård Formation. I lergraven kunne man tidligere se aflejringer fra både Jydegård Formationen og Bavnodde Grønsand Formatio-

¹ Kvartærtid: Omfatter de sidste 2-3 millioner år af jordens historie. Kvartærtiden indeholde de karakteristiske kulde- og varmeperioder, der har givet ophav til istider og mellemistider.

nen. Disse formationer er meget fossilrige og består af hhv. lerjernsten, silt og kvartssand samt finkornet, leret siltholdigt kvartssand. Råstofindvindingen er for længst ophørt, og derfor er profilerne ikke mere tilgængelige.

Figur 3: Jordartskort over Almegårds Øvelsesplads.

Jordarter

Kortet på figur 3 viser det geologiske materiale i 1 meters dybde. Rød markering angiver Almegårds Øvelsesplads.

Jordartskortet viser, at følgende jordarter danner overflade på øvelsespladsen:

Farvemarkering	Type	Forklaring
• Brun	Moræneler	Sandet, siltet og gruset jordart med et lerindhold på mindst 12 %. Moræneler er usorterede aflejringer, som er aflejret af isen for ca. 12.000 år siden i slutningen af sidste istid.
• Gul	Flyvesand	Vindaflejret sand. Er aflejret efter istidens afslutning.
• Grøn	Ferskvandsgytje	Organisk materiale blandet med mineralsk materiale. Aflejret i ferskvandsøer efter istidens afslutning.
• Hvid	Hård bjergart	Prækvartære aflejringer eller undergrund. Sandsynligvis granit og muligvis ler og kaolin.

Jordbunden på Almegårds Øvelsesplads består altså langt overvejende af næringsrigt moræneler. Spredt over området findes der klipper i jordoverfladen eller lige under. Kaserneområdets vestlige del domineres af næringsfattigt flyvesand, og langs Blykobbe Ådal findes der aflejringer af organisk materiale.

Kort beskrivelse af perioden fra sidste istid til i dag

På baggrund af de geologiske lag, der indgår i opbygningen af Almegårds Øvelsesplads, kan man fortælle områdets geologiske historie. Granit og gnejs er det meget gamle grundfjeld, der danner undergrunden under hele Bornholm. Granitten er ved forvitring omdannet til den bløde, hvide jordart kaolin, da datidens Bornholm lå over havniveau i Juratiden. Her over er der bevaret havaflejringer fra et hav, der dækkede Bornholm i Kridttiden. Landskabet får sin endelige udformning under istidens gletchere.

Gletscherne bevægede sig fra nord og nordøst mod syd, eller fra øst mod vest hen over hele eller dele af øen. Gletscherne har overvejende eroderet materiale væk fra Bornholm, men da det sidste isfremstød smeltede væk for omkring 12.000 år siden, efterlod isen et få meter tykt dække af moræneler, hvori der kun er enkelte huller til granit og andre prækvartære aflejringer.

Efter istidens afslutning indvandrede plantevæksten, og der foregik en langvarig aflejring af tørv og gytje i øvelsesområdets søer og moser. Flyvesand bevægede sig fra kystzonen i vest og indover land sandsynligvis som følge af en havspejlssænkning. Flyvesandet når netop øvelsesområdets vestligste del.

4.3 Den militære historie

Historien omkring Lokalforsvarsregion Bornholms Værn fra 1428 til 2000

Det er umuligt nøjagtigt at sige, hvornår de første organiserede styrker på Bornholm blev dannet. Imidlertid ved vi, at en dansk konge - Erik af Pommern - beordrede oprettelsen af en regional styrke i 1428. Denne styrke forsvarede kysten imod fjenden, som kom fra de sydlige kyster i Østersøen.

I perioden 1563-1570 kæmpede Danmark og Sverige mod hinanden for at opnå herredømmet over Østersøen. På trods af adskillige svenske angreb mod øen med henblik på at få mulighed for at etablere en flådebase her, lykkedes det ikke for dem.

Forsvaret af Bornholm var i den periode af en meget høj kvalitet.

Derefter blev forsvaret imidlertid svagere og svagere, og i begyndelsen af 16-hundrede tallet var det i en meget dårlig tilstand.

I 1611 udbrød en ny krig mellem Sverige og Danmark. Efter påbud fra den danske konge, Christian den 4., genrejste man den 3. marts 1611 baunerne på Bornholm og man begyndte igen at bevogte øen. Denne dato betragtes som starten på det organiserede bornholmske forsvaret og vil fremover blive anvendt af Lokalforsvarsregion Bornholms Værn.

Efter afslutningen af krigen i 1613 kom den danske konge, Christian den 4., til øen og inspicerede de bornholmske styrker på Hammershus. Han gav ved den lejlighed den kongelige godkendelse af disse.

Kongens initialer indgår den dag i dag i Lokalforsvarsregion Bornholms Værns mærke - en vinget drage i daglig tale benævnt Griffen.

Efter en ny krig mod svenskerne i 1657-58 måtte Danmark afgive store landområder til Sverige - herunder også Bornholm. Den svenske kommandant ankom til Bornholm i foråret 1658.

Han var imidlertid blevet pålagt dels at opkræve store skatter, men også at udskrive hundreder af soldater til den svenske hær, så derfor rejste der sig en stor modstandsbevægelse på øen. Den 8. december samme år gjorde den bornholmske befolkning oprør. De skød den svenske kommandant, nedkæmpede den svenske forlægning og gav øen tilbage til den danske konge. BornholmsTrafikkens tre færger bærer alle navne, der refererer til denne begivenhed. Det påstås, at dette er den eneste gang i historien, hvor en befolkning i en landsdel, tabt i krig, ved egne kræfter har befriet sig selv og givet landsdelen tilbage til moderlandet.

I de efterfølgende år blev de bornholmske forsvarsstyrker stærkere og stærkere, og det bornholmske forsvar udgjorde således 5400 hoveder i årene 1807-14 - eller med andre ord 28,6 % af befolkningen!

Efter krigen mellem Danmark og England i perioden 1807-14 blev Bornholm ikke angrebet af fjendtlige styrker før 2. Verdenskrig.

Tyske tropper besatte Bornholm 10. april 1940 og blev her indtil krigens slutning i 1945. Da de tyske tropper i hele Europa kapitulerede den 5. maj 1945 nægtede den tyske kommandant på Bornholm (og med ham ca. 30.000 soldater og civile flygtninge) imidlertid at overgive sig til Sovjetunionens styrker, hvorfor Sovjetunionen bombede de to største byer på øen, Rønne og Nexø. Bombardementet var varslet, så der var kun meget få mennesker, der mistede livet. Med bombardementet overgav tyskerne sig og Sovjetunionens styrker besatte øen. De vestlige allierede og den danske stat lagde pres på Sovjetunionens styrker, som herefter forlod Sovjetunionen Bornholm den 5. april 1946.

En del af den aftale, der blev indgået mellem den danske stat og Sovjetunionen, lyder som følger: "at Danmark, uden nogen som helst deltagelse af fremmede tropper, er i stand til med egne styrker at besætte Bornholm og der fuldt ud opretholde sin egen administration." Som led i aftalen med Sovjetunionen begyndte Danmark at opbygge en militær styrke på øen. Indledningsvis med styrker fra den øvrige del af Danmark. Den 12. november 1951 etablerede man imidlertid Bornholms Værn som regiment indeholdende alle våbentyper. Uddannelsen af alle disse soldater fandt sted på Almegårds Kaserne, som var blevet opført i 1947, se figur 4.

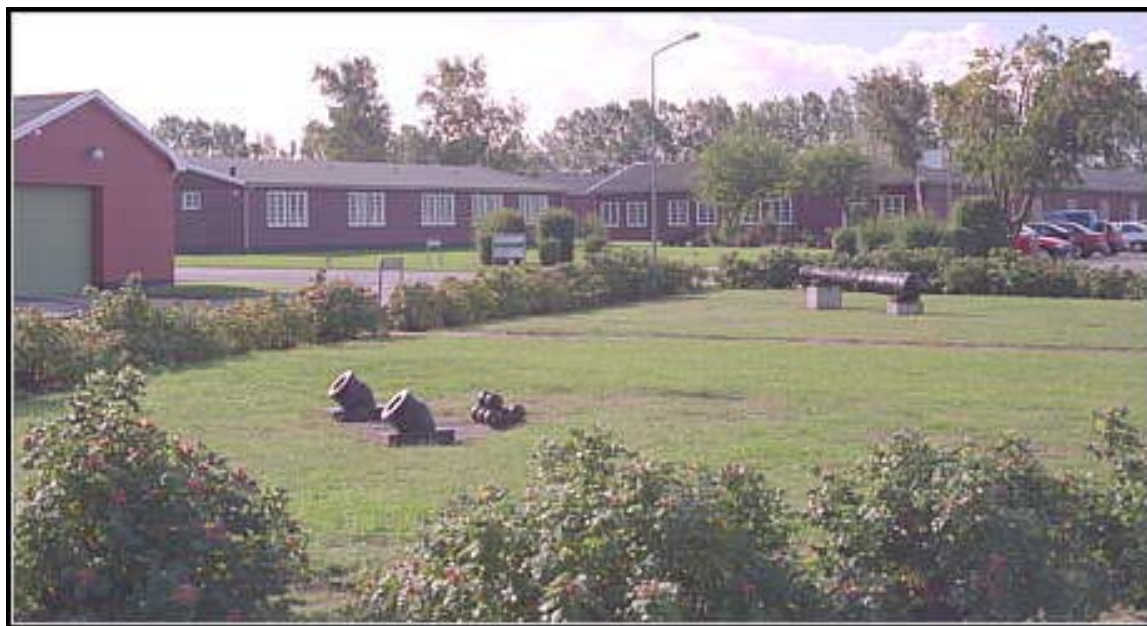

Figur 4: Opførelsen af Almegårds Kaserne, 1947 blev udført af værnepligtige håndværkssvende og lokal arbejdskraft.

I 50 -erne og 60 -erne var således mellem 1500 og 2000 mand tjenestegørende på kasernen. Regimentet blev større og bestod i midten af 80 -erne af en reduceret brigade med ca. 3500 mand i krigstidsorganisationen.

Efter afslutningen af den kolde krig er regimentet imidlertid blevet reduceret et par gange. Den 30. juni 2000 bestod Bornholms Værn således af ca. 2600 mand i krigstidsorganisationen.

Som en del af forsvarsforliget for 2000-2004 er Bornholms Værn imidlertid blevet nedlagt som regiment. I stedet for er der, som tidligere nævnt, den 1. juli 2000 blevet oprettet en ny myndighed, benævnt Lokalforsvarsregion Bornholms Værn.

Figur 5: De karakteriske røde træbarakker på Almegårds Kaserne.

Historien omkring Almegårds Øvelsesplads

Ved anlægget af øvelsespladsen overtog forsvaret de to gårde Lille Almegård og Bækkegård samt et par husmandssteder. De to gårde indrettedes dels til lejeboliger, dels til depoter. På pladsens sydøstlige del indrettedes i slutningen af 1960 -erne en køregård til brug ved uddannelse af motorførere. Denne benyttes ikke mere, da uddannelsen i dag stiller andre og øgede krav til faciliteterne. Med de øgede krav blev det klart, at der måtte en udvidelse til. Mange øvelser i civilt terræn tog på det gode naboskab mellem kasernen og de omgivende ejendomme. Derfor indledtes forhandlinger om en udvidelse af øvelsesarealet og Jydegård blev erhvervet. Med tiden er et antal ejendomme mellem den gamle øvelsesplads og Jydegård også blevet købt, således at der nu findes en stor, samlet og meget anvendelig øvelsesplads.

4.4 Korttegning

På grundlag af markgennemgang, luftfotos, tidligere kort m.v. er der udarbejdet digitaliserede kort, som omfatter henholdsvis et grundkort, et terrænkort og et drifts- og plejekort. De tre kort er indsat bagest i denne plan, som bilag 1, 2 og 3.

Grundkort (bilag 1)

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet (sommeren 2001). I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for drifts- og plejekortet samt for eventuelle andre temakort, som kan udarbejdes i tilknytning til planen.

Til kortet hører en bevoksningsliste, der er en fortegnelse over terrænets arealtyper og anvendelser. Areal samt supplerende bemærkninger er angivet. Bevoksningslisten er indsat som bilag 4 i denne plan.

Grundkortet har en titel, dvs. øvelsesterrænets navn. Under titlen er angivet det samlede areal i hektar. Desuden er målestoksforholdet angivet.

På kortet inddeles terrænet i "afdelinger", dvs. delområder i en passende størrelse. Afdelingsgrænserne følger så vidt muligt genkendelige og permanente terrænlínier som f.eks. veje og hegn.

Afdelingerne nummereres med fortløbende tal – i denne plan afd. 1-6.

De enkelte afdelinger opdeles i "litra", der er ensartede med hensyn til terræn, anvendelse, vækstforhold, evt. træarter og disses aldre. Eksempler på litra er den enkelte mose eller eng i et større græslandskab eller den enkelte skovbevoksning i et skovområde. Litra angives med et bogstav. Alle afdelinger og litra vises ved henholdsvis et tal og et bogstav på grundkortet. Til alle litra er der endvidere knyttet en to- eller trebogstavskode (anvendelseskode), der angiver arealtype (f.eks. SLE for slette, MOS for mose, BJF for bjergfyr). De militære anlæg har også anvendelseskoder, f.eks. KLG for kaserne, lejr og garageområde. Der beregnes areal for samtlige afdelinger og litra.

I bevoksningslisten er areal og arealtypen samt eventuelle supplerende bemærkninger angivet for samtlige afdelinger og litra.

Der kan ofte forekomme små arealer med en anvendelse, der adskiller sig fra den øvrige del af den pågældende litra, f.eks. et mindre krat på et overdrevsareal. Disse små arealer ønskes markeret på kortet, men ikke udskilt som selvstændige litra med anvendelseskode, da det ville resultere i uoverskuelige kort og en meget omfattende bevoksningsliste. Derfor er sådanne mindre arealer udprikket på kortene som ulittrerede bevoksningsgrænser.

Kortet omfatter desuden en række andre signaturer, som er forklaret på kortsignaturen.

Terrænkort (bilag 2)

Terrænkortet fremstilles til illustration af den fremtidige øvelsesmæssige brug af terrænet. På kortet fremgår alle de militære installationer, sektoropdelinger m.m. Korttypen er velegnet til at gruppe- og delingsførere hurtigt kan aflæse eventuelle restriktioner i terrænet.

Det er fremstillet på basis af grundkortet, men viser ikke anvendelseskoder, afdelinger, litra eller udprikninger, der er irrelevante i øvelsessammenhæng.

Arealtyperne slås sammen i større enheder, således at sammenhængende skovbevoksninger eller åbne arealer fremgår. Grøfter, vandløb og søer er også tydeligt angivet. Samtidig vises arealtyperne med separate farvesignaturer.

Drifts- og plejekort (bilag 3)

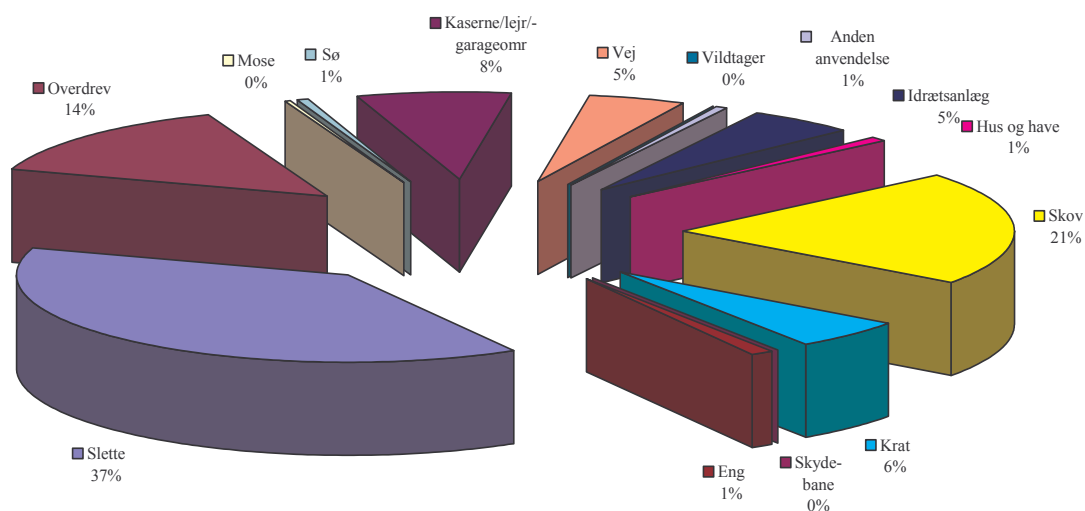
Drifts- og plejekortet fremstilles som illustration af de foreskrifter vedrørende drift og pleje af terrænet, som er indeholdt i nærværende drifts- og plejeplan.

Kortet indeholder samme oplysninger og signaturer som grundkortet.

Med farver og skraveringer er derudover fremhævet de steder, hvor der skal ske ændringer i anvendelsen eller gennemføres særlige plejeforanstaltninger.

Endvidere vises de kommende militære anlæg på drifts- og plejekortet i det omfang, det kan stedfæstes, f.eks. planlagte nye spor, brandbælter, anlæg, terrænpunkter og områdebenyttelser. Fredskovsgrænser markeres ligeledes på drifts- og plejekortet.

4.5 Registrering af arealtyper

Figur 6: Arealanvendelsen på Almegårds Øvelsesplads.

Tabel 1: Arealers fordeling og sammensætning af arealtyper.

Anvendelseskode på kort	Arealtyper	Areal i ha	Areal i %
Græs/hedeklædte arealer			
ORE*	Overdrev	35,0	14,1
SLE	Slette	95,0	38,3
ENG*	Eng	2,6	1,0
Vådområder			
MOS*	Mose	0,7	0,3
SØ*	Sø	1,6	0,6
Skov og krat			
(Se træartsfordelingen bilag 4)	Produktiv skov	52,4	21,1
KRT	Krat	13,8	5,6
Vej			
VEJ	Vej	11,5	4,6
Militære anlæg			
SKB	Skydebane	0,1	> 0,1
KLK	Kaserne/lejr/garageområde	18,8	7,6
Anden anvendelse			
AAN	Anden anvendelse	1,4	0,6
FUT	Fysisk uddannelsestræning	12,8	5,2
HUS	Hus og have	2,0	0,8
VAG	Vildtager	0,3	0,1
Total		248,0	100

* Arealerne er omfattet og beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3.

I det følgende er der redegjort for definition og afgrænsning af de enkelte arealtyper, som de er angivet på grundkortet. Der er ligeledes en kort beskrivelse af specielle forhold, der knytter sig til arealtyperne.

Græsklædte arealer

Overdrev (ORE)

Overdrev udgør 35 ha, svarende til 14,1% af øvelsespladsen. Overdrev er karakteriseret som tørbundsarealer med en lysåben, naturlig græs- og urteflora, som ikke har været gødsket, sprøjtet eller bearbejdet igennem en længere årrække. Hvis dette alligevel sker, bærer vegetationen præg af at være mindre varieret. Den vil gradvis vende tilbage til sin oprindelige tilstand, hvis indgrebene ophører. En række bestemte plantearter er indikatorer for naturtypen ”overdrev” eksempelvis Smalbladet Høgeurt, Bugtet Kløver, Alm. Torskemund, Harekløver, Blåhat, Håret Høgeurt, Alm. Hvene, Alm. Kællingetand, Engelskgræs og Prikbladet Perikon.

Overdrevene på Almegårds Øvelsesplads findes især i den nordlige og centrale del. Stenløkkerne er en speciel overdrevstype, som i Danmark kun findes på Bornholm. Stenløkkerne er opstået som udyrkbare arealer på områder, hvor klippestykkerne kommer op til overfladen. Fra gammel tid har disse områder på Bornholm været brugt som græsningsarealer for får og kreaturer. Botanisk set er de meget spændende, da de som regel aldrig har været gødet, og desuden har været holdt lysåbne igennem mange hundrede år.

Store, samlede overdrevsarealer er efterhånden et særsyn i den danske natur, og på landsplan udgør overdrev i dag mindre end 1% af Danmarks samlede areal.

Udover de historiske overdrev kan der endvidere findes græsklædte arealer, der, ud fra en biologisk, botanisk tilgang, kan karakteriseres som overdrev og som bør bevares. Disse er dog ikke beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3 (jvf. Naturklagenævnets principielle kendelse nr. 238, november 2001).

Slette (SLE)

Slette udgør 95,0 ha, svarende til 38,3% af øvelsespladsens samlede areal, og er dermed langt den største naturtype i øvelsespladsens åbne landskab.

Slette er en betegnelse for arealer, der drives med vedvarende græs og som derfor kulturpåvirkes på den ene eller den anden måde. Opgivne marker med kulturpræg klassificeres også som slette. Slettearealerne udnyttes som regel landbrugsmæssigt i form af hø- eller græsslæt. Vegetationen bærer generelt præg af driften, således at den botanisk set er mindre interessant. Den består af nogle få arter, som favoriseres af den kraftige kulturpåvirkning, mens de typiske indikatorarter for overdrev forsvinder.

Slettearealerne findes hovedsageligt i den østlige og vestlige del af øvelsespladsen samt i området omkring Lille Almegård.

Vådområder

Eng (ENG)

Eng udgør 2,6 ha, svarende til 1,0% af øvelsespladsens samlede areal.

Hvor moser er naturligt dannede plantesamfund, er enge betingede af vedvarende kulturpåvirkning som græsning eller slåning. Disse kulturindgreb skaber ændringer i konkurrenceforholdene blandt mosernes plantearter og favoriserer de arter, der kan tåle græsning og/eller slåning. Engens plantesamfund er således karakteriseret af lavtvoksende, lyskrævende, flerårige græsser og urter som f.eks. Alm. Mjødurt, Lodden Dueurt, Eng-Kabbeleje, Lav- og Bidende Ranunkel og mange lavtvoksende arter af star.

Engens planter er som nævnt tilpasset kulturpåvirkningen. Lave plantearter som Engkarse undgår eksempelvis nemmere dyrenes bid, ligesom visse arter f.eks. Lysesiv, Eng-kabbeleje og Bidende Ranunkel pga. deres indhold af giftstoffer eller bitre smagsstoffer vrages af dyrene.

Opretholdelse af enge som naturtype med deres specielle og ofte artsrige plante- og dyresamfund er betinget af fortsat kulturpåvirkning. Ved ophør af driften vil der som regel ske en udvikling til et artsfattigt samfund af høje, flerårige græsser og urter (højstaudeeng). De tidligere enge vil som regel udvikle sig over i et pile- eller tjørnedomineret kratstadium til sumpskov eller skov.

Engarealerne er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3.

Mose (MOS)

Øvelsespladsens moser udgør 0,7 ha, svarende til 0,3% af det samlede areal. Definitionen af mose sker primært ud fra botaniske kriterier, f.eks. rørsump, starsump m.fl. og graden af fugtighed, f.eks. kærmose, vældmose m.v.

Øvelsespladsens eneste moseområde findes vest for Lille Almegård.

Mosearealerne er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3.

Søer (SØ)

Vandhullerne på øvelsespladsen udgør tilsammen 1,6 ha, svarende til 0,6% af det samlede område. Ved korttegningen er det den højeste vandstand, som er registreret enten ved markgennemgangen eller på de anvendte luftfotos, der anvendes som grænse. Vandhuller over 100 m² er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3.

Søerne er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3.

Vandløb

Vandløb er naturlige såvel som kunstige grøfter med en bundkote på over 1,5 meter.

Blykobbe Ådal er områdets største vandløb og løber fra området omkring Årsballe og ud i havet ved Blykobbe Plantage, syd for Sorthat. Øvelsespladsens andre vandløb er små og har mere karakter af afvandingsgrøfter end egentlige vandløb.

Skov

Skovbevoksningerne udgør i alt 52,4 ha, svarende til 21,1% af det samlede areal.

Når kratområderne medregnes som løvtræer, er træarterne fordelt med 87% løv og 13% nål.

Nåletræarterne er fordelt på arterne: Rødgran, Sitkagran, Lærk og Douglas.

Løvtræarterne er hovedsageligt: Eg, Ask og Rødeg. Hertil er der et stort areal som betegnes som andet løv (ALØ), der er diverse løvtræarter, f.eks. Rødel, Elm og Fuglekirsebær.

Krat (KRT)

Krat udgør i alt 13,8 ha, hvilket svarer til 5,6% af øvelsespladsens samlede areal. Krat er ikke-højstammede træ- og buskbevoksninger, som typisk er selvsåede. Oprindelsen kan både være fra hjemmehørende og forvildede træer og buske.

Overalt på øvelsespladsen ses små og store kratholme. Kratområdet på øvelsespladsens nordlige del har langsomt bredt sig ud over overdrevsområderne og fremstår i dag som næsten uigennemtrængelige områder.

Hus

På øvelsespladsen er der udpeget 2 ha hus og have, svarende til 0,8% af øvelsespladsen.

Anden anvendelse (AAN)

Anden anvendelse omfatter arealer, som ikke falder ind under andre kategorier. På Almegårds Øvelsesplads har oplagsområdet langs vejen nord for Lille Almegård og det opkørte område lidt længere mod nordvest fået betegnelsen AAN. AAN udgør 1,4 ha, svarende til under 0,6% af øvelsespladsen.

Vej (VEJ)

Veje er defineret som befæstede veje, hvor almindelige køretøjer kan færdes året rundt. På Almegårds Øvelsesplads udgøres vejnettet af Lille Almegårdsvej samt vejen forbi Lille Almegård. Vejene udgør 11,5 ha, svarende til 4,6% af det samlede areal.

Dyrkede arealer

Vildtager

Vildtager er mindre områder, hvor der dyrkes afgrøder, der efterlades til vildtet.

På øvelsespladsen findes to små vildtagre, som tilsammen udgør 0,3 ha, svarende til 0,1% af øvelsespladsens samlede areal.

Militære anlæg

Kaserne, Lejr og Garage

Anvendelseskoden (KLG) indeholder kaserne, værksted og andre områder – typisk inden for kasernens perimeterhegn. I dette tilfælde er størstedelen af områderne i umiddelbar nærhed til kasernen udpeget som KLG og udgør 18,8 ha, svarende til 7,6% af øvelsespladsens samlede areal.

Idrætsanlæg

Af idrætsanlæg (FUT) findes der 12,8 ha, svarende til 5,2%. Idrætsanlæggene består af boldbanen på kasernens vestlige del samt af bold- og forhindringsbanen syd for kasernen.

Skydebane

Skydebanen (SKB) er på 0,1 ha, svarende til under > 0,1% af øvelsespladsen.

4.6 Plejetilstand

Slette og overdrev

Overdrevsområderne over hele øvelsespladsen er under kraftig tilgroning af Stilkeg, Hvidtjørn, Slåen, Ask, birk, roser, Brombær og højstauder. På ét år (markregistrering 2001 til markregistrering 2002) er Ege- og Asketræerne samt Slåenbuskene flere steder vokset op til én meter og har bredt sig som et tæt tæppe over overdrevene.

Overdrevenes flora indeholder mange arter, der vokser i områder med lav tilgængelighed af næringsstoffer, da arealerne ikke har været udsat for gødskning eller omlægning igennem en årrække. En del af slette- og overdrevsarealerne bliver drevet med sent høslæt, hvilket er en god plejeform, der hindrer områderne i at springe i skov, men der er også arealer uden pleje, hvor der sker en hastig tilgroning af især tjørnekrat.

Skovområder

Soldaterskoven vest for og Bunkerlund øst for kasernen fremtræder som almindelige, ekstensivt drevene blandingskove. Det må være mange år siden der er foretaget gennemgribende tyndinger, og skovene er til fordel for naturværdien ved at udvikle flere naturlige etager af kronedække.

Stenløkkerne er groet fuldstændig til med bl.a. Fuglekirsebær, Hvidtjørn og Slåen under de gamle ege, der findes spredt over området. Det er næsten umuligt at færdes i området bortset fra de få dårligt vedligeholdte spor. Bevoksningerne rundt om Stenløkkerne er ligeledes ved at gro til i tæt opvækst af træer og buske som f.eks. Fuglekirsebær, Brombær og Hvidtjørn.

Skoven i Blykobbe Ådal består af mange forskellige træ- og buskarter i alle aldre. På de stejle skrænter virker det som om området i mange år - måske altid - har været skovdækket, og der er meget gamle træer, buske og en del dødt ved i skovbunden. På de mere flade partier er bevoksningerne flere steder blevet tyndet, så de nu bærer præg af naturnært drevne skovområder. På trods af tyndningerne var det generelle indtryk i 2001 dog langt overvejende, at Blykobbe Ådal var bevokset med urørt naturskov.

Krat

Generelt set består krattene af mange forskellige træ- og buskarter i forskellige aldre. Udtrykket er vildt og selvgroet. De er opstået spontant på områder uden nogen form for drift eller pleje, og hvor de har fået ro til at udvikle sig over flere år, er de fuldstændig uigennemtrængelige pga. tætte og tornede buske.

Vådområder

Blykobbe Ådal løber i sit naturlige leje tværs over øvelsespladsen, se figur 7. Åen påvirkes kun kunstigt af de 7 overkørsler, hvor forsvaret hidtil har trænet terrænkørsel. Overkørslerne

slider hårdt på området og i fugtige perioder eroderer sporene kraftigt. Således var der ved markgennemgangen 2002 små bækforløb i flere af overkørslerne, hvor erosionen skabte op til 30-40 cm dybe render.

Flere af vandhullerne på øvelsespladsen er overskyggede og indeholder uklart vand. Eksempel på dette ses bl.a. i vandhullet vest for Nærkampbyen.

Figur 7: Blykobbe Å, en sommerdag 2002. Foto: Erling Krabbe.

Fortidsminder

På Kæmpehøjen, litra 3 c, er der kraftig tilgroning af Alm. Hyld, Tjørn, Ask, Slåen, Fuglekirsebær, Alm. Røn, Vild Æble, Ahorn, roser og Brombær.

På tvillingegravhøjene mod vest er der begyndende tilgroning af bl.a. Alm. Hyld, som bør fjernes.

4.7 Flora

Flora

Floraen på Almegårds Øvelsesplads er summarisk omtalt i Palle Gravesens "foreløbige Oversigt over Botaniske Lokalteter. Nr. 3. Lolland, Falster, Møn og Bornholm", udgivet af Fredningsstyrelsen i 1982. Oplysningerne vedrører området ved Almegårdshøjen, strækningen langs Blykobbe Ådal, Jydegård, Lille Almegård samt Stenløkkerne, og vedrører især de sjældne fund.

I forbindelse med udarbejdelse af nærværende drifts- og plejeplan for Almegårds Øvelsesplads foretog Skov- og Naturstyrelsen er grundig botanisk feltregistrering af øvelsespladsen i perioderne maj og juli 2001 samt maj 2002.

Nedenstående beskrivelse af floraen baserer sig derfor både på litteraturen og feltregistreringerne.

I Palle Gravesens oversigt er der foretaget en evaluering af den botaniske værdi af Almegårds Øvelsesplads. Ved klassificeringen af de botaniske lokaliteter anbringes de i en af følgende 3 kategorier: Kategori I = Lokalitet af største botaniske betydning. Kategori II = Lokalitet af stor botanisk betydning. Kategori III = Lokalitet af stor betydning. Kategoriseringen bygger på et kvantitativt og et kvalitativt kriterium. Det kvantitative er baseret på antallet af tilstedeværende sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter. Det kvalitative er baseret på forekomsten af særlig bevaringsværdige biotoper eller forekomst af såkaldt "rødliste-arter", dvs. særligt truede eller sårbare danske plantearter.

Området omkring Almegårdshøjen er klassificeret som en kategori E, I lokalitet, dvs. en overdrevslokalitet af største botaniske betydning. Dette er baseret på forekomsten af den meget sjældne I-art, Bakke-Svovlrod, som er optaget på Rødlisten over truede og sjældne arter i Danmark. På Almegårdshøjen har Bakke-Svovlrod et af sine få voksesteder på Bornholm (som er det eneste område i Danmark hvor denne art endnu holder stand). Lokaliteten vurderes endvidere til at være en "meget sårbar lokalitet".

Fra strækningen langs Blykobbe Ådal kendes der ifølge Palle Gravesen Bjerg-Perikon, Blodstillende Bibernelle, Druemunke, Guldnelde, Liden Lærkespore, Plettet Kongepen og Sort Fladbælg.

Ved Jydegård er tidligere fundet Ager-Galtetand, Smalbladet Ærenpris, Rank Evighedsblomst og Sump-Forglemmigej.

Fra Lille Almegård og Stenløkkerne med omgivelser kendes Alm. Månerude, Blodstillende Bibernelle, den meget sjældne, forvildede Havrerod, Kantet Kohvede, den sjældne Rank Frøstjerne, Skov-Kohvede, Sort Fladbælg samt den meget sjældne orkidé Sværd-Skovlilje.

De tre ovennævnte lokaliteter er klassificeret som: 1) En + S (incl.S/E) II lokalitet, dvs. en skovlokalitet med (indslag af overdrev) af meget stor botanisk betydning, baseret på forekomsten af mellem 5 og 19 sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter. 2) En V III lokalitet, dvs. en ferskvandslokalitet af stor botanisk betydning, baseret på forekomsten af mellem 1 og 4 sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter.

Følgende af de ovennævnte arter er optaget på den danske Rødliste 97 over truede, sårbare og sjældne arter: Sværd-Skovlilje (sårbar), Kantet Kohvede (sårbar), Bakke-Svovlrod (sjælden) og Blodstillende Bibernelle (sjælden). Ingen af de 4 rødlistearter blev dog fundet under Skov- og Naturstyrelsens feltregistrering i 2001 og 2002. Sværd-Skovlilje findes næppe mere i området.

Den lille bregne Alm. Månerude er optaget på den såkaldte Gulliste-97 (såkaldt "opmærksomhedskrævende arter"), men blev ikke registreret i 2001 eller 2002.

I henhold til botanisk klassificering og Atlas Flora Danicas taxonliste er såkaldte "A-arter" fredede og andre sjældne arter. "B-arter" er arter, som er sjældne i størsteparten af landet, men lokalt almindelige.

Af såkaldte A- eller B-arter fra overdrev er der på Almegårds Øvelsesplads fundet Alm. Månerude, Kassubisk Vikke, Pile-Alant, Plettet Kongepen og Tjærenellike.

Fra ferske vådområder er fundet Butblomstret Siv.

På baggrund af oplysningerne i litteraturen samt feltregistreringen kan det konkluderes, at de væsentligste botaniske interesseområder på Almegårds Øvelsesplads er de tørre overdrevsarealer nord for Blykobbe Ådal, vest for Stenløkkerne samt på højdedraget overfor vandtårnet. Desuden er skovstrækningen langs Blykobbe Ådal samt i Stenløkkerne botanisk værdifulde.

I det følgende beskrives floraen mere indgående, baseret på naturtyper, og med gennemgang af de enkelte lokaliteters flora.

Flora i skov og krat

Skoven i Blykobbe Ådal

Af særlig botanisk interesse på Almegårds Øvelsesplads er skovstrækningen på skrænterne langs Blykobbe Ådal. Ikke mindst forårsfloret af tusindvis af Hvid og Gul Anemone, tæpper af Ramsløg samt hundredevis af blomstrende orkideer af arten Tyndakset Gøgeurt, er imponerende. I maj 2002 bestod floret af Alm. Mangeløv, Bidende Ranunkel, Bingelurt, Enblomstret Flitteraks, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Feber-Nellikerod, Firblad, Fuglemælk, Gul Anemone, Guldnelde, Haremad, Hvid Anemone, Hyldebladet Baldrian, Lund-Rapgræs, Marts-Viol, Ramsløg, Skov-Galtetand, Skov-Løg, Skov-Storkenæb, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Storkonval, Tyndakset Gøgeurt, Vand-Ærenpris, Vild Kørvel og Vorterod. I juli 2001 desuden af Alm. Fredløs, Alm. Mjødurt, Burresnerre, Butbladet Skræppe, Dunet Steffensurt, Eng-Forglemmigej, Ensidig Klokke, Fuglegræs-Fladstjerne, Småblomstret Balsamin, Skov-Burre, Skov-Byg, Skov-Stilkaks, Stor Nælde, Skvalderkål og Ørnebregne.

Skoven langs åen er gammel, højstammet løvskov med naturskovspræg, samt mere lysåbne partier med hasselkrat m.v. Navnlig neden for Åbakkehus ses et meget flot Hasselkrat. Der er en fint veludviklet under-, mellem- og overetage af trækroner. Skoven er en blandingsskov af Abild, Alm. Hvidtjørn, Ask, Benved, Fugle-Kirsebær, Hassel, Kristtorn, Rød-El, Skov-Elm, Skovfyr, Stilk-Eg, og Ær. Ved planstatus var der mange døde elmetræer på grund af elmesygge, men også mange friske. Vedbend breder sig op ad de døde elmetræer. Der er også 6 små nåletræsbeplantninger af Lærk, Rødgran, Ædelgran samt lidt Bøg.

Kaserneskov

Den lille Kaserneskov mellem Almegårds Kaserne og Haslevej er en varieret, gammel blandingsskov med en frodig underetage og bundflora på sandet, næringsfattig jord. Den er flere steder ret lysåben, med store, flotte, gamle Skovfyr. Der er en markant højderyg i den midterste del af skoven. Bevoksningen består overvejende af gammel Stilkeg, Birk, Skovfyr, Bøg, Rødgran, Sitkagran og Douglasgran. Blandt andet ses mellemetage af Bøg under Eg. Skoven har rig underopvækst af Ahorn, Alm. Hyld, Alm. Røn, Brombær, Bævreasp, Hassel, Kaprifolie (meget store og flotte eksemplarer), Kristtorn, Rødeg, Seljerøn, Spidsløn og Vedbend.

Skovbundsfloraen består af Alm. Brandbæger, Alm. Hvene, Bølget Bunke, Enblomstret Flitteraks, Engelsød, Fingerbøl, Gederams, Gul Snerre, Hedelyng, Hindbær, Korbær, Krybende Pil, Mangeløv sp., Mos sp., Musevikke, Ramsløg, Skovpadderokke, Skvalderkål, Stinkende Storkenæb og Storkonval.

Enkelte steder findes svampen Kantarel.

Skoven skæmmes af, at villaejerne langs vestkanten smider haveaffald inden for skovdiget. Af samme grund har den meget uønskede plante Japansk Kæmpepileurt etableret en bevoksning i skoven.

Bunkerlund

Bunkerlund er en lille, plantet skov bestående af Sitkagran, Skovfyr og Rødeg. Der er opvækst af Alm. Hyld, Hassel, Hæg, Småbladet Lind og Ær. I nordspidsen af skoven omkring den store klippe med skålformede helleristninger ses nogle store, gamle egetræer og skoven består her af selvsået, fleretageret løvskov af Alm. Hvidtjørn, Alm. Hyld, Ask, Fuglekirsebær, Alm. Røn, Kaprifolie, Seljerøn, Stilkeg, Tørst, Vortebirk og Ær. Bundfloraen i Bunkerlund består af Alm. Hundegræs, Burresnerre, Dunet Steffensurt, Feber-Nellikerod, Haremad, Lund-Rapgræs, Skov-Stilkaks, Stikkelsbær, Storkonval, Stor Nælde og Vild Kørvel.

Stenløkkerne (Almegårdsløkkerne)

Stenløkkerne på Almegårds Øvelsesplads benævnes både som Stenløkkerne og Almegårdsløkkerne. I forsvaret er der tradition for at benævne området som ”Stenløkkerne”, hvorfor dette stednavn anvendes i denne plan.

Stenløkkerne bærer stadig lidt præg af gammelt overdrev og græsningsskov. De ca. 100 stk. gamle, spredte kæmpeege, spredte enebærbuske, rester af overdrevsflora samt stendiger er vidner om den gamle driftsform. Desværre har området igennem en lang årrække fået lov at springe i skov. Ud over de store egetræer er området derfor præget af megen selvsået opvækst af løvtræer og -buske. I dag må Stenløkkerne derfor betegnes som et stykke naturskov.

Der er fugtig bund flere steder med mudrede kørespor. Skoven består overvejende af Stilk-Eg, iblandet Ask, Bævreasp, Fuglekirsebær, Hvidtjørn, Kaprifolie, Vortebirk, Seljepil og Slåen. Skovbundsfloraen er rig og varieret, og består af Alm. Mjødurt, Bidende Ranunkel, Eng-Karse, Eng-Rævehale, Fugle-Kirsebær, Knoldet Brunrod, Knopsiv, Martsviol, Nyrebladet Ranunkel, Seljerøn samt orkideen Skov-Hullæbe. På tørre, åbne og højtliggende partier, bl.a. med klipper og omkring stenbrudssøen, bærer vegetationen præg af det tidligere åbne græsningsoverdrev. Her ses stadig spredte Enebærbuske samt Hulkravet Kodriver. Desuden tørbundsplanter som Alm. Kællingetand, Alm. Røllike, Alm. Syre, Blød Hejre, Fløjlsgræs, Hvid Anemone, Håret Høgeurt, Knold-Ranunkel, Lancetbladet Vejbred, Lav Skorzoner, Liden Storkenæb, Mangeblomstret Frytle, Prikbladet Perikon, Rødkløver, Sct. Hansurt, Smalbladet Vikke, Tveskægget Ærenpris og Vellugtende Gulaks.

Småskove i Jydegårdsområdet

I den østlige, nye del af terrænet (erhvervet af forsvaret i 1990) ligger flere plantede småskove, overvejende med Askeskov. Der foregår en del selvforryngelse og nyopvækst efter skovning. Skoven rummer mange løvtræer og -buske af bl.a. Abild, Fuglekirsebær, Slåen, Skovbundsfloraen består af Agertidsel, Alm. Hundegræs, Femhannet Hønsetarm, Grøn Bjørneklo, Vild Kørvel.

Flora på overdrevsarealer

De åbne græsarealer på nordsiden af Blykobbe Ådal, vest for Lille Almegård samt vest for Stenløkkerne har en rig og varieret tørbundsflora, som er præget af flere sjældne eller typiske overdrevsplanter. Som eksempler på typiske overdrevsplanter kan nævnes Alm. Hvene (som dominerende planteart) samt Fåre-Svingel, Gul Snerre, Håret Høgeurt, Mark-Krageklo, Tjærenellike og Vellugtende Gulaks. Også mindre hjørner ved Vandtårnet med små klippeløkker og nord for Bunkerlund ses overdrevsflora, bl.a. med Sct. Hansurt og Sølv-Potentil. Længs Lille Almegårdsvej ved Nærkampbyen vokser en fin bestand af den sjældne overdrevsplante Pile-Alant. Ved Rønne Vandtårn (Almegårdshøjen) på kanten af Almegårds Øvelsesplads har den meget sjældne og rødlistede Bakke-Svovlrod et af sine få voksesteder på Bornholm. I et tjørnekrat på overdrevet i den nordøstlige del af øvelsespladsen findes desuden en bestand af den sjældne Kassubisk Vikke.

Ud fra en botanisk betragtning kan de pågældende arealer karakteriseres som overdrev.

Der blev i 2001 og 2002 registreret følgende plantearter på overdrevsarealerne: Agerpadde-
rok, Agersnerle, Agertidse, Alm. Agermåne, Alm. Brunelle, Alm. Hundegræs, Alm. Hvene (dominerende), Alm. Hvidtjørn, Alm. Knopurt, Alm. Kongepen, Alm. Kvik, Alm. Kællingetand, Alm. Mjødurt, Alm. Rajgræs, Alm. Røllike (dominerende), Alm. Syre, Alm. Torskemund, Ask, Bidende Ranunkel, Blæresmelde, Blågrøn Rose, Blød Hejre, Blåhat, Bugtet Kløver, Butblomstret Siv, Cikorie, Draphavre (dominerende), Eng-Brandbæger, Eng-Gedeskæg, Eng-Rottehale, Eng-Rævehale, Fin Kløver, Fløjlsgræs (dominerende), Foder-Lucerne, Følfod, Fåresvingel, Gederams, Glat Dueurt, Glat Hunderose, Grøn Bjørneklo, Gråbynke, Gul Fladbælg (dominerende), Gul Snerre, Gåse-Potentil, Horsetidse, Hvidkløver, Hvid Snerre, Håret Høgeurt, den sjældne Kassubisk Vikke, Knoldet Brunrod, Knæbøjet Rævehale, Korbær, Kru-set Skræppe, Krybende Potentil, Kær-Galtetand, Lancet-Vejbred (dominerende), Lugtløs Kamille, Lysesiv, Læge-Oksetunge, Læge-Ærenpris, Lådden Dueurt, Mark-Krageklo, Mosebunke, Moskus-Katost, Musevikke, Pastinak, Pigget Star, Prikbladet Perikon, Rejnfan, Rødkløver, Rød Svingel, Sct. Hansurt, Skov-Jordbær, Slåen, Stilk-Eg, Stor Knopurt, Stor Nælde, Sølv-Potentil, Tjære-Nellike, Vellugtende Gulaks, Vild Kørvel, Vild Løg og Vild Gulerod.

Flora på slettearealer

Hovedparten af de åbne græsarealer på øvelsespladsen har en kulturpræget vegetation, dvs. præget af enkelte arter, hovedsageligt græsser. Dette skyldes, at arealerne tidligere har været enten tilsået eller gødet i forbindelse med høslæt eller græsslet. De benævnes derfor som "slette" på grundkortet. Det drejer sig hovedsageligt om de "nye" arealer i østenden omkring Jydegård, Skovvang og Løkkevang samt Søndermarken syd og sydøst for Almegårds Kaserne. Jydegårdsarealerne har været dyrkede landbrugsmarker, indtil forsvaret overtog dem i ca. 1990. Herefter er de ikke blevet gødet, men de slåes og høstes indtil flere gange årligt, og de bærer stadig kulturpræg.

De højereliggende arealer mellem Vandtårnet og Bunkerlund har ligget uden gødskning i en endnu længere periode og rummer derfor et betydeligt indslag af overdrevsarter, og ikke tilstrækkeligt til at klassificere arealet som naturtypen overdrev ud fra et botanisk kriterium. Det samme gælder de åbne arealer mellem Lille Almegårdsvej og Blykobbe Ådal. Slettearealerne bliver slået og høstet omkring eller efter Sct. Hans, hvilket ud fra en botanisk betragtning er gunstigt.

På slettearealerne er registreret følgende flora: Agerpadderok, Agersnerle (dominerende), Agersvinemælk, Agertidsel (dominerende), Alm. Agermåne, Alm. Brunelle, Alm. Fredløs, Alm. Hundegræs (dominerende), Alm. Hvene, Alm. Hvidtjørn, Alm. Knopurt, Alm. Kongepen, Alm. Kvik (dominerende), Alm. Kællingetand, Alm. Rajgræs (dominerende), Alm. Rapgræs, Alm. Røllike (dominerende), Alm. Svinemælk, Alm. Syre, Bellis, Bidende Ranunkel, Brombær, Bugtet Kløver, Burresnerre, Cikorie, Cypresvortemælk, Draphavre (dominerende), Eng-Brandbæger, Eng-Gedeskæg, Eng-Rottehale (dominerende), Ensidig Klokke, Fandens Mælkebøtte, Femhannet Hønsetarm, Hvidkløver, Høstborst, Fløjlsgræs, Glat Vejbred, Gråbynke, Grøn Bjørneklo, Grøn Høgeskæg, Gul Fladbælg, Gul Snerre, Haveæble, Hvidkløver, Hvid Snerre, Hyrdetaske, Korbær, Kruket Skræppe, Krybende Potentil, Lancetvejbred, Lav Ranunkel, Lugtløs Kamille, Læge-Oksetunge, Mirabel, Moskus-Katost, Musevikke, Prikbladet Perikon, Rejnfan, Rød Svingel, Skive-Kamille, Skov-Jordbær, Stilk-Eg, Stor Nælde, Vej-Pileurt, Vild Gulerod, Vild Kørvel og Vild Løg.

Flora på eng

På de små, fugtige lavninger på høsletsarealerne syd og øst for Lille Almegård vokser der bl.a. Ager-Padderok, Alm. Hvene, Alm. Mjødurt, Bidende Ranunkel, Fløjlsgræs (dominerende), Gåse-Potentil, Knæbøjet Rævehale, Lysesiv (dominerende), Lådden Dueurt, Mosebunke, Sideskærm og Vild Gulerod. Disse fugtige arealer er klassificeret som naturtypen eng på kortet.

Flora i vådområder

Vandløb

I selve Blykobbe Ådal gror der ikke vandplanter, bortset fra puder af grenmosser på de mange sten i vandet. Den er overskygget af de høje træer, og der er meget strøm og materialevandring om foråret. Åen er præget af sten og helt eksponerede mudder- og sandbanker. Om sommeren tørrer åen delvist ud. Skygge og de ustabile forhold gør det derfor svært for vandplanter at etablere sig. Floraen ses derfor kun på bredderne (se under "skovens flora"). Længs med kanten af den lille Rosmandebæk syd for Lille Almegård vokser Rødel, samt enkelte Ask, Stilkeg og Vild Abild. Urtevegetationen i den sommerudtørrende bækkebund består af Alm. Mjødurt, Brombær, Burresnerre, Butbladet Skræppe, Feber-Nellikerod, Glat Dueurt, Lådden Dueurt, Pengebladet Fredløs, Stor Nælde og Vild Kørvel.

Vandhuller og søer

I Stenløkkerne ligger 3 små søer, som er tidligere stenbrud. Den store, sydlige stenbrudssø er dyb, kold og mørk. Klippekanterne er tilgroet i buske og træer, så søen får ikke meget lys. I et lavvandet hjørne af søen står dog et tæppe af Dynd-Padderok. Nord herfor i skoven ligger to små, langstrakte stenbrudssøer, som er tæt tilgroede i træer og buske. Vandfladen er dækket af Liden og Stor Andemad. Desuden ses Alm. Mjødurt, Japansk Kæmpepileurt, Knæbøjet Rævehale, Manna-Sødgræs og Vandpileurt. I nordenden af Stenløkkerne ligger desuden to små vandhuller, som er nyoprensede. Her vokser Alm. Fredløs, Alm. Sumpstrå, Alm. Vandmynte, Butbladet Skræppe, Butblomstret Siv, Eng-Kabbeleje, Eng-Rørhvene, Grenet Pindsvineknop, Gul Fladbælg, Kattehale, Krognæb-Star, Krybende Potentil, Kær-Ranunkel, Lysesiv, Manna-Sødgræs, Pengebladet Fredløs, Smalbladet Dunhammer, Sværtevæld, Svømmende Vandaks, Tyk Andemad, Vand-Pileurt og Vejbred-Skeblad.

Vest for Nærkampbyen er et vandhul med en åben vandflade med Svømmende Vandaks. Vandhullet er ryddet for træer langs sydsiden.

Ved Lille Almegård ligger et lille sommerudtørrende vandhul på ca. 8x20 meter. Floraen består af Butbladet Skræppe, Børstesiv, Kær-Ranunkel, Rød-El, Smalbladet Dunhammer, Strand-Kogleaks og Sværtevæld.

Vest for vejen ved Lille Almegård ligger en nygravet sø i et større moseområde med elle-sump. Moseplanterne omkring søen består af Alm. Fredløs, Alm. Mjødurt, Alm. Vandmynte, Butbladet Skræppe, Gul Fladbælg, Gåse-Potentil, Kattehale, Knæbøjlet Rævehale, Kær-Galtetand, Lådden Dueurt, Rød-El, Sump-Kællingetand, Sværtevæld og Tagrør. Selve søen er meget åben og i denne vokser Alm. Sumpstrå, Butblomstret Siv, Grenet Pindsvineknop, Lyse-siv, Manna-Sødgræs, Svømmende Vandaks, Tagrør og Vejbred-Skeblad.

Ved Jydegården ligger et ret stort, gammelt vandhul med stensætning langs kanten. Der er store Bævreasp og Ask mod syd, som skygger en del over søen. Sø- og mosefloraen består af Alm. Vandranunkel, Gåse-Potentil, Krybende Hestegræs, Manna-Sødgræs, Svømmende Vandaks og Tudsesiv.

Lergravssøen har stejle brinker og kun få søplanter. Her vokser Akselblomstret Star, Alm. Mjødurt, Ask, Blærestar, Butbladet Skræppe, Lådden Dueurt, Mangeblomstret Frytle, Sværtevæld, Tagrør og Vejbredskeblad.

I nordenden af øvelsespladsen nær gården Søndervang ligger et lille vandhul i et tjørnekrat på overdrevet. Ved vandhullet vokser besynderligt nok Strandasters, som ellers er en strandplante. Desuden Bredbladet Dunhammer, Dynd-Padderok og Tagrør.

Levende hegn

Det levende hegn langs sydkanten af idrætsmarken består af Alm. Hvidtjørn, Alm. Hyld, Brombær, Bøg, Fuglekirsebær, Glat Hunderose, Hassel, Stilk-Eg, Vortebirk og Ær. Det nord-sydgående, tætte, brede, levende hegn mellem FUT-banen og Søndermarken består af Alm. Hvidtjørn, Ask, Fuglekirsebær og Slåen. Umiddelbart nord for vandtårnet er der et stendige med et levende hegn af Abild, Alm. Hvidtjørn, Fuglekirsebær og Stilkeg.

Flora på fortidsminder

Den sydlige af de to gravhøje "Tvillinghøje" skæres midt igennem af øvelsespladsens grænse. På højen vokser 3-4 store egetræer, og et stort Seljerøntræ. Under træerne er højen dækket af Agertidsel, Korbær og Vild Kørvel.

Gravhøjen på det åbne græsareal nord for Lille Almegårdsvej er dækket af store egetræer, så den på afstand fremstår som en lille skov. Der er en tæt, lav bevoksning af Alm. Hvidtjørn, Alm. Hyld, Ask, Glat Hunderose, Fuglekirsebær, Mirabel, Seljerøn, Slåen, Vild Abild og Ær. Ved basis vokser Alm. Hvene, Alm. Røllike, Blæresmelde, Cikorie og Draphavre. På selve gravhøjen vokser der i skyggen af de store træer et bunddække af Lund-Rapgræs, Stor-Konval samt opvækst af Ær.

4.8 Fauna

Pattedyr

Almegårds Øvelsesplads har en stor og sund bestand af Rådyr. De ses navnlig i bevoksnin-gerne langs Blykobbegård og i Stenløkkerne. Bestanden skønnes at udgøre i alt ca. 30-35 dyr.

Hare er talrig, specielt inde på kaserneområdet, hvor de holder til på de kortklippede græsarealer. Men også ude i terrænet på græssletterne og overdrevsarealerne ses enkelte Harer.

Egern blev i juli 2001 truffet i den lille Kaserneskov mellem Almegårds Kaserne og Haslevej, men sås ikke andre steder på terrænet. Forsvaret oplyser, at der findes egern på kaserneområdet.

Der blev fundet fodspor af Brun Rotte i muddret langs Blykobbe Ådal.

Bornholms eneste rovdyrart, Ræv, har været anset for uddød på øen siden 1990'erne. Stor var forbløffelsen derfor under Skov- og Naturstyrelsens feltregistrering, da en Ræv blev overrasket på tæt hold den 19. juli 2001 i græsset ved Åbakkehus nær Lille Almegård. Ræv findes altså fortsat på Bornholm! Jagttagelsen vakte opsigt i medierne - både radio og lokal fjernsynsamme dag. Netop Almegårds Øvelsesplads har tidligere været et kendt ræveområde.

Pindsvin findes på terrænet, navnlig langs udkanten op til villahaverne, men også inde på terrænet.

Fugle

Fuglelivet på Almegårds Øvelsesplads er rigt og varieret.

Terrænet blev gennemgået nøje i ynglesæsonen maj 2001 og 2002 samt juli 2001 af Skov- og Naturstyrelsen, som konstaterede en lang række ynglefuglearter. De fleste er almindelige arter knyttet til åbne græs- og overdrevsarealer, skov eller vådområder. Der blev imidlertid også fundet enkelte sjældne eller fåtallige ynglefugle. De mest sjældne fund er sandsynligvis ynglende Engsnarre og Lille Flagspætte. Engsnarre hævdede territorium i juli 2001 på de græsklædte højdedrag mellem Bunkerlund og Affaldsforbrændingen, og Lille Flagspætte blev fundet i juli 2001 i døde elmetræer langs Blykobbe Ådal. Desuden er der flere gange, senest i 2001, registreret Isfugl i Blykobbe Ådal og Jydegårds-lergraven. Af fåtallige arter skal fremhæves ynglende Skovsneppe, Musvåge (3 par), Vibe, Nattergal, Rødstjert, Bynkefugl, Sjagger, Skovsanger, Gulbug, Grå Fluesnapper og Ravn.

Engsnarre er optaget på den danske Rødliste-97 under kategorien "Uddød", idet man i 1997 anså arten for uddød som ynglefugl i Danmark. Imidlertid er den atter begyndt at dukke op på nogle få lokaliteter i landet og skal derfor kategoriseres som "truet". Isfugl og Lille Flagspætte er også optaget på Rødliste-97 under kategorien "sjælden".

I Dansk Ornitologisk Forenings landsdækkende registrering af fuglelokaliteter, udgivet som rapport i 1983, er Almegårds Øvelsesplads omtalt. Den karakteriseres som "en ådal med løvskov og store kratbevoksninger". I træk- og vintertiden er området rasteplads for rovfuglearter som Blå Kærhøg, Fjeldvåge og Musvåge, Skovhornugle samt flokke på op til 300 Viber. I den reviderede lokalitetsregistrering fra Dansk Ornitologisk Forening fra 1997 omtales øvelsespladsen som "rasteplads for traner og gæs". Desuden er der "rastende og overvintrende rovfugle. Nyere ynglefugletællinger savnes". Tallene over rastende fugle viser flokke på op til 24 Sædgæs i 1993, småflokke af Sangsvaner i 1995 og 1996 samt større flokke af Sjagger, Sangdrossel og Vindrossel. Endvidere er Vandrefalk registreret.

Ynglefuglene på Almegårds Øvelsesplads i 2001 og 2002

Ud over de ovenfor nævnte sjældne eller fåtallige ynglefugle blev der i 2001 og 2002 registreret følgende almindelige yngle- og rastefugle på terrænet: Fiskehejre (rast), Rørhøg (1 rast på terrænet), Gråand, Krikand (1 par i Jydegårds-lergraven - formentligt trækfugle), Fasan, Agerhøne (1 flok), Grønbenet Rørhøne, Stormmåge (rast), Stor Regnspove (1 rast), Svaleklire (1 rast), Dobbeltbekkasin (1 rast), Ringdue, Tyrkerdue, Gøg, Mursejler, Stor Flagspætte, Sanglærke, Landsvale, Digesvale (koloni i byggehul på kasernen), Bysvale, Engpiber (1 par), Hvid Vipstjert, Gærdesmutte, Rødhals, Solsort, Sangdrossel, Havesanger, Munk, Tornsanger, Gransanger, Løvsanger, Musvit, Blåmejse, Træløber, Krage, Husskade, Skovskade, Allike, Råge, Stær, Bogfinke, Tornirisk, Grønirisk, Stillits, Gulspurv, Skovspurv og Gråspurv.

Padder og Krybdyr

Almegårds Øvelsesplads er levested for en af Danmarks sjældneste paddearter, nemlig Løvfrøen. Den findes nu i 3-4 af terrænets vandhuller. Biolog Finn Hansen, NaturBornholm, har i nærværende plans afsnit 11 med bidrag fra eksterne bidragydere, bidraget med en vigtig rapport om Løvfrøens status på Lille Almegårdsarealet i Knudsker, dvs. den del af øvelsespladsen der ligger omkring Lille Almegård og Stenløkkerne. Af rapporten fremgår bl.a., at der i 2001 blev hørt Løvfrøer i 3 af terrænets vandhuller og at bestanden samlet udgjorde ca. 60 kvækkende hanner. Der henvises til afsnit 11,4 for nærmere detaljer om løvfrørernes status på terrænet.

Under Skov- og Naturstyrelsens feltregistrering i maj 2002 blev der, i øvrigt sammen med Finn Hansen, hørt i alt ca. 45 kvækkende Løvfrøer i de samme tre vandhuller.

Endvidere findes der både Latterfrø og Grøn Frø på terrænet. Bornholm er det eneste sted i Skandinavien, hvor Latterfrø findes. Latterfrø blev hørt i den nyopgravede dam i et moseområde ca. 100 meter vest for Lille Almegård tæt opad Rosmandebækken. Den almindelige Grøn Frø findes i de fleste vandhuller på terrænet, herunder også i Jydegårds-lergraven samt i søen ved Store Almegård på kasernen.

Af krybdyrarter blev der under Skov- og Naturstyrelsens feltgennemgang fundet Markfirben på de tørre skrænter nord for Blykobbe Ådal.

Formentlig findes der også Alm. Firben, Stålmorm og Snog på terrænet. Yderligere undersøgelser af krybdyr- og paddefaunaen er ønskelige.

Fisk

Et særligt naturfænomen, som kan opleves på Almegårds Øvelsesplads, er det store antal Ørred i Blykobbe Ådal. Her kan der - bl.a. i maj måned - ses store eksemplarer hævde territorier på standpladser i skyggefulde lavninger i bækken, under store trærødder og lignende. Vandkvaliteten af åen er meget fin. I løbet af sommeren, når åen tørrer delvist ud, kan man opleve, at der ligger mange døde ørreder i åen.

Dagsommerfugle

Der blev i forbindelse med Skov- og Naturstyrelsens feltregistrering fundet 18 dagsommerfuglearter på Almegårds Øvelsesplads, heraf flere arter som er fåtallige eller sjældne på landsplan, men mere almindelige på Bornholm. Der blev registreret følgende arter: Stregbredpande, Stor Kålsommerfugl, Lille Kålsommerfugl, Grønåret Kålsommerfugl, Aurora, Hvid Admiral, Dagpåfugleøje, Admiral, Nældens Takvinge, Kejserkåbe, Storplettet Perlemorsommerfugl, Sandrandøje, Græsrandøje, Engrandøje, Blåhale, Lille Ildfugl, Skovblåfugl og Almindelig Blåfugl.

Hvid Admiral blev truffet i Kaserneskov i juli. Kejserkåbe, som er optaget på Rødliste-97 som en såkaldt "sårbar art", blev set i juli på Hjortetrøst i Stenløkkerne. Den normalt kystbundne Sandrandøje blev set på tørre arealer inde på kaserneområdet.

De øvrige arter er almindelige, men forekomsten af Ildfugl og Blåfugl er indikator for ugødede, tørre overdrevsarealer, som generelt er en naturtype i stor tilbagegang i det danske landskab. De militære terræner spiller derfor en stor rolle som levested for planter og dyr, der er knyttet til denne naturtype.

Ifølge Atlasundersøgelsen over udbredelsen af danske dagsommerfuglearter, som blev udført i årene 1990-93, burde der udover ovenstående være mulighed for træffe følgende 6 rødlistede dagsommerfugle på Almegårds Øvelsesplads: Markperlemorsommerfugl, Skovperlemorsommerfugl, Engperlemorsommerfugl, Guldhale, Engblåfugl og Argusblåfugl. De bør eftersøges nærmere på øvelsespladsen.

Øvrige insekter

Der blev i maj og juli 2001 og 2002 under Skov- og Naturstyrelsens feltgennemgang registreret forskellige andre insektarter på terrænet. På de tørre, blomsterrige overdrevsarealer sås Fempletet Køllesværmer. Køllesværmerne er indikatorarter for ugødede, lysåbne arealer, og de er alle på listen over sjældne eller opmærksomhedskrævende arter. Sidstnævnte kategori gælder for den femplettede køllesværmer. Ved vandhuller sås forskellige ubestemte guldsmeder, herunder både en grøn og en Rødbrun Kølleguldsmed i henholdsvis Stenløkkerne og Jydegårds-lergraven. Blå Vandnymfer sås almindeligt ved vandhuller. I det store vandhul vest for Lille Almegård sås mange af vandbillen Hvirvler, og i brandbassinet på kasernen var Bugsvømmer hyppig.

På de uslåede græsarealer blev truffet den store, grønne græshoppe Vortebider.

Den skinnende sorte Orangemyre var almindelig på Ær i Blykobbeskov. En nærmere ekspertmæssig, entomologisk undersøgelse af øvelsespladsen er ønskelig.

Andre hvirvelløse dyr

Rød Skovsnegl er talrig i skoven langs Blykobbekølle Ådal.

4.9 Sammenfatning af naturværdierne på Almegårds Øvelsesplads

Almegårds Øvelsesplads ved Rønne udgør et ca. 250 ha bynært naturområde af regional betydning. Størstedelen af terrænet er tidligere landbrugsjord, som efter militærets overtagelse har været udlagt som vedvarende græs- og overdrevsarealer uden gødskning og sprøjtning igennem årtier. Gennem øvelsespladsen slynger den uregulerede og meget naturskønne Blykobbe Ådal sig, omgivet af en ådal med gammel løvskov i naturtilstand og en rig bundflora af bl.a. orkideer. Den rene og strømmende å er gydeplads for mange store havørred. Herudover rummer terrænet en række spændende naturtyper som f.eks. gammel græsningsskov med de særlige bornholmske klippeløkker omgivet af gamle stendiger, vådområder med den sjældne løvfrø samt småskove med ekstensiv drift og et højt naturindhold.

Geologisk set er øvelsespladsen karakteriseret af istidsaflejringer i form af moræner. Spredt over området findes der klipper i jordoverfladen eller lige under. Disse klipper består af granit og gnejs, som er dannet for omkring 1700 mio. år siden. Den vestlige del af øvelsespladsen domineres af næringsfattigt flyvesand, og i ådalen langs Blykobbe Ådal findes der aflejringer af organisk materiale.

Botanisk set rummer Almegårds Øvelsesplads en rig overdrevs- og skovbundsflora. Af særlig botanisk interesse skal fremhæves en af landets sidste forekomster af den meget sjældne Bakke-Svovlrod, som vokser ved Almegårdshøjen. På de tørre overdrevsarealer er desuden fundet fåtallige eller sjældne plantearter som Alm. Månerude, Blodstillende Bibernelle, Kassubisk Vikke, Lav Skorzonér, Pile-Alant, Plettet Kongepen og Tjærenellike. I den frodige skovstrækning langs Blykobbe Ådal vokser orkidéen Tyndakset Gøgeurt (Figur 8) samt Bjerg-Perikon, Druemunke og store forekomster af Ramsløg, Gul og Hvid Anemone, Guldnelde og Liden Lærkespore. I Stenløkkerne er desuden fundet specialiteter som den forvildede Havrerod, Kantet Kohvede, Rank Frøstjerne, Skov-Hullæbe, Skov-Kohvede og Sort Fladbælg. Stenløkkerne bærer, trods tilgroning, stadig præg af et gammel græsningsområde med stendiger og store, gamle egetræer.

Almegårds Øvelsesplads har et rigt fugleliv med flere sjældne arter. Særligt skal fremhæves den rødlistede Engsnarre, som yngler på de store græsarealer nær vandtårnet øst for Almegårds Kaserne. Engsnarren anses for en globalt truet art. Langs Blykobbe Ådal i de gamle og udgåede træer yngler den meget sjældne Lille Flagspætte, og ved åen kan den sjældne Isfugl ses. Af andre interessante ynglefugle på terrænet skal fremhæves Skovsneppe, Musvåge, Vibe, Rødstjert, Bynkefugl, Engpiber, Sjagger, Skovsanger, Gulbug, Grå Fluesnapper, Ravn samt en stor bestand Nattergale.

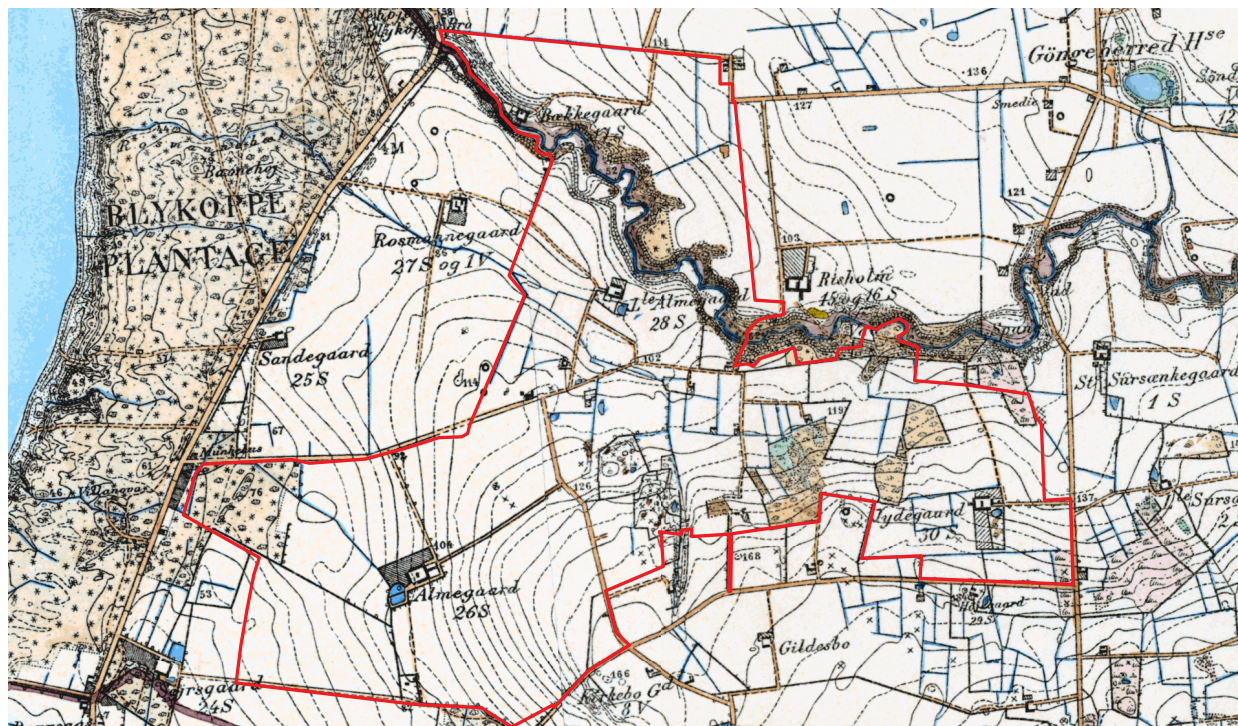
Figur 8: Tyndakset Gøgeurt.
Foto: Erling Krabbe.

Almegårds Øvelsesplads er levested for en af Danmarks sjældneste padder, nemlig Løvfrøen. Den findes i 3-4 af terrænets vandhuller med en bestand på ca. 60 kvækkende hanner. Desuden findes her både Latterfrø og Grøn Frø. Bornholm er det eneste sted i Skandinavien hvor Latterfrø findes, og den er derfor en særlig specialitet.

Entomologisk set udgør terrænets overdrev og lysåbne skove vigtige levesteder for de fåtallige dagsommerfuglearter Hvid Admiral og Kejserkåbe samt for åbentlandsarter som Fempletet Køllesværmer, Sandrandøje, Lille Ildfugl og Almindelig Blåfugl.

4.10 Kulturhistorie

Ud fra "Generalstabens Kort", figur 9 ses, at der ved opmålingen af området omkring øvelsespladsen i perioden 1867-1876 var mindre udbredelse af skov og krat end idag. Det er specielt bemærkelsesværdigt, at Stenløkkerne og området omkring disse var uden træ- og buskopvækst. Disse områder er i dag groet til med træer og buske.

Figur 9: Udsnit af Almegårds Øvelsesplads fra Generalstabens kort, 1867-1876.

Fortidsminder

Der findes 2 gravhøje, 2 røser og 1 helleristningsfelt på området, der er at betragte som fredede fortidsminder, beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens §12.

Derudover findes der 12 arkæologiske lokaliteter, hvor Museumslovens §26 kan blive aktuel. De mange **Sten- og jorddiger** på og omkring arealerne er fredet og beskyttet efter Naturbeskyttelsesloven §4. Alle diger på statsejede arealer er omfattet af bestemmelsen.

Ledstolpestenen, som står i forbindelse med digerne skal betragtes som fortidsminder.

Også **stenkister** under vejene skal betragtes og behandles som fredede fortidsminder. Stenkisterne er ikke blevet eftersøgt ved denne besigtigelse, men Skov- og Naturstyrelsen hører gerne fra forsvaret hvis de findes, så også stenkisterne kan blive registreret.

En nærmere beskrivelse af de enkelte fortidsminder og arkæologiske lokaliteter findes i bilag 6.

5 Nuværende anvendelse af Almegårds Øvelsesplads

5.1 Overordnede principper for øvelsespladsens benyttelse

Almegårds Kasernes øvelsesplads hører under Lokalforsvarsregion Bornholms Værn og forvaltes af samme myndighed. Øvelsespladsen anvendes primært af de enheder, der er garnisoneret på Almegårds Kaserne samt Det Bornholmske Hjemmeværn. Endvidere anvendes øvelsespladsen af Beredskabsstyrelse Bornholm i Allinge samt flere civile foreninger såsom ”Land Rover klubber”, orienteringsklubber, hundeklubber, rideklubber m.fl.

Rekvisation af øvelsespladsen for militære enheder sker på Lokalforsvarsregionens uddannelsesmaterielkontor.

Bornholms Regionskommune underrettes umiddelbart før den første i hver måned om den militære anvendelse i den kommende måned, ligesom tilsvarende oversigt lægges på Lokalforsvarsregionens hjemmeside på internettet: <http://www.hok.dk/lfrbv/>.

Civile foreninger ansøger som hovedregel skriftligt om tilladelse til at anvende terrænet eller dele deraf og meddeles efterfølgende skriftligt svar.

Rammer for forsvarets benyttelse fremgår af Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 2002.

5.2 Afmærkning

Langs øvelsespladsens omkreds er der med 50-100 meters mellemrum nedgravet ca. 2 meter høje sort/gule pæle. De omgivende arealer, ejet af private lodsejere, er af lokalforsvarsregionen udpeget som nærområde. Disse områder må kun benyttes efter forudgående melding til Lokalforsvarsregionen og efter indhentet tilladelse fra den pågældende lodsejer.

5.3 Anvendelse

Øvelsespladsen militære anvendelse er primært

- uddannelse af enkeltmand
- enhedsuddannelse for enheder op til underafdelingsstørrelse.
- uddannelse i terrænkørsel, flotbringning og bjergning
- skydeuddannelse på eksisterende skydebane

Uddannelse af enkeltmand finder sted på hele øvelsespladsen alt efter hvilket emne der uddannes i.

Enhedsuddannelse finder sted på hele øvelsespladsen alt efter hvilket emne der uddannes i. I relation hertil findes tre angrebs-/fremrykkeakser for maksimalt enheder af delingsstørrelse. Disse kan beskrives som følger:

- Fra Jydegård over Liliendal, og Åbakkehus til Lille Almegård og videre mod nord over Blykobbe Ådal til terrænet omkring Granlund og Bækkegård og modsat.
- Fra Z-gærdet over Bunkerlund og køregård til Lille Almegård og videre mod nord over Blykobbe Ådal til terrænet omkring Granlund og Bækkegård og modsat.
- Fra Z-gærdet over Bunkerlund og Køregård, gennem Stenløkkerne forbi Liliendal og Åbakkehus og videre mod Jydegård og modsat.

Terrænkørsel, flotbringning og bjergning finder sted på hele øvelsespladsen.

Skydeuddannelse gennemføres på hele øvelsespladsen, idet dog overvågning af fareområder ved skydning med blå salonpatron medfører begrænsning af, hvor det kan foregå.

5.4 Civil anvendelse

Civil anvendelse sker efter forudgående ansøgning, idet der tages stilling til terrænområde fra gang til gang. Se efterfølgende afsnit om offentlighedens adgang.

Området anvendes bl.a. til:

- orienteringsløb
- hundetræning
- terrænkørsel
- ridning

5.5 Faciliteter

På øvelsespladsen findes følgende faste faciliteter:

- Idræts-mark med
 - 2-sporet international forhindringsbane.
 - 800 meter løbebane.
 - 5 håndgranatkastebaner til præcisionskast.
 - et areal til boldspil (3 fodboldbaner).
 - 1 opstilling til primitiv styrketræning.
- Køregård (asfalterede veje som kan anvendes til manøvrekørsel såsom bakning og vendinger. Pladsen opfylder ingen lovmæssige krav af nogen art).
- Nærkampby (omfattende 5 huse opført som træskaller med tag og uden indmad).
- Feltmæssig forhindringsbane (med start vest for Åbakkehus, nord om Lille Almegård, gennem nærkampby og med mål midt i Stenløkker).
- En gruppekampstilling med 6 nedgravede tomandsskyttehuller i hegn vest for Åbakkehus med front mod vest.
- 25 meter pistolbane i Ådal umiddelbart nord for Lille Almegård.
- Et antal nedlagte landbrugsejendomme, som nu anvendes som kulisseygninger og nedrives i takt med forfald.

Depotfaciliteter

Der findes 2 gårde, Lille Almegård og Jydegård, som primært anvendes til depotformål.

Lejeboliger

Umiddelbart syd for kasernen findes 5 lejeboliger og i det nordvestlige hjørne findes Bækkegård.

Andre faciliteter

Der er i 2002 indgået en lejeaftale mellem Beredskabsstyrelsen og Forsvaret, hvorved Beredskabsstyrelsen lejer ca. 5000 m² øst for Lille Almegård med henblik på etablering af en brandøvelsesplads. Arbejdet med denne er påbegyndt 2002.

6 Forsvarets nuværende drift og pleje af terrænet

6.1 Generelt

Ansvar for pleje af øvelsespladsen påhviler principielt Lokalforsvarsregion Bornholms Værns Kaserneelement.

For så vidt angår pleje af skovområder støttes Lokalforsvarsregion Bornholms Værn af Forsvarets Bygningstjeneste.

Lokalforsvarsregionens terrænofficer forestår udlejning/udlån af øvelsespladsen og deltager i planlægningen af plejearbejder i det omfang, arbejderne kan have indflydelse på arealernes anvendelse til uddannelse.

6.2 Terrænvedligeholdelse

Øvelsespladsen, incl. grøfter og veje, vedligeholdes grundlæggende af Kaserneelementets personel ved hjælp af nedenstående ressourcer.

I det omfang der er brug for specialmaskiner, trækkes der på Lokalforsvarsregion Bornholms Værns Ingeniørelement med tilhørende maskinpark.

Supplerende lejes en civil entreprenør, såfremt der er tale om specialmaskiner, som Lokalforsvarsregionen ikke selv råder over.

Specielt skal nævnes anvendelse af en lejet traktormonteret grenknuser, som anvendes til rydning af buske, krat og mindre træbevoksninger.

Der er indgået en aftale om græsslåning af åbne arealer med et antal personer uden for kaserneen.

Dette indebærer, at græsset bliver slået og bortfjernet en gang om året, senest 1. september.

Derudover slås græsset af Kaserneelementets personel på udpegede områder, hvis særlige aktiviteter nødvendiggør dette.

Pistolskydebanen i ådalen vartes af personel fra Raghammer Skydeterræn.

6.3 Naturpleje

På øvelsespladsen er der et antal vandhuller. Disse renses i muligt omfang af ovennævnte Ingeniørelement. I nødvendigt omfang trækkes på civil entreprenør.

6.4 Vildtpleje

Vildtpleje forestås af Lokalforsvarsregion Bornholms Værns jagtofficer.

Vildtplejen består dels i at der på øvelsespladsen er etableret vildtagre (i 2002 på ca. 700 m²) og dels i fodring af vildtet efterår og vinter fra 7 fodringssteder (i alt ca. 2000 kg om året).

Der afholdes årligt 2 større drivjagter. Desuden gennemføres enkelte mindre jagter.

6.5 Skovdrift

Forestås af Forsvarets Bygningstjeneste sammen med en lokal ansat skovfoged i tæt samarbejde med Lokalforsvarsregion Bornholm Værn, jf. ovenstående afsnit 6.1.

6.6 Ressourcer og materiel

Kaserneelementet råder over nedenstående ressourcer:

Personel

Der er, jf. stillings- og normeringsoversigt afsat 1½ årsværk for kasernearbejdere til ovennævnte opgave. Den aktuelle tildeling er imidlertid kun på 1,38 årsværk.

Materiel

- 3 stk. traktorer
- traktormonteret fejekost
- div. ladvogne
- Buchtrup grenknuser (kun til mindre buske og grene)
- sidemonteret slåmaskine på udligger
- 2 græsslåmaskiner
- plov
- tromle
- mandbårne kratryddere
- motorsave

Ingeniørelementet råder over nedenstående ressourcer:

Personel

10 mand med hovedopgave at forestå rensning af kuttere for sennepsgas samt at indgå i ammunitionsrydningstjenesten. Personellet er endvidere designeret som og uddannet til lejrelement i reaktionsstyrkeenheder.

Materiel

- 2 stk. Hydrema rendegravere med fronskuffe
- 1 stk. læssemaskine
- 1 stk. jordhøvl
- 2 stk. bæltedozere
- 1 stk. vejtromle
- 1 stk. slamsuger

7 Hidtidige regler for offentlighedens adgang

Offentligheden har siden 1991 været tilladt adgang til Almegårds Øvelsesplads i henhold til nedenstående tekst, der er anført på oversigtskort placeret ved alle naturlige adgangsveje til terrænet.

ALMEGÅRDS ØVELSESPLADS

Bestemmelser for offentlighedens adgang

1. Adgang til de med rødt markerede områder er forbudt. (Bygninger)
2. Adgang til øvrige dele af øvelsespladsen er tilladt i dagslys
 - på hverdage før kl. 0700 og efter kl. 1630.
 - på lørdage/søn- og helligdage.

Under forudsætning af:

- at anvisninger fra militært personel efterkommes,
- at der ikke opsamles militære effekter,
- at hunde føres i snor,
- at motorkøretøjer ikke anvendes,
- at færdsel sker på eget ansvar.

Denne adgang har hidtil ikke medført problemer af nogen art.

Civile organisationer som f.eks. foreninger, skoler m.fl. ansøger normalt skriftligt om tilladelse til at anvende terrænet.

Lokalforsvarsregion Bornholms Værn svarer tilsvarende skriftligt på ansøgningen. Om nødvendigt medsendes en kortskitse visende de arealer, man kan disponere over. Samtidig tilsendes pågældende ansøger en erklæring, hvori der gøres opmærksom på, at erstatning for evt. skader på låners personel eller materiel som følge af brugen i enhver henseende er forsvaret uvedkommende. Denne erklæring skal tilbagesendes i underskrevet stand, forinden arealerne kan tages i anvendelse.

Der er for nuværende faste aftaler med et antal hundeklubber samt en modelflyverklub om anvendelse af mindre terrænområder til træningsaktiviteter. Aftalerne løber indtil de opsiges af Lokalforsvarsregion Bornholms Værn.

8 Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger

8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer

De gældende regler for benyttelsen af offentligt ejede arealer er som hovedregel ligeledes gældende for benyttelsen af forsvarets arealer. Der gælder dog tillige for anvendelsen af forsvarets arealer, at det skal være muligt for forsvaret at gennemføre den nødvendige uddannelse af danske soldater. I det omfang forsvarets benyttelse af arealerne til uddannelses- og øvelsesvirksomhed kan gennemføres og sikkerhedsmæssige hensyn ikke taler imod, skal offentlighedens adgangsmuligheder til forsvarets arealer søges tilgodeset under hensyntagen til den nødvendige beskyttelse af naturen.

Afvejningen i nærværende drifts- og plejeplan mellem den militære benyttelse og naturbeskyttelseshensynene på terrænet forventes derfor at foregå i et samarbejde mellem de statslige myndigheder (Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen) og den administrerende myndighed ved Bornholms Regionskommune, således at administrationen af relevant lovgivning sker ud fra en samlet vurdering.

I det følgende er gennemgået de lovgivningsmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger, som har særlig relevans for Almegårds Øvelsesplads. Udover de nævnte, findes der et antal love eller bekendtgørelser, som regulerer forhold i det åbne land, f.eks. bekendtgørelsen vedrørende anvendelse af slam, spildevand og kompost til jordbrugsformål.

8.2 Planloven

Spørgsmålet om lokalplanpligt

Ifølge Planloven (LBK nr. 763 af 11/9 2002) skal der ifølge §13, stk. 2 udarbejdes en lokalplan, før der gennemføres større udstykninger eller større bygge- og anlægsarbejder, herunder nedrivninger af bebyggelse og i øvrigt, når det er nødvendigt for at sikre kommuneplanens virkeliggørelse.

Afgørelsen af, om der foreligger lokalplanpligt i den konkrete situation, træffes af kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. I tvivlstilfælde bør kommunalbestyrelsen vælge at tilvejebringe en lokalplan. For Almegårds Kaserne og Øvelsesplads er der netop udarbejdet og godkendt en lokalplan, pkt. 8.4 ”Status i kommuneplan for Rønne og Hasle Kommune”.

Landzonetilladelse

Almegårds Øvelsesplads ligger ifølge regionplanen i landzone. Der er imidlertid udarbejdet en lokalplan for både kaserne og øvelsesplads som placerer øvelsespladsen i byzone, se afsnit 8.4. Bornholms Regionskommune er myndighed for området.

I henhold til planlovens §35 må der ikke foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer i landzone uden tilladelse fra landzonemyndigheden.

Afgørelsen af, om zonetilladelse er påkrævet træffes i dette tilfælde af Bornholms Regionskommune. På forsvarets arealer vil etablering eller flytning af permanente, militære anlæg og opstilling af faste terrænpunkter normalt kræve zonelovstilladelse fra Bornholms Regionskommune.

Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som ikke er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

8.3 Status i regionplan for Bornholms Amt

I løbet af planprocessen er Bornholms kommuner og amtet lagt sammen til én myndighed: Bornholms Regionskommune. I denne plan er imidlertid beskrevet de lovæssige brugsbegrænsninger eller bindinger, der var pålagt området sommeren 2001 (planstatus).

Ifølge regionplanen har amtet udpeget og pålagt nedenstående restriktioner på kasernen og øvelsespladsen.

Militærområde

Øvelsespladsen er udpeget som militært område, som kan anvendes til militære øvelsesformål og herudover i et vist omfang til civile formål (skydning mm.)

Der kan som hidtil fastlægges bestemmelser, der begrænser almenhedens færdsel på og omkring øvelsesarealerne.

Særligt naturområde

Hele øvelsespladsen er udlagt som særligt naturområde.

Hovedanvendelsen af særlige naturområder er forstmæssig produktion samt natur og friluftsliv. Hovedparten af områderne er beskyttet mod ændret anvendelse ved Skovloven og Naturbeskyttelsesloven. Inden for disse områder søges naturbeskyttelsesinteresserne varetaget ved en stram administration af lovbestemmelser ved naturgenopretning, pleje, fredning og information. Beskyttede naturtyper, som enge og overdrev, plejes for at hindre, at de åbne arealer forsvinder ved tilgroning. Almindelig landbrugs- og skovdrift kan normalt ske uden rådighedsindskrænkning.

I de særlige naturområder kan der *ikke* etableres:

- Ny større råstofindvinding
- Nye tekniske anlæg
- Affaldsdeponering
- Ny byudvidelse
- Støjende rekreative anlæg.

Følgende kan etableres under størst mulig hensyn til naturbeskyttelsesinteresserne:

- Mindre udvidelse af eksisterende råstofindvinding
- Vejanlæg
- Anlæg til alment rekreative formål
- Anlæg der er nødvendige for skovbrug, landbrug og fiskeri.

Interesseområde for naturbeskyttelse

Disse områder rummer værdifulde landskabelige-, geologiske- og naturbeskyttelsesinteresser. En del af interesserne er sikret gennem gældende lovgivning i de områder, hvor særlige naturområder og interesseområder falder sammen. De resterende interesser søges varetaget ved naturgenopretning, pleje, fredning og information.

Almindelig landbrugs- og skovdrift kan normalt ske uden rådighedsindskrænkninger.

Ved etablering af bebyggelse og tekniske anlæg skal dette ske under størst muligt hensyn til naturbeskyttelsesinteresserne. I områderne er inkluderet økologiske ledelinier, der søges styr-

ket ved naturpleje, naturgenopretning, braklægningsordninger, skovrejsning og en naturvenlig pleje af vejrabatter og grøfter.

Ved administration af Planloven skal det tilstræbes, at større byggerier og tekniske anlæg placeres, således at de ikke forringer de økologiske ledelinier.

Kystnærhedszonen

Hele øvelsespladsen ligger inden for kystnærhedszonen.

Formålet med 3 km kystnærhedszonen er, at kystlandskabet skal beskyttes og samtidig skal kunne benyttes. Kystnærhedszonen omfatter alle arealer i landzone og sommerhusområder. Zonen skal søges friholdt for bebyggelse og anlæg, som ikke er afhængig af kystnærhed. Det åbne landskab er en truet og begrænset ressource, og presset på kysterne er stort. Nye udlæg i kystzonen skal derfor begrundes – enten funktionelt eller planlægningsmæssigt – og således, at landskabs- og naturhensyn gives en høj prioritet. Der må ikke udlægges nye sommerhusområder inden for kystnærhedszonen.

Særlige kystområder/landskabskile

Området langs Blykobbe Ådal er udpeget som en særlig landskabskile med sammenhæng til det særlige kystområde langs Blykobbe Plantage.

Indgreb, der ændrer naturtilstanden, må ikke finde sted, medmindre det samlede resultat bliver forbedrede levevilkår for det naturlige dyre- og planteliv eller forbedrede muligheder for kultur eller kystlandskabelige hensyn.

Der skal sikres landskabskiler eller landskabsstrøg i kystnærhedszonen med tilgrænsende sammenhængende landskaber. Offentlighedens adgang til kysten skal sikres via landskabsstrøg, der har sammenhæng med lokale stier og mindre veje, således at de rekreative adgangs- og oplevelsesmuligheder forbedres og udbygges. Som et led i udbygningen af landskabsstrøg/stiforbindelser skal der planlægges lokale rekreative støttepunkter som f.eks. opholdsarealer, parkeringsplads, toilet osv.

Der må i områderne ikke placeres yderligere bebyggelse, ferie- og fritidsanlæg, tekniske anlæg og lignende, som kan forringe levevilkårene for plante- og dyrelivet, de rekreative oplevelsesmuligheder eller områdets særlige landskabelige værdi eller kulturmiljø.

Uønsket skovtilplantning

Omkring en tredjedel af øvelsespladsen er udlagt som uønsket til skovtilplantning. Det drejer sig om den sydøstlige del af afdeling 2 og et bånd herfra mod nord til og med Lille Almegård.

Inden for sådanne områder må der ikke etableres skov. Disse områder er udlagt, hvor det ud fra overordnede regionale, tekniske, fredningsmæssige og landskabelige kriterier er uønsket at få tilplantet skov.

Område med særlige drikkevandsinteresser

Øvelsespladsen nord og øst for Almegårdsvej er udpeget som område med særlige drikkevandsinteresser. Langs Blykobbe Ådal er der 3 vandværksboringer på øvelsespladsens areal.

I områder med særlige drikkevandsinteresser må ændringer i arealanvendelsen, fastlagt gennem region-, kommune- og/eller lokalplanlægningen, ikke medføre øgede trusler mod grundvandskvaliteten.

Beskyttet vandløb

I regionplanen er der udpeget forskellige målsætninger for vandkvaliteten. På øvelsespladsen er eneste målsatte vandløb Blykobbe Ådal. Åen er målsat til at opfylde basismålsætning B som betyder:

- Naturligt, upåvirket vandløb
- Kulturspor af tidligere regulering accepteres, såfremt den fysiske variation i selve vandløbet er stor
- Gyde- og opvækstområder for ørreder eller alsidigt og naturligt dyre- og planteliv

Særligt kulturmiljø

Kaserneområdet og øvelsespladsen syd for Blykobbe Ådal er udpeget som særligt kulturmiljø, nr. R2 "Almegård, Jydegård" på grund af forekomsten af gravhøje og skåltegn.

Inden for de særlige kulturmiljøer skal de kulturhistoriske værdier så vidt muligt beskyttes. Byggeri, anlægsarbejder og andre indgreb, der i væsentlig grad vil forringe kvaliteten af de kulturhistoriske værdier, skal forhindres i det omfang, der er lovhjemmel herfor.

Amtsrådet vil søge at øge opmærksomheden og interessen for de kulturhistoriske værdier gennem samarbejde, pleje og støtte samt informationsvirksomhed.

Friluftsliv

Ud fra regionplanen ses det, at en ny ridesti foreslås anlagt langs afdeling 1 og 2's sydlige grænse, gående mod nord ved øvelsespladsens vestlige afgrænsning og herfra langs skovbrynet i den lille skov vest for kaserneområdet og videre ud langs Blykobbe Plantage.

Interesseområde for råstofindvinding

Størstedelen af litra 6, q er udpeget som interesseområde for råstofindvinding.

Interesseområder for råstoffer omfatter områder, hvor der er registreret råstoffer i tilsvarende kvaliteter som dem, der indvindes i dag, men hvor der ikke er aktuelle planer om udnyttelse af råstofferne, og områder med vigtige råstofforekomster, hvor Amtsrådet har besluttet, at anden interesse, f.eks. vandindvinding, udelukker indvinding.

8.4 Status i kommuneplan for Rønne og Hasle Kommune

Kasernen og øvelsespladsen er beskrevet i forbindelse med rammeområderne 2.D.3, 5.D.2 og 5.D.3 i Rønne Kommuneplan. Kasernen og øvelsespladsen er beskrevet detaljeret i Rønne og Hasle kommunes lokalplan nr. 62 fra 1990.

Lokalplan nr. 62, for Almegårds Kaserne og øvelsesplads

Lokalplanen har til formål:

- at fastlægge området til offentlige formål med kaserne,
- uddannelses- og øvelsesplads,

- at give byplanmæssig hjemmel til udvidelse af Almegårds Kasernes øvelsesareal,
- at overføre Almegårds Kaserne fra landzone til byzone,
- at sikre forsvaret de bedst mulige vilkår for øvelser m.m. under hensyntagen til offentlighedens og de omkringboendes interesser.

Områdets anvendelse

Området udlægges til offentlige formål med kaserne, uddannelses- og øvelsesplads. Inden for kasernens områder kan der etableres bygninger til boliger, undervisningslokaler, kommandocentraler, vagtrum, garager og lignende.

Inden for øvelsespladsens områder kan der opføres mindre bygningsafsnit til faste anlæg samt enkelte øvelses-, garage- og depotbygninger, der er nødvendige for øvelsesaktiviteterne i området.

Områderne syd og vest for kasernen friholdes for bebyggelse.

Der kan inden for lokalplanområdet opføres de til elforsyningen nødvendige transformerstationer.

Vej- og stiforhold

Vejadgangen til kaserneområdet skal fortsat ske fra Almegårdsvej. Dog kan de eksisterende boliger, der er beliggende syd for kaserneområdet, fortsat have adgang fra Nordskovvej.

Vejadgangen til øvelsespladsen skal fortsat ske fra Almegårdsvej, Tværvejen, Pluggegårdsvej og Sursænkevej.

Inden for lokalplanområdet kan der anlægges en gangsti langs Blykobbe Ådal under hensyntagen til åens løb og ådalens skrænter og beplantning.

Bebyggelsens omfang og placering

Inden for kaserneområdet må bebyggelsesprocenten ikke overstige 20. Bygninger i kaserneområdet kan opføres i 2 etager og op til 8,5 m højde, dog kan haller og lignende opføres op til 15 m højde.

Inden for øvelsesområdet må der som hovedregel ikke opføres ny bebyggelse, dog kan der gives tilladelse til opførelse af mindre bygningsafsnit til faste anlæg samt til enkelte øvelses-, garage- og depotbygninger eller lignende, der er nødvendige for øvelsesaktiviteten.

Bebyggelsens ydre fremtræden

Ved nybyggeri, om- eller tilbygninger inden for byggefeltet i kaserneområdet skal det tilstræbes, at disse tilpasses de eksisterende bygningsafsnit hvad angår bygningsdimensioner, farver og placering. Eksisterende bygninger må ikke nedrives eller ændres uden byrådets tilladelse. På øvelsespladsen skal de eventuelle mindre bygningsafsnit til faste anlæg samt de enkelte øvelses-, garage- og depotbygninger eller lignende ved placering, dimensionering, materiale- og farvevalg underordnes de landskabelige forhold, hvori de placeres.

Ubebyggede arealer

I Ådalen og inden for de 100 m-byggelinier til fortidsminder må der ikke ske nogen form for bebyggelse.

Ådalen, fortidsminderne, områderne omkring disse samt slettelandskabet med Hvidtjørn er områder, som har stor naturmæssig og rekreativ værdi, som øvelsesaktiviteterne i videst muligt omfang bør respektere.

Krydsning af Blykobbø Ådal med bælte køretøjer bør ske så få steder som muligt for derved at beskytte åløbet og åbrinken mest muligt. Det bør overvejes, hvorvidt krydsningerne kan udføres på "lette" brokonstruktioner.

Øvelsesområdet åbnes som rekreativt område for offentligheden i weekends og på helligdage, med respekt for øvelser på disse tidspunkter, hvilket der gøres opmærksom på ved skiltning ved adgangsvejene til området.

Faste anlæg såsom skydebaner og lignende må kun placeres på øvelsespladsen, dog ikke i Ådalen og inden for 100 m-byggelinien til fortidsminderne samt på sletteområdet med Hvidtjørn.

8.5 Status i kommuneplan for Hasle Kommune

Øvelsespladsen nord for Blykobbø Ådal hører under Hasle Kommune, men pga. Rønne og Hasle kommuners detaljerede lokalplan nr. 62 (se ovenstående afsnit), er området ikke beskrevet yderligere i Hasle kommuneplan.

8.6 Naturbeskyttelsesloven

Naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelsesbestemmelser omfatter bl.a. en række naturtyper, beskyttelseslinier for nogle markante landskabselementer samt offentlighedens adgang.

Beskyttede naturtyper

Naturbeskyttelseslovens §3 beskyttede områder indeholder bestemmelser om en generel beskyttelsesordning for naturtyperne sø, mose, eng, overdrev, hede, strandenge og strandsumpe over en vis størrelse. Amtsrådet kan dispensere fra bestemmelserne vedrørende beskyttede naturtyper.

I medfør af lovens §§5-6 er der udstedt bekendtgørelse nr. 572 af 26. juni 1992 om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger m.v. (naturtypebekendtgørelsen), der fastlægger den nærmere afgrænsning af de beskyttede naturtyper samt fastsætter de nærmere regler for amtsrådenes administration af ordningen.

I det følgende gives en kort beskrivelse af, hvilke restriktioner der gælder for de forskellige beskyttede naturtyper, som findes på Almegårds Øvelsesplads. Der henvises i øvrigt til siderne 20-53 i Skov- og Naturstyrelsens "Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper" fra 1993.

Søer og vandløb

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis arealet er over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb, der er udpegede som beskyttede efter loven. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Søer, mindre end 100 m², er beskyttede, når de ligger i en af de beskyttede naturtyper, hvis samlede område er på 2500 m² og derover. Søen vil her være beskyttet som en integreret del af området. Derudover er søer under 100 m² beskyttede, når de indgår som en del af et beskyttet vandløb eller ligger inden for fredskov.

Moser, heder, strandenge, strandsumpe og lignende samt ferske enge og overdrev

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af moser, heder, strandenge, strandsumpe og lignende samt ferske enge og overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med søer er større end 2500 m² i sammenhængende areal. Det skal her bemærkes, at pleje af arealerne i form af slåning, græsning eller lignende ikke strider mod denne bestemmelse.

Små biotoper, der er mindre end 2500 m², er i øvrigt omfattet af beskyttelsesordningen hvis de støder op til eller indgår i arealer med andre beskyttede naturtyper, og det samlede areal er 2500 m² eller derover.

Bygge- og beskyttelseslinier

For en række markante landskabselementer fastsætter lovens §§15-19, bygge- og beskyttelseslinier. Det gælder strande, søer, åer, skove, fortidsminder og kirker.

Dispensation fra bygge- og beskyttelseslinierne på terrænet gives af Amtsrådet.

Sø- og åbeskyttelseslinien

Indenfor en afstand af 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinie i henhold til tidligere lovgivning, er der forbud mod at placere bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master m.v.), foretage ændringer i terrænet, beplantning og lignende. Midlertidige terrænændringer, som f.eks. nedgravning af ledninger, kræver ikke dispensation, såfremt terrænet straks retableres til det oprindelige udseende.

Vandløb med beskyttelseslinier er vandløb, der 1. september 1983 var offentlige og havde en bundbredde på mindst 2 m.

Skovbyggelinien

Indenfor en afstand af 300 m fra skove er der normalt forbud mod at placere bebyggelse.

Denne bestemmelse gælder ikke for nye anlæg til egentlige forsvarsformål, der placeres indenfor de naturlige rammer af eksisterende forsvarsanlæg.

Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet nogle retningslinier for administrationen af de generelle beskyttelsesbestemmelser i Naturbeskyttelseslovens §§3-4 set i forhold til forswarets anvendelse af øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner. Retningslinierne vedlægges som bilag 5.

Sten- og jorddiger

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende.

Fra 1. august 2001 er den generelle beskyttelse af sten- og jorddiger udvidet til at gælde:

- alle stendiger
- alle offentligt ejede diger
- alle diger på og ved beskyttede naturtyper som enge, overdrev, heder og lignende - uanset om de er vist på de trykte kort eller ej.

På kortbilagene til denne plan er ovenstående sten- og jorddiger indtegnet.

Fortidsminder og beskyttelseslinier

Synlige eller tinglyste fortidsminder er fredet i medfør af Naturbeskyttelseslovens §12. Dette betyder, at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af fortidsminderne. Ifølge lovens §13 må der på fortidsminder og inden for en afstand af 2 meter ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes. Der må heller ikke anvendes metaldetektor. I lovens §18 står der herudover, at der ikke må foretages ændring i tilstanden af arealet inden for 100 meter fra fortidsminder, der er beskyttet efter bestemmelserne i §12. Der må ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende. Forbudet gælder dog ikke for 1) landbrugsmæssig drift bortset fra tilplant-

ning, 2) gentilplantning af skovarealer, der ligger uden for 2-meterzonen, 3) beplantning i eksisterende haver samt 4) sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme. Lovens §18 administreres af amtet.

8.7 Offentlighedens adgang til forsvarets arealer

I forbindelse med spørgsmålet om offentlighedens adgang til forsvarets arealer henvises til lov nr. 336 af 6/6-1991 ”: Forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder”, hvorved Forsvarsministeren kan fastsætte forbud mod færdsel. Til loven findes bekendtgørelse nr. 64 af 30. januar 2002: ”Bekendtgørelse om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder”

Fra bekendtgørelsens §1, stk. 2 fremgår det bl.a., at offentlighedens adgang: ”...dog tilgodeses, når hensynet til sikkerhed samt uddannelses- og øvelsesvirksomhed tillader dette. Bestemmelser om offentlighedens adgang til det enkelte øvelsesområde skal fremgå af drifts- og plejeplanen, ordensreglementet samt af afspærringsforanstaltningerne, herunder tilkendegivelser ved forbudstavler.”

Retningslinierne er beskrevet i forsvarets bestemmelse: FKOBST 610-4, pkt. 8.

8.8 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder

Det forudsættes, at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand (Naturbeskyttelseslovens §52). Det bemærkes, at amtskommunerne i forbindelse med udøvelse af tilsynet i medfør af Naturbeskyttelsesloven §73 kan gøre statslige arealforvaltende myndigheder opmærksom på eventuel manglende pleje.

Plejepligten indebærer, at den pågældende myndighed har ansvaret for, at de pågældende områder ikke varigt skifter karakter. Dette opnås ved fra tid til anden at fjerne f.eks. selvsåede træer fra hede- eller engarealer.

Plejepligten omfatter bestemmelserne om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger i lovens §3 og §4, stk. i og om fortidsminder i §12-13. Plejepligten gælder dog ikke for vandløb og søer.

8.9 Museumsloven

Arkæologiske anlæg (i loven benævnt ”jordfaste fortidsminder”) herunder grave, gravpladser, bopladser, ruiner m.v., som ikke er fredet efter Naturbeskyttelsesloven, er beskyttet af Museumslovens §26. Loven omfatter også eventuelle fortidsminder, der endnu ikke er registreret, men som f.eks. kommer til syne ved jordarbejder. Loven administreres af Rigsantikvaren ved Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat.

Findes der under jordarbejder fortidsminder eller en for den pågældende lokalitet usædvanlig naturhistorisk naturgenstand, som er beskyttet efter Museumsloven, skal arbejdet straks standses og fundet anmeldes til Rigsantikvaren. Denne beslutter snarest, om arbejdet kan fortsætte eller om det eventuelt skal indstilles, indtil der er foretaget en undersøgelse. De kendte fortidsminder er registreret i Nationalmuseets sogneregister med et sognebeskrivelsesnummer (”Sb.nr.”). Numrene er fortløbende indenfor de enkelte sogne og indsat i forbindelse med arkæologiske anlæg på drifts- og plejekortet, bilag 3. De enkelte registrerede lokaliteters nøjagtige udstrækning og beliggenhed er ikke altid kendt. Varetagelse af de arkæologiske interesser

sker i et samarbejde mellem Garnisonskommandantskabet og Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat.

Det skal nævnes, at bestemmelsen omkring nærmere undersøgelser af usædvanlige naturhistoriske naturgenstande forventes anvendt yderst sjældent.

8.10 Vandløbsloven

Vandløbsloven omfatter alle vandløb, grøfter, kanaler, rørledninger og dræn samt søer, damme og andre lignende indvande.

Loven regulerer en række forhold vedrørende vandløb, herunder vandløbenes almindelige benyttelse, vedligeholdelse, restaurering og regulering samt anlæg af nye vandløb og etablering af udpumpningsanlæg, broer, opstemningsanlæg m.m.

Vandløb inddeles administrativt i offentlige og private vandløb. De offentlige vandløb er endvidere inddelt i amtsvandløb og kommunevandløb. Amtet (i dette tilfælde regionskommunen) er vandløbsmyndighed for amtsvandløb, mens kommunen er vandløbsmyndighed for kommune- og private vandløb.

For offentlige vandløb udarbejder vandløbsmyndigheden et regulativ, som indeholder bestemmelser om vandløbets skikkelse eller vandføringsevne, vedligeholdelse og restaureringsforanstaltninger samt øvrige forhold ved vandløbet.

For private vandløb kan der fastsættes bestemmelser om vandløbets vedligeholdelse.

Langs naturlige eller i regionplanen højt målsatte vandløb (såvel offentlige som private) og søer er der i medfør af et tillæg til Vandløbslovens §69 udlagt beskyttelsesbræmmer i 2 m bredde. Indenfor bræmmen er der forbud mod dyrkning, jordbehandling m.v.

Herudover gælder en række generelle bestemmelser for alle vandløb, uanset om de er offentlige eller private. Udover bestemmelser vedrørende vedligeholdelse, sejlads m.v. gælder således, at vandløbsmyndigheden skal godkende følgende: Regulering af vandløbets skikkelse, herunder forløb, bredde, bundkote og skråningsanlæg; sænkning af vandstanden i eller tørlægning af søer; anlæg af nye vandløb; anlæg af broer, overkørsler eller lignende; anlæg eller ændring af opstemningsanlæg eller andre anlæg, der kan hindre vandets frie løb eller i øvrigt kan være til skade for vandløbet.

Vandløbsloven angiver en godkendelsesprocedure for ovennævnte ændringer. For konkret klassificering af vandløbene, se punktet "Beskyttet vandløb" i tidligere afsnit 8.3 "Status i Regionplan for Bornholms Amts".

8.11 Skovloven

Skove, der tilhører staten, er ifølge Skovlovens §4, stk. 1 fredskovspligtige hvilket derfor gælder for skovarealerne på Almegårds Øvelsesplads. Fredskovspligtige arealer skal bruges til skovdrift. Det betyder, at arealerne som hovedregel skal være bevokset med træer, som udgør eller kan blive til tæt skov af højstammede træer.

Fredskov skal dyrkes efter principperne om god og flersidig skovdrift. Det vil bl.a. sige, at skovene skal dyrkes med henblik på både at forøge og forbedre træproduktionen og varetage landskabelige, kulturhistoriske, naturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet. Det fremgår endvidere af Skovloven, at ydre skovbryn af løvtræer og buske skal bevares, og at søer, vandløb, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af Naturbeskyttelseslovens bestemmelser (se pkt. 8.6), fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, ikke må dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres. Marker, enge og klitter beliggende i fredskov er ikke omfattet af reglerne om skovdrift.

På fredskovspligtigt areal må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg eller gennemføres terrænændringer, medmindre det er nødvendigt for skovdriften. Evt. ansøgning herom indgives til det lokale statsskovdistrikt. Varig udnyttelse af et fredskovspligtigt areal til andet end skovbrug kræver ophævelse af eller dispensation fra fredskovspligten.

I Skovlovens formålskapitel er fremhævet, at der i offentligt ejede skove skal lægges særlig vægt på landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet.

For Almegårds Øvelsesplads administreres Skovloven under hensyntagen til, at skovområderne anvendes til militære formål. Bornholms Statsskovdistrikt er skovlovsmyndighed for skovområderne.

8.12 Vildtpleje

Vildtplejen på forsvarrets arealer gennemføres principielt efter samme regler (FKOBST 610-1), som gælder for Skov- og Naturstyrelsens arealer. Heraf fremgår blandt andet:

I den udstrækning den militære brug gør det muligt, skal arealerne til enhver tid fremtræde som fristeder for den danske fauna. Vildtplejen skal være en integreret del af drifts- og plejeplanen og primært baseret på områdets egen naturlige balance.

Generelt gælder følgende vedrørende jagt:

- Eventuelle vildtagre placeres uden for fredskov og uden for beskyttede naturområder og i overensstemmelse med drifts- og plejeplanens bestemmelser.
- Gødskning begrænses i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens politik for landbrugsarealer til maksimalt 80% af normal kvælstofnorm fastsat af Direktoratet for Fødevarer for de pågældende afgrøder.
- Fældefangst må kun foregå af vildtarter, som er omfattet af Lov om Mark- og Vejfred, dvs. primært mink.

Der må ikke:

- Gennemføres opdræt og udsætning af vildt
- Foregå fodring af andefugle i og ved vandhuller og vådområder.
- Skydes fuglevildt på pladser, hvor der fodres i jagtsæsonen.
- Drives jagt på vandfugle (gæs, ænder, vadefugle (minus skovsneppe), blishøne og måger) på søer og i vådområder med åben vandflade på over 2 ha, da disse områder regnes for vigtige rasteplasser for vandfugle og derfor skal sikres fred, eller drives jagt i udpegede Ramsar-, EF-fuglebeskyttelses- og Habitatområder på arter, som områderne er udpegede med henblik på at beskytte.

FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER

I forbindelse med udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan har Lokalforsvarsregion Bornholms Værn beskrevet de fremtidige ønsker for anvendelsen af øvelsespladsen frem til år 2018.

9 Forsvarets fremtidige behov og ønsker

9.1 Generelt om anvendelsen

Det vurderes, at den nuværende øvelsesplads ud fra en størrelsesmæssig betragtning frembyder udmærkede muligheder for den grundlæggende uddannelse af enkeltmand og enheder af underafdelingsstørrelse. Dette skal ses i forhold til de enhedstyper, der for nuværende er garnisoneret på Almegårds Kaserne samt for Lokalforsvarsregion Bornholms Værns enheder fra Hjemmeværnet.

En eventuel ændret sammensætning af de enhedstyper, som skal anvende terrænet, kan medføre behov for justeringer.

9.2 Vedligeholdelse og udbygning af nærkampby

Nærkampbyen ønskes udbygget med 1-2 huse beliggende ca. 50 m fra de øvrige. Eksisterende huse repareres og der etableres døre og skillerum.

Endvidere ønskes der etableret hegn/stakitter omkring husene, som skal gøre det ud for haver.

9.3 Ønsker og behov for kørespor

Der etableres/reetableres/udbedres følgende kørespor for hjulkøretøjer:

- Vej gennem nærkampby.
- Kørespor fra Jydegård mod vest, syd om skoven og ud på det åbne areal vest for skoven.
- Kørespor mellem de to skovparter 6 h og 6 g nordvest for Jydegård.
- Tre faste overgange over bæk sydvest for Lille Almegård således at hjulkøretøjer kan passere. Dog skal en fjerde overgang fortsat være "våd" henset til omskolingsøvelser med tunge køretøjer.
- Bro over Blykobbe Ådal umiddelbart vest for standpladshus på pistolskydebane med henblik på at lette driften af skydebane. Alternativt etableres en mindre vej på den nordlige side af Blykobbe Ådal, således at man kan transportere materialer til vedligeholdelse af skydebane.

9.4 Naturpleje

Den største sø i Stenløkkernes sydlige del oprenses.

9.5 Ønsker og behov til bevoksninger

Den nuværende bevoksning (udstrækning og type) ønskes som hoved punkt fastholdt.

Underskov (krat og buske) som gør, at større bevoksede områder er uigennemtrængelige, bør renses. Alternativt skabes gennemgange, således at alle områder kan iagttages/overvåges.

Åbne arealer holdes rensset for buske og krat.

Med henblik på at optimere uddannelsesmulighederne skal Lokalforsvarsregionen dog fremsætte flg. forslag til justeringer/ændringer.

Med henblik på at nedsætte overskueligheden -dermed skabe bevægeterræn for spejderenheder -foreslås der etableret levende hegn således:

- Et hegn gående fra det sydøstlige hjørne af kasernehegnet og ca. 350 m mod sydsydøst. På midten af dette etableres et tværgående hegn mod østnordøst ca. 200 m.
- Et hegn gående fra Lille Almegård mod nordvest, ca. 250 m.
- Et hegn øst for den nordlige halvdel af vejen fra Løkkevang mod staklade øst for Åbakkehus.
- Et hegn, ca. 150 m, gående fra den sydlige del af Z-gærde og mod nordøst.
- Et hegn omkring Jydegård således at bygninger kan anvendes som beredskabsområde for enheder af delingsstørrelse.

Nuværende bevoksning umiddelbart nordøst for den bymæssige bebyggelse syd for kaserne udvides med et areal på ca. 75 x 75 m (i tilknytning til den sydlige del af Z-gærdet).

Der ønskes foretaget følgende rydninger af bevoksning:

- Naturligt løbespor på feltmæssig forhindringsbane ønskes stedse at være ryddet evt. ved anlæggelse af en flisbelagt sti. Stien forlænges, således at der skabes forbindelse mellem start og mål men med en sløjfe i østlig retning.
- Kratbevoksning omkring nærkampby ryddes og holdes fortsat nede i en afstand på 50-75 m fra bygningerne.
- Bevoksning omkring fast etableret gruppekampstilling vest for Åbakkehus holdes stedse ryddet.
- Der ønskes skabt adgang for hjulkøretøjer til de to skovparter nordvest for Jydegård. Endvidere ønskes skoven udtyndet inden for perimeteren med henblik på at skabe mulighed for at etablere et beredskabsområde for enheder af delingsstørrelse.
- Der ønskes skabt adgang med køretøjer til forsvarets del af søen 450 m nordnordvest for Jydegård, 6 k.
- Bevoksning omkring den største sø i Stenløkkerne ryddes med henblik på at benytte søen til enkeltmandsuddannelse.
- Stenløkkerne gøres gennemtrængelig for gående personel ved at rydde/udtynde krat.

Drift og pleje af skovområder

Som beskrevet under pkt. 6.1 "Generelt" er det Forsvarets Bygningstjeneste der rådgiver omkring drift og pleje af skovområderne på Almegårds Øvelsesplads. Bygningstjenesten har fremsendt nedenstående ønsker og forslag til den fremtidige drift og pleje af skovområderne. Ud over nedenstående ønsker til skovdriften er der behov for, at skovområderne kan levere materiale til sløring mv.

FREDSKOVSAREAL			SKOVSTATUS		HOVED- TRÆ	BLIVENDE	Bemærkninger
Grundkort Litra nr.	Tidligere skovkort Litra nr.	ha	Naturnær	Urørt	2003	TRÆART	
1 e	201 a	0,66	2012		alø	eg/alø	skf fjernes, tyndes 1 gang i 6 års perioden samt endnu 1 gang inden 2012
1 e, d	201 b	1,58	2002		eg	eg	er naturnær, evt. løbende borthugst af døende ege, iblandet bøg bevares
1 c	201 c	2,01	2018		sgr/dgr/skf	bøg/alø	der er indplantet bøg, 1 tynding i 6 års perioden, samt 1 til 2 gange inden 2018
1 d, c	201 d	1,49	2012		bir/anå	bir/alø/anå	store nåletræer fjernes, der efterlades enkelte træer af hensyn til publikum, udrenses 1 gang i 6 års perioden samt endnu 1 gang inden 2012.
2 c	202 a	0,25	2002		krt	krt	ikke behov for aktivitet
2 f	202 b	0,58	2012		sgr/skf	skf/alø	del med skf tyndes 1 gang i 6 års perioden, del med sgr ryddes og der bygges på foryngelse.
2 e	202 c	0,6	2018		reg	reg	reg tyndes 1 gang i 6 års perioden samt endnu 1 gang inden 2018
4 j	203 a	0,63	2018		alø	alø/ask	tyndes kraftigt 1 gang i 6 års perioden samt 1 gang inden 2018
4 j, c	203 b	0,5	2002		alø	alø	udrenses 1 gang i 6 års perioden samt 1 gang inden 2018
4 j	203 c	0,42	2018		ær	ær/ask/alø	tyndes 1 gang i 6 års perioden samt 1-2 gange inden 2018
4 h	203 d	1,38	2018		lær	lær	pæn bevoksning bør stå perioden ud og blive til tømmer skov
4 g	203 e	1,28	2018		lær	eg/kir/lind	bevoksningen mistrives, bør forynges i bælte ved hjælp af plantning
4 c	203 f	0,32	2018		alø	alø	værnskov, pop fjernes i 6 års perioden, herefter tyndes 1 gang inden 2018
4 j	204 a	1,97	2005		alø	alø	meget dødt og døende elm bør fjernes hurtigst muligt.
4 j	204 b	0,42			ube		ingen behandling
4 j	204 c	0,96	2005		ask	ask/alø	døde elmetræer fjernes
4 j	204 d	1,78	2008		eg	eg/alø	tyndes 1 gang i 6 års perioden
4 j	204 e	0,13	2007		sgr	ær/alø	ryddes i 6 års perioden, da der kommer meget selvsået Ær, Alø, udrenses 2 gange inden 2018

Tabel 2: Forsvarets ønsker til drifts- og pleje af skovområder

FREDSKOVSAREAL			SKOVSTATUS		HOVED- TRÆ	BLIVENDE	Bemærkninger
Grundkort Litra nr.	Tidligere skovkort Litra nr.	Ha	Naturnær	Urtørt	2003	TRÆ/ART	
4 b	204 f	0,32	2018		lær	lær	lærk tyndes 1 gang i 6 års perioden, endnu en gang inden 2018
4 o	204 g	0,52	2018		rgr	dgr/ask/eg	kultur fra 1995, består af en blanding af rgr, dgr, eg, ask, kir, bir, udrenses 1 gang i 6 års perioden, primært for birk og rgr, tynd herefter 2 gange inden 2018
4 p	204 h	0,55	2018		reg	reg	tyndes 1 gang i 6 års perioden, samt 1-2 gange inden 2018
4 n	204 i	0,06			aan		pistolbane
4 j	204 j	0,59	2002		alø	alø	ingen aktivitet
4 j	204 k	2,33	2018		alø	ask/eg/kir	en del dødt elm der skal fjernes, tyndes 1 gang i 6 års perioden hvor skf fjernes og ask tyndes, herefter tyndes 1 gang inden 2018
4 j	204 l	0,59	2018		eg	ær/ask/kir	kraftig opvækst af ær, ask, kir samt en del dødt elm, elmen fjernes, herefter tyndes 1 gang i 6 års perioden samt 1-2 gange inden 2018
4 j	204 m	0,57	2010		alø	ask/eg	døde elm fjernes, bevoksningen tyndes 1 gang i 6 års perioden samt 1 gang inden 2010
4 j	204 n	0,32	2010		alø	ær/alø	døde elm fjernes, tyndes 1 gang i 6 års perioden samt 1 gang inden 2010
4 j	204 o	0,29	2012		bøg	bøg/ær	kun få bøge tilbage, disse fredes meget opvækst af ær, disse tyndes 1 gang i 6 års perioden, tyndes 1 gang inden 2012
4 j	204 p	0,22	2012		ær	ær	udrenses 1 gang i 6 års perioden, tyndes 1 gang inden 2012
4 j	204 q	0,26	2018		ask	ask	tyndes 1 gang i 6 års perioden, herefter 1-2 gange inden 2018
6 b	205 a	0,25	2012		ask/alø	ask/eg/kir	blandingskultur af ask, eg, kir, skal udrenses 1 gang i 6 års perioden, herefter 1-2 gange inden 2012
6 b	205 b,c	1,59	2007		ær/ask	ær/ask	bevoksningen tyndes 1 gang i 6 års perioden, herefter 1-2 gange inden 2018
6 q	205 d	0,5	2010		rgr	ær/alø	afrives indenfor 6 års perioden, der kommer en del selvforryngelse af ær og alø, opvæksten udrenses herefter 1-2 gange inden 2018
6 k	205 e	0,21	2002		sø		gammel lergrav, ingen aktivitet
6 f	206 a	0,39	2012		sgr	ær/alø	tyndes 1 gang i 6 års perioden samt endnu 1 gang inden 2012

Tabel 2: Forsvarets ønsker til drifts- og pleje af skovområder

FREDSKOVSAREAL			SKOVSTATUS		HOVED- TRÆ	BLIVENDE	Bemærkninger
Grundkort Litra nr.	Tidligere skovkort Litra nr.	ha	Naturnær	Urørt	2003	TRÆART	
6 g	206 b	1,49	2012		ask/alø	ask/alø	tyndes 1 gang i 6 års perioden samt 1 gang inden 2012
6 h	206 c	1,15	2018		ask	ask/kir	blandingskultur af ask, kir, udrenses 1 gang i 6 års perioden, herefter 1-2 gange inden 2018
6 e	206 d	0,73	2018		alø	alø	udrenses 1 gang i 6 års perioden samt endnu 1 gang inden 2018
6 o	207 a	0,32	2002		alø	alø	tæt på naturnær, tyndes 1 gang i 6 års perioden
6 p	207 b	0,23	2012		rgr	ær/alø	ryddes inden 5 år, naturforyngelsen er på vej, denne udrenses 1-2 gange inden 2018
6 n, m	207 c	1,39	2018		ask/eg	eg/ask	udrenses 1 gang i 6 års perioden, herefter tyndes 2 gange inden 2018
6 o, l	207 d	0,82	2010		ask	ask	tyndes 1 gang i 6 års perioden, herefter 1-2 gange inden 2018
5 j	208 a	3,92	2010		alø	alø	poppel er et stort problem, disse hugges bort i 6 års perioden, herefter 1 tynding inden 2018
5 c, l	208 b,d	6,09	2010		alø	alø	udrenses 1 gang i 6 års perioden for uønsket opvækst, og 1 udrensning inden 2018
5 a	208 c	2,79	2014		alø	alø	der en del kir, ask, tjørn og birk, udrenses 1 gang i 6 års perioden, 1 gang inden 2018
5 h	208 e	0,6	2002		alø	alø	ingen aktivitet
5 h	208 f	2,75	2012		alø	eg/alø	der bør hugges frit omkring gamle ege, udrenses 1 gang i 6 års perioden, herefter endnu en udrensning inden 2018
5 k	208 g	1,63	2010		alø	Alø	poppel borthugges indenfor 6 års perioden, herefter udrenses endnu en gang inden 2012
5 c	208 h	0,43	2002		eg/alø	eg/alø	er naturnær gammel egeskov, ingen aktivitet

Tabel 2: Forsvarets ønsker til drifts- og pleje af skovområder

10 Skov- og Naturstyrelsens forslag til beskyttelse og forbedring af naturværdier og offentlighedens adgang

10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand

Almegårds Øvelsesplads bør generelt plejes, således at flora og fauna sikres bedst mulige forhold under respekt for forsvarets aktiviteter. Dette sikres ved fastholdelse af et åbent landskab med spredte krat, levende hegn, vådområder og urørt eller naturnær skovdrift.

Ifølge Forsvarskommandoens retningslinier gives der kun dispensation til brug af pesticider på forsvarets arealer, hvis det er sikkerhedsmæssigt påkrævet og kun såfremt alternative renholdelsesmetoder ikke er anvendelige. Der vurderes ikke at være sådanne særlige behov på Almegårds Øvelsesplads, og der bør derfor fortsat ikke anvendes pesticider - heller ikke på evt. bortforpagtede landbrugsarealer.

Der bør fortsat ikke anvendes gødning eller anvendes nogle former for jordforbedrende midler af hensyn til de sårbare naturtyper og de generelle miljøhensyn. Det bør her tillægges særlig vægt, at store dele af Almegårds Øvelsesplads ligger oven på et drikkevandsområde, og at der er vandboringer langs Blykobbe Ådal. Ved et generelt ophør af gødskning er det endvidere ønsket, at de store kulturgræsarealer gradvist kan udvikle sig til arealer med overdrevslignende flora.

Drift og pleje af Almegårds Øvelsesplads skal naturligvis leve op til de nationale, regionale og lokale lovgivningsmæssige forpligtigelser, som bl.a. Bornholms Regionskommune har pålagt områderne ifølge region- og kommuneplanlægningen og Staten gennem naturbeskyttelses- og planlovgivningen og Skovloven.

Almegårds Øvelsesplads rummer gode muligheder for udfoldelse af rekreative aktiviteter. Det er Skov- og Naturstyrelsens holdning, at de rekreative aktiviteter bør styrkes under hensyntagen til forsvarets uddannelsesmæssige brug af øvelsespladsen.

10.2 Pleje af vådområder

Pleje af vådområder betragtes som en vigtig del i en drifts- og plejeplan, da vådområdernes udbredelse i Danmark i de seneste 100 år er stærkt reduceret.

Forslag til generelle retningslinier for pleje af vandhuller

For alle søer og vandhuller på øvelsespladsen bør det tilstræbes, at vandhullerne bliver/forbliver soleksponerede med en åben bredzone og at de til stadighed indeholder lavvandede områder, hvor der opstår høj vandtemperatur. En sådan retablering og pleje vil gøre vandhullerne optimale som yngledamme for specielt padder, som er en truet dyregruppe. Samtidig vil der blive genskabt levesteder, som på grund af et mere og mere intensivt landbrug og en ekspansiv byudvikling, er blevet stærkt begrænset i det danske landskab.

For en del af vådområderne på Almegårds Øvelsesplads gælder, at den nuværende naturværdi er begrænset af tilgroning bl.a. som følge af manglende pleje og lav vandstand. Ofte vil det være værdifuldt at fjerne pilekrat samtidig med oprensning og etablering af en permanent højere vandstand. Den højere vandstand kan eksempelvis etableres ved at indsætte regulering på grøfter, og bør ofte betragtes som en forudsætning for genskabelse af værdifulde vådområder

med begrænsede plejeomkostninger. Dette skyldes, at en højere vandstand vil hæmme den fremtidige udvikling af pilekrat og derved formindske plejeomkostningerne til nedskæring væsentligt. Pilekrattene har en selvforstærkende effekt i forhold til udbredelsesområderne, da de virker udtørrende på vådområderne samtidig med, at den kraftige organiske produktion langsomt er med til at hæve bunden i vådområderne.

Enkelte vandhuller har behov for oprensning. Typisk har omgivende træer og buske gennem tiden kastet blade i vandhullet, samtidig med at vandhullets egen planteproduktion har givet en aflejring. Oprensningen sker bedst ved, at 20-50 cm af bundlaget skræbes af, så det sikres, at der står vand i dammen sommeren over. Af hensyn til vandhullets fauna bør kun 1/3-1/2 af vandhullet oprenses pr. gang. Det tilsigtes at opnå en vintervandstand på mellem 80 og 120 cm dybde.

Det er vigtigt, at der ved opgravningen etableres svagt skrånende bredder ud til maksimumsdybden for at opnå maksimale vandtemperaturer til de varmekrævende paddearter. En god hældning er på 1 m over 5 m. Den opgravede jord trækkes ud over de nærliggende arealer, så den ikke virker skæmmende. Jorden må ikke danne unaturlige volde ved vandhullet.

Rundt om vandhullerne oprettes der en minimum 5 m bred lysåben zone til opvækst af urter. Generelt skal zonen omkring alle vandhuller plejes, således at vegetationen holdes som lav urtevegetation. Pilebuske og Rødel skyder hurtigt og bør med ca. 4 års mellemrum – alt efter behov – nedskæres. Stauder som dueurt og brændenælder bør skæres ned, hvis de dækker store dele af bredden. Dette bør foregå efter 1. oktober af hensyn til padder og insekter.

Der bør generelt etableres en "No-Go-Zone" for bæltekørsel rundt om alle vådområder på 10, minimum 5 m, således at brinkerne ikke ødelægges, og der ikke bliver tilført jord og mudder til vådområderne. Hvor vådområderne grænser op til bæltespor, bør No-Go-Zonen markeres med lave, kraftige pæle i terrænet.

Uden tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen må der ifølge Naturbeskyttelsesloven ikke udsættes dyr i vandhullerne, som ikke findes naturligt vildtlevende i Danmark. Udsættelse af dyr bør som hovedregel ikke finde sted.

Gravet vandhul litra 3d, vest for Lille Almegård

Langs vandhullet er der efterhånden ved at komme naturlig vegetation - specielt Rødel breder sig kraftigt langs hele vandhullets kant. Disse Rødel var i 2002 vokset op til 1-1.5 m højde og var begyndt at kaste skygge ud i vandhullet. Dette er ikke ønskværdigt, og træerne bør fjernes mens det endnu er nemt at fjerne dem ved kratrydning. Kratrydningen bør udføres om vinteren ca. hvert tredje år.

Bortset fra opvæksten af Rødel fremstår vandhullet flot med klart vand, artsrigt bundplantedække og mange kvækkende frøer i sommerhalvåret 2003.

Vandhul vest for Nærkampbyen

Vandhullet vest for Nærkampbyen er ryddet langs sydsiden. Det er godt, men der bør ryddes mere af bevoksningen mod syd og vest - evt. det store piletræ. Der bør også ryddes op i afskårne grene m.v., som ligger ud i søen.

Vandhul ved Rosmandebækken syd for Lille Almegård

Siden etableringen i 1989 er vandhullet groet til, og det er idag helt omgivet af Ellekrat. Vandhullet bør være fuldt soleksponeret og kunne med fordel udvides mod sydvest. Der kan med fordel etableres stem i fraførende dræn, så vandstanden kan reguleres. Se i øvrigt forslag fra NaturBornholm omkring hævnning af Rosmandebækkens bundkote.

Vandingsdammen ved Jydegård

Dammen bør plejes ved at fjerne alle større skyggegivende træer. Det vil sige store Aspe- og Asketræer, mens Hvidtjørn bevares. En oprensning og hævnning af afløbet vil være gavnligt, samtidig med at det bør overvejes, om dammen kunne udvides mod nord op til kanten ud for gården.

Vaniljekranssøen, litra 5 d

Vandet i søen er uklart og mørkt. Øen foreslås fjernet for at give søen et mere naturligt præg. Når øen fjernes, kan søen udvides, så den bliver sammenhængende med dammen umiddelbart nord for.

Vandhul nord for Vaniljekranssøen, litra 5 d

Nord for "Vaniljekranssøen" i den nordlige del af Stenløkkerne er der i 1989-90 gravet et nyt vandhul. Søen har reddet løvfrøerne på Almegårds Øvelsesplads. Der bør ske fældning af enkelte af de skyggegivende træer.

Stenløkkerne: Stenbrudsvandhullerne, litra 5 d

Forsvaret har i løbet af planprocessen igangsat pleje omkring stenbrudsvandhullerne. Plejen følger de generelle retningslinier for pleje af vandhuller og foreslås fuldført først i planperioden. Syd, øst og vest for vandhullerne tyndes bevoksningerne (dog bør Enebærbuske bevares) ud mod vandhullerne, og hvor det er muligt fjernes gammelt grenaffald og slam.

De to nordligst liggende små stenbrudssøer er helt tilgroet i krat. Der bør ligeledes ryddes omkring disse søer, så de bliver mere synlige og soleksponerede.

Vandhul litra 4 l, sydvest for Solhøj

Vandhullet er udvidet for nyligt. Brinkerne er stejle og kunne med fordel rettes yderligere ud. Vandhullet er tæt omgivet af store egetræer og der er kun frit i nordenden. Vandet ser mørkt og mudret ud. Det ville være godt at få lys til dette vandhul ved at fælde de fleste træer rundt langs sydkanten – også selvom det vil være på bekostning af enkelte egetræer.

Blykobbe Ådal

Blykobbe Ådal og ådalen har stor landskabs- og naturmæssig værdi. Dette understreges bl.a. ved at området i regionplanen er udpeget som landskabskile, hvor indgreb der ændrer naturtilstanden ikke må finde sted. Ligeledes er området medtaget i lokalplan nr. 62, hvor det bemærkes at:

Krydsning af Blykobbe Ådal med bælte køretøjer bør ske så få steder som muligt for derved at beskytte åløbet og åbrinken mest muligt. Det bør overvejes, hvorvidt krydsningerne kan udføres på "lette" brokonstruktioner.

På baggrund af ovenstående, egne registreringer og regionskommunens forslag foreslår Skov- og Naturstyrelsen, at der udføres en analyse af, hvilke overkørsler der er nødvendige. De overkørsler som bevares etableres, så den kraftige erosion af åbrinken ud i åen undgås.

10.3 Pleje af øvelsespladsens skov- og kratområder

Det centrale formål med skovene er at tilgodese forsvarets uddannelsesmæssige behov og ønsker bl.a. til camouflager for mandskab og køretøjer samt mulighed for bivuakering. For at opfylde disse behov bør skoven indeholde følgende:

- Til camouflager er der behov for træer i forskellige aldre og etager, således at de ældste og højeste træer yder den overordnede dækning, mens yngre træer dækker i bunden.
- Til bivuakering er der behov for et tæt dække i form af en tæt underskov - gerne under flere øvrige etager.

Ud fra ovenstående har Skov- og Naturstyrelsen udarbejdet et overordnet forslag til den fremtidige skovdrift. Forslaget tager udgangspunkt i de uddannelsesmæssige behov samtidig med at der under disse forudsætninger opnås den største naturmæssige værdi.

For til stadighed at have dækningsmulighed bør skovstrukturen bestå af et varigt skovdække med flere etager. Traditionel skovdrift med renafdrift er ikke en anvendelig driftsform, hverken set ud fra en øvelses- eller naturmæssig betragtning. I stedet vurderes udpegning af urørt eller naturnær skovdrift at være driftsformer, der tilgodeser flest mulige behov.

Ved at udlægge skovområderne til urørt eller naturnær skovdrift vil det stadig være muligt at tilgodese forsvarets uddannelsesmæssige behov. Udpegningen bør betragtes som en almindelig aftale i forbindelse med tiltrædelsen af drifts- og plejeplanen på niveau med eksempelvis den foreslåede overdrevspleje, vandhulspleje mv. Såfremt forsvaret får øvelsesmæssige behov, der kræver en ændret driftsform, vil dette kunne gennemføres som plantillæg, hvilket i øvrigt gælder alle planens øvrige tiltag.

Vækstgrundlaget

Kystnærheden til Østersøen giver et mildt, fugtigt klima som tilsammen med jordbundens store næringsindhold er med til at skabe et frodigt skovklima. Dette er bl.a. baggrunden for at mange af de danske oprindelige træer og buske findes naturligt i skovområderne. Af eksempler som indikerer det milde skovklima er bl.a. forekomsten af Kristtorn, Vedbend og Kaprifolium, der findes som bunddække og lianer.

Der er en del råvildt i skovene, men fra naboarealerne ydes et forholdsvis stort jagttryk. Med den nuværende råvildtbestand på ca. 30-35 stk. for hele øvelsespladsen vurderes skovens selvforyngelsespotentiale imidlertid at være større end vildttrykket.

Området ligger i læ for kraftige storme, og der har ikke været nævneværdige stormfald i områderne langs Blykobbø Ådal eller i Stenløkkerne.

Konverteringsprocessen mod urørt skov

Genskabelse af den naturlige hydrologi på de skovområder der udpeges til urørt skov kan ske ved blot at tilkaste grøften, der løber ind i skoven fra det nordlige overdrev 4 a og nord om lærkebevoksningen 4 b.

Gevinsterne ved konvertering mod urørt skov

Hvor forsvaret vælger at udpege urørt skov forventes det at medføre følgende fordele:

1. De daglige administrationsomkostninger for det pågældende område forsvinder
2. Skovdriftsomkostningerne forsvinder – det vurderes, at de fleste driftstiltag i skovene i disse år indebærer nettoudgifter.
3. Etablering af urørt skov vil have positiv effekt på de biologiske, økologiske og miljømæssige forhold.

På kort sigt er det ikke muligt at give biodiversiteten optimale forhold, uden at det medfører nedsat produktion, men netop i dette tilfælde kan der ses bort fra dette, da forsvaret ikke kalkulerer med en økonomisk gevinst fra skovdriften. Med vigende træpriser og øgede skovningsomkostninger kan der ligefrem være tale om en økonomisk gevinst ved at udpege områderne til urørt skov. Det er derfor Skov- og Naturstyrelsens håb, at forsvaret vil være med til at bevare og sikre skovområderne på Almegårds Øvelsesplads gennem udpegning af urørt skov og på denne måde være med til at sikre et unikt bornholmsk skovområde med stort naturindhold og oplevelsesværdi.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår følgende områder udlagt til urørt skov:

Bevoksningerne i området langs Blykobbe Ådal, litra 4 b-g-h-j-o-p og 6 b udpeges som urørt skov

Baggrunden for at udpege skovene på langs Blykobbe Ådal til urørt skov skal findes i arealets store biologiske potentiale. Blykobbe Ådal udgør et værdifuldt vådområde og de naturlige hydrologiske forhold er stort set oprindelige.

I en lang årrække op til planstatus har intensiteten af den hidtidige skovdrift være begrænset. Således fandtes der allerede ved planstatus en bred sammensætning af store gamle træer, dødt ved i skovbunden og et stort antal hjemmehørende træ- og buskarter i underskoven.

Skovområderne langs Blykobbe Ådal er i biologisk ledelinje med Hasle Plantage og Hasle Lystskov. Dyr og planter vil derfor kunne vandre langs denne urørte ledelinje, sprede sig ud i skovområderne omkring Stenløkkerne og videre rundt langs åen.

Bevoksningerne i området langs Blykobbe Ådal, litra 6 q

Afdrives først i planperioden og udpeges derefter til urørt skov. Der plantes ikke efterfølgende, da naturlig opvækst hurtigt vil danne et lukket skovbillede.

Pleje af Stenløkkerne, litra 5, c

Pleje af Stenløkkerne bør prioriteres højt, da de - ud over at have stor naturmæssig, kulturhistorisk og rekreativ værdi - også vil få en stor øvelsesmæssig værdi, såfremt det åbne overdrevslandskab med spredte trægrupper reetableres. Området har derfor størst værdi som et åbent overdrevslandskab med enkelte, store fritstående træer som f.eks. Eg.

Stenløkkerne foreslås derfor genskabt som et eksempel på en bornholmsk klippeløkke med åbne overdrevsområder, fritliggende klipper, stendiger og store, enkeltstående egetræer. Plejen vil kræve omfattende rydning af krat og opvækst samt efterfølgende hegning og græsning eller slåning.

I forbindelse med rydningen af krat og opvækst bør forsvaret være opmærksomme på, at der syd for søen i litra 5 c er en mindre bestand af Kæmpe-pileurt, som bør bekæmpes intensivt ved græsning eller slåning.

Bevoksningerne omkring Stenløkkerne, litra 5 h-j-k-l

Bevoksningerne bør lysnes kraftigt, så området i løbet af planperioden konverteres over mod et skovbevokset overdrevslandskab i lighed med kerneområdet af Stenløkkerne.

Bevoksningerne øst for Åbakkehus, Kaserneskov og Bunkerlund

I litra 6 c-e-f-g-h-l-m-n-o-p, litra 1 c-d-e og litra 2 (del af c)-e-f foreslås naturnær skovdrift.

Krat

Krattene er hovedsageligt udbredt på tidligere overdrevsarealer, som ikke længere drives med græsning eller høslæt. Tilsammen med de omkringliggende naturtyper udgør krattene vigtige områder for mange dyr og planter. Krattenes bugtede former giver lange og vekselvirkende forløb med samme positive effekt på dyr og planer som almindelige skovbryn.

Krattenes udbredelse er meget kraftig, og hvis nærliggende græsarealer ikke plejes med høslæt eller græsning, bliver krattene i løbet af få år alt for dominerende. Kratudbredelsen indtegnet på grundkortet foreslås fastholdt og yderligere udbredelse forhindres ved græsning, slåning eller nedskæring.

10.4 Pleje af græsarealer

Overdrev og slettearealer

Der iværksættes pleje i form af græsning eller høslæt. Såfremt der vælges pleje med høslæt, bør tidspunktet for høslættet foretages senere på året end det hidtil har været tilfældet –f.eks. efter 15. juli og inden den 15. august af hensyn til efterårets vandrende løvfrøer.

Tilgroningen er flere steder så kraftig, at det vil være nødvendigt at foretage førstegangspenje i form af kratrydning. Til dette kan anvendes dyr og/eller maskiner.

Ud fra en såvel naturmæssig som økonomisk betragtning vil udsætning af geder kunne løse førstegangspenjen skånsomt og billigt. Geder er hårdføre og æder gerne buske, grene og mindre træer. I naturplejesammenhæng kan geder betragtes som kratryddere, der blot går mere naturligt til værks set i forhold til kraftige engangsrydninger med maskiner. Efter kratrydningen med geder kan den langsigtede pleje være græsning med får eller rolige kvægtyper.

Alternativt til afgræsning kan der plejes ved hjælp af manuel kratrydning og/eller nedskæring med motorsav. Efter denne 1. gangspleje kan der udføres høslæt.

Åbne græs- og overdrevsarealer, afd. 3

Fortsat drift med høslæt. Tidspunktet bør dog være senere end nu - helst første gang omkring 15. juli og af hensyn til efterårets vandrende løvfrøer ikke senere end 15. august.

Overdrevsarealer i afd. 4

I nordøsthjørnet er overdrevet ved at springe i krat af Eg, Slåen, Hvidtjørn, Ask og rose. Der er foretaget en del rydning, men ved planstatus sommeren 2002 viste det sig, at omfanget af rydningerne ikke var stort nok. Desuden er der, sydvest for Solhøj, foretaget udgrøftning i 2001 i form af 4 parallelle overfladegrøfter ned til en tværgående samlegrøft for at lede vandet ned til Blykobbe Ådal. Forklaringen er at "området var for fugtigt", men det bør bemærkes, at en del af udgrøftningen er foregået på et bevaringsværdigt overdrevsområde.

Sitkagranbeplantning på overdrevet, litra 4 e

I år 2000 er der etableret en 0,1 ha Sitkagran bevoksning på overdrevet nord for Blykobbe Ådal. At der syd for bevoksningen findes en efterhånden udgået Sitkagran-bevoksning bør ikke være argument for endnu en gang at tilplante et værdifuldt overdrevsareal med ikke-hjemmehørende nåletræ. Det foreslås derfor, at bevoksningen med tilhørende hegn fjernes.

10.5 Offentlighedens adgang

Igennem mange år har Almegårds Øvelsesplads været administreret ud fra en åben og imødekommende holdning. Dette er i fin tråd med Forsvarsministeriets retningslinier for offentlighedens adgang og på flere områder må det konstateres, at øvelsespladsens regler for offentlighedens adgang har været et flot eksempel for lignede øvelsespladser.

Ud fra Forsvarskommandoens bestemmelser (FKOBST 610-4) for offentlighedens adgang er der dog enkelte områder, der bør forbedres. Skov- og Naturstyrelsen foreslår derfor, at de hidtidige regler for offentlighedens adgang, kap. 7 fremover ændres, så adgangen til øvelsespladsen kun begrænses til tidspunkter, hvor der er øvelsesaktivitet og ikke som nu, hvor der principielt er lukket hverdage mellem kl. 7 og 16.30.

Følgende tekst er forslag til et revideret ordensreglement for offentlighedens adgang til Almegårds Øvelsesplads:

Velkommen til Almegårds Øvelsesplads

Almegårds Øvelsesplads er et militært område, der anvendes af forsvaret til uddannelse for enheder til fods og i bælte- og hjulkøretøjer. Det samlede areal udgør 247 ha og der kan gennemføres øvelser i et omfang svarende til underafdelingsstørrelse.

Området rummer en række faste militære faciliteter, som f.eks. en nærkampby til brug for uddannelse i bebyggede områder, gruppekamp med 6 nedgravede tomands-skyttehuller, feltforhindringsbane, 25 meter pistolbane og et antal landbrugsejendomme, der nu anvendes som kulisseybygninger.

Terrænet benyttes desuden ofte af Hjemmeværnet og politiet eller til civil brug.

Færdsel på forsvarets arealer er tilladt i henhold til ordensreglementet og aktivitetsoversigten, som findes ved indfaldsveje til terrænet.

Ved offentlig færdsel gælder:

- ♦ Færdsel til fods er tilladt (se kort)
- ♦ Færdsel på cykel og til hest er tilladt på veje og stier (se kort)
- ♦ Kørsel i personbil er tilladt til anviste p-pladser (se kort)
- ♦ Hunde må gerne medtages, men skal holdes i snor
- ♦ Opsamling af ammunition eller ammunitionsdele er forbudt
- ♦ Brug af åben ild er ikke tilladt og tobaksrygning skal ske med omtanke
- ♦ Vis hensyn til fugle- og dyreliv

Fund af ammunitionsdele bedes meldt til vagten på Almegårds Kaserne, tlf.: 56901200

Og husk – hvis du går stille, oplever du mere! God tur.

Forsvarets nye skilteprogram (FKOBST 610-4: Afmærkning på forsvarets arealer og etableringer) og tilknyttede skilteprogram bør anvendes ved opsætning af nye informationsstandere ved indfaldsveje til øvelsespladsen. Informationsstanderne bør rumme mulighed for ordensreglementet og aktivitetsoversigten – her under kort med markering samt øvelsestider. Ligeledes bør det være muligt at tage en vandretursfolder ved informationsstanderen.

Skiltning

Ved at markere hvor offentligheden ikke må færdes på kort og i ordensreglementet bør det vurderes, om der er behov for at skilte med gule advarselsskilte om ”Adgang forbudt” langt inde på øvelsespladsen.

Formidling af typelokaliteten ”Jydegård Lergrav”

Som beskrevet i afsnit 4.2: Geologi, er Jydegård Lergrav typelokalitet for den såkaldte ”Jydegård Formation”. Som typelokalitet har lergraven stor formidlingsmæssig værdi såfremt pro-

filet igen synliggøres, og der skabes mulighed for offentlighedens adgang til den del af søen som findes på øvelsespladsen.

10.6 Deponi af byggeaffald og overskudsjord

Nord for Stenløkkerne ud mod Lille Almegårdsvej er der deponeret murbrokker, betonrester, jord og kampesten. Ligeledes er der et depot af jernrør, tanke mv. bag ladebygningen ved Åbakkehus. Deponeringen fremmer ikke øvelsespladsens smukke naturpræg og bør begrænses mest muligt.

Øst for depotområdet står et 3-4 meter højt jerngitter. Er der ikke et øvelsesmæssigt behov for jerngitteret, bør det fjernes.

10.7 Pleje af fortidsminder

Generelt set bør digerne holdes synlige og ikke gennembrydes yderligere. Se evt. afsnit: 8.8 "Museumsloven", hvor sb. nr. er beskrevet.

Helleristning. Skåltegn, sb. nr. 24 c

Opvækst som evt. måtte sløre klippen/helleristningerne bør holdes nede.

Høj. En af "Tvillinghøje", sb. nr. 22

Slørende opvækst ryddes og træerne tyndes ud. Højen bør ligge græsklædt hen med enkelte træer.

Høj, sb. nr. 21

Al slørende opvækst og underskov bør fældes og holdes borte fra højen, så hele overfladen kan ses og ligge hen med græs.

De store træer kan i første omgang blive stående, men skal formentlig tyndes en del ud.

Røse, sb. nr. 25 b

Røsen fremtræder ikke særlig overbevisende. Ved røsens NNØ-fod ligger nogle marksten samt en 0,75 x 0,75 m stor murbrok. Røsen bør afmærkes med pæle og ligge hen i græs.

Røse, sb. nr. 25 c

Røsen bør afmærkes med pæle, ryddes helt og ligge hen i græs.

11 Kommentarer og ønsker fra eksterne bidragydere

Ved en skrivelse af den 25. november 2002 orienterede Skov- og Naturstyrelsen de eksterne bidragydere bestående af Bornholms Regionskommune, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Botanisk Forening, Danmarks Jægerforbund samt NaturBornholm om, at en drifts- og plejeplanlægning for Almegårds Øvelsesplads var igangsat. Styrelsen indkaldte i den anledning eventuelle bidrag fra de pågældende myndigheder og organisationer til planlægningen. Om formålet med drifts- og plejeplanlægningen hed det, at

“Planen skal fastlægge retningslinierne for benyttelse, drift og pleje af terrænerne, således at der opnås en tilfredsstillende opfyldelse af forsvarets behov for overvågnings- og øvelsesmæssige aktiviteter samtidig med at de naturbeskyttelsesmæssige, rekreative og kulturhistoriske interesser tilgodeses.

Drifts- og plejeplanlægningen vil omfatte udarbejdelse af kort, registrering af naturtyper og flora- og faunamæssige forhold, fastlæggelse af plejebenhov samt en afvejning af benyttelses- og beskyttelseshensyn.

Bidrag

Det er et vigtigt formål med planlægningen at tilvejebringe al relevant information om terrænerne og sikre, at de til områderne knyttede interesser kan indgå i afvejningerne. Materiale, som bør indgå i den kommende driftsplanlægning og ønsker til den kommende arealdrift, ønskes derfor oplyst.”

Endvidere hed det, at

“Skov- og Naturstyrelsen er opmærksom på, at Bornholms Regionskommune ikke kan give en generel godkendelse af en kommende drifts- og plejeplan for området, men at der skal søges om tilladelse til de af planens tiltag, der vurderes at kræve en sådan. Skov- og Naturstyrelsen håber dog, at Bornholms Regionskommune vil involvere sig i og acceptere afvejningen mellem de forskellige interesser i forbindelse med drifts- og plejeplanlægningen.

Efter styrelsens opfattelse bør det herefter være således, at forsvaret som bruger af planen kan have en berettiget forventning om, at Bornholms Regionskommune vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen. Der tænkes her navnlig på Lov om Planlægning, Naturbeskyttelsesloven og Vandløbsloven. Tiltag, som der i forbindelse med udarbejdelse af planen har været enighed om, og som kræver tilladelse, bør der således umiddelbart kunne meddeles tilladelse til. Dette er en af baggrundene for i det hele taget at iværksætte en planlægning af denne type.”

Det blev endvidere meddelt, at Skov- og Naturstyrelsen, efter modtagelse af materiale og gennemførelse af egen kortlægning og registrering af arealet, ville udarbejde et forslag til en drifts- og plejeplan. Dette planforslag ville blive tilsendt bidragyderne til kommentering. Styrelsen bad om, at eventuelle bidrag var fremsendt til styrelsen senest den 21. februar 2003.

Efter afleveringsfristen har Skov- og Naturstyrelsen modtaget bidrag fra Bornholms Regionskommune, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening samt NaturBornholm. Det skal bemærkes, at Friluftsrådet er fællesrepræsentation for friluftslivet i Danmark, og som sådan sørger for at varetage såvel de tilsluttede organisationers som den almene befolknings behov for og interesser i et aktivt friluftsliv.

Bidragene er generelt set indføjet ordret.

11.1 Bornholms Regionskommune

Ud fra de skriftlige oplysninger regionskommunen har modtaget og den besigtigelse vi deltog i på Almegårds Øvelsesterræn, har regionskommunen følgende bemærkninger og forslag til den kommende plejeplan for området.

Blykobbe Ådal

Blykobbe Ådal er et privat vandløb med regionskommunen som vandløbsmyndighed.

Våde overgange i vandløb bør undgås af hensyn til erosion og sandtransport, som ødelægger nedstrøms beliggende gydebanks for ørreder. Kørsel (våde overkørsler) i Blykobbe vil være i strid med regionplanens målsætning for vandløbet på grund af materiale og sandtransporten. Passage af vandløb bør foretages ved tørre overkørsler (broer). Behovet for våde overkørsler kan løses ved at etablere disse i våde udgravninger og kunstige damme, som etableres til dette formål.

Stengærder (§4 i Naturbeskyttelsesloven) og fortidsminder

Der medsendes et kort over beskyttede stengærder (orange streger) og fortidsminder (lilla prikker) i området. Det ville være flot, hvis man i naturplejen kunne få fremhævet disse kulturspor i landskabet. Særlig flot og seværdigt ville det være, hvis man kunne få ryddet gravhøjen for opvækst, så der kun stod enkelte af de smukkeste træer tilbage og så højen igen tydeligt kunne ses i landskabet som en gravhøj.

Der er en del helleristninger i området, og i øjeblikket er vi i regionskommunens landskabsafdeling i gang med et nordisk samarbejde (RANE-projektet), hvor der sættes fokus på helleristningsfelter. I den forbindelse har vi et ønske om at inddrage den store stenblok/klippe med mange ristninger som er markeret med en rød prik på det medsendte kort. Det er hensigten at lave information og adgang til stenen, og at lade den indgå som en del af en gruppe på 3-4 helleristningssteder nær Rønne, som vi ønsker at lave en samlet information om.

Beskyttede naturtyper (§3-områder)

Store dele af Almegårds areal er i 1995 blevet registreret som overdrev beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3. Ved en tidligere forespørgsel fra Forsvarets Bygningstjeneste, har Bornholms Amt imidlertid kunnet oplyse, at denne registrering ikke er korrekt efter Naturklagenævntes afgørelse i 2001. Denne afgørelse har stedfæstet, at kun historiske og ikke som hidtil også botaniske overdrev er beskyttet af Naturbeskyttelsesloven. Imidlertid skal Naturbeskyttelsesloven revideres i dette år, hvorfor det må forventes, at den nye lov vil sikre også de botaniske overdrev. Det skal derfor henstilles til, at Forsvaret i denne drifts- og plejeplan tager de samme hensyn til de tørre overdrevslignende områder, som man ville have gjort, såfremt arealerne pt. var omfattet af beskyttelsen.

Der er registreret 8 mindre søer på Almegårds areal. I 4 af disse søer har Natur & Miljø kendskab til forekomst af Løvfrø. Løvfrøerne er fredet og desuden optaget på Habitatdirektivets bilag IV. Myndighederne har derfor en særlig forpligtelse til at bevare og sikre deres levesteder. Drifts- og plejeplanen bør derfor indeholde en målsætning om, at søerne ikke gror til og at der ved behov foretages pleje såsom at fjerne Dunhammere m.m. Bredzonerne bør friholdes for skyggende opvækst og arealet bør slås en gang årligt omkring oktober måned efter frøerne er vandret på land. Det afslåede materiale skal fjernes fra arealet for at undgå grøngødskning og bortskygning af urtevegetationen.

Hegnsplantning

Lokalplan 62 for Almegårds Kaserne nævner flere steder kvaliteten i det åbne slettelandskab bl.a. jf. afsn.7.2. Den landskabelige kvalitet består i, at man kan aflæse de store landskabelige træk i området. Særligt de hegn der går på langs af højdekurver, fx fra Store Almegård mod Vandtårn, jf. skitse, vil ødelægge denne oplevelse. I det omfang der alligevel plantes hegn i området, må det ud fra en landskabsarkitektonisk synsvinkel anbefales at bruge flerrækkede, blandede løvtræshegn som i markskel, og undgå idrætspladsens poppelhegn.

Grøn ring

Regionskommunen arbejder med de bynære arealer omkring Rønne med henblik på at fremme mulighederne for friluftsliv og naturoplevelse. I den sammenhæng skal det nævnes, at Lokalforsvarsregionen og Bornholms Amt har drøftet mulighederne for at anlægge en ridesti fra Rønne plantage i syd til Klinkerskoven i nord, og fundet frem til et tracé i udkanten af forsvarsareal.

Derudover har Regionskommunen en interesse i at oplyse om mulighederne for at opleve øvelsesområdet og begrænsninger i samme samt evt. henlægge friluftaktiviteter, der har behov for et robust landskab hertil efter aftale mellem LFRBV og de pågældende interessenter. Når Regionskommunens hjemmeside www.brk.dk kommer i brug, oprettes et link til www.hok.dk/lfrbv, hvor reglerne er oplyst.

11.2 Bidrag fra Friluftsrådet

Det er Friluftsrådets indtryk, at det militære øvelsesterræn under Almegårds Kaserne benyttes flittigt af offentligheden. Derfor finder rådet det meget glædeligt, at det på rundvisningen blev oplyst, at der på øvelsespladsen er mulighed for, at besøgende kan færdes både til fods, til hest og på cykel. Denne færdsel skal naturligvis foregå under skyldig hensyntagen til den militære øvelsesaktivitet og sker ikke - af sikkerhedsmæssige grunde - direkte på afspærrede områder.

Det er rådets håb, at denne åbne linie fortsættes i arbejdet med den kommende drifts- og plejeplan.

Specifikke ønsker

På grund af offentlighedens flittige brug af øvelsespladsen finder Friluftsrådet det relevant at komme med en række forslag til at gøre arealerne under Almegårds Kaserne endnu mere publikums venlig.

Rådet foreslår, at:

- Lokalforsvarsregion Bornholms Værn i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen udarbejder en lille folder a la vandretursfolderne for statsskovene, der fortæller den besøgende om områdets historie, flora, fauna, geologi osv.
- der oprettes p-pladser ved indfaldsveje ved indkørslerne til Jydegård, Bækkegård og i vej-krydset Almegårdsvej/Lille Almegårdsvej. Omfangsmæssigt kunne sådanne parkeringsfaciliteter rumme 3-4 biler, en affaldsbeholder og en stander med oversigtskort, ordensreglement og eventuelt ovenstående foreslåede folder.
- enkelte primitive bænke opsættes, f.eks. ved Stenløkkerne og udsigtspunkter.
- den primitive sti langs Blykobbe Ådal ryddes.
- der udpeges steder i terrænet, hvor der efter aftale kan foregå cykelcross eller kørsel på mountainbike. Dette område kunne for, at mindske eventuelt slid være sammenfaldende med området, hvor Land-Rover Klubben har mulighed for at køre.
- der i området 50-100 m. nordøst for Åbakkehus kunne anlægges en primitiv bålplads, hvor spejdere o.lign. efter aftale kunne lave aktiviteter. Denne kunne eventuelt suppleres med en shelter.
- der på den militære øvelsesbane blev anlagt 4-5 højst 50 cm. høje naturlige spring til mindre heste i form af træstammer eller lignende.

Samarbejde med lokale organisationer

Friluftsrådet har med glæde bemærket sig, at kasernen igennem længere tid har været meget åbne for at træffe aftaler med lokale brugere om organiseret brug af Almegårds Øvelsesplads. Land-Rover Klubben, hundeforeningerne, rideforeningerne, modellflyverforeningen, Dansk Orienterings-Forbund m.fl. har udtrykt ønske om, at disse aftaler opretholdes og styrkes i fremtiden. Politihundeforeningen har ytret ønske om en eventuel udvidelse af området, hvor de kan træne. Det er rådets håb, at Lokalforsvarsregion Bornholms Værn fortsat vil være åben overfor eksisterende og nye ønsker om aftaler til organiseret brug af dele af terrænet.

Endelig anbefaler Friluftsrådet, at de ovenstående foreslåede anlæg udføres enten helt eller i samarbejde med lokale organisationer og opfordrer til, at Lokalforsvarsregion Bornholms Værn tager kontakt til lokale foreninger med henblik på samme.

Formidling

Ud over den foreslåede folder finder Friluftsrådet det relevant at foreslå, at Lokalforsvarsregion Bornholms Værns hjemmeside udbygges med et menupunkt, hvor det er muligt for interesserede at finde oplysninger om øvelsesaktiviteten og ordensreglementet for Almegårds Øvelsesplads. En sådan service giver mulighed for, at andre end lokalbefolkningen har mulighed for at indhente information om skydeområdets aktiviteter før en eventuel ferie eller udflugt.

11.3 Bidrag fra Danmarks Naturfredningsforening

Generelt finder vi, at de lokale militære myndigheder forvalter øvelsesterrænet på en god og hensigtsmæssig måde taget i betragtning, at det på een gang naturligvis skal opfylde de primære krav, der må stilles til et terræn, hvor der skal foregå uddannelse af soldater og samtidig gerne må opfylde de ønsker til mangfoldighed, som vi i foreningen advokerer for.

Uden at gå i konkrete detaljer tillader vi os følgende input:

1. De åbne arealer: Hvor der hidtil har været taget et årligt høslet, ønskes dette fortsat. Hvor kampvognsspor har umuliggjort høslet, var det måske en ide at foretage en udjævning, så høslet igen blev en mulighed.
2. Skovarealer: Her vil vi gerne, at der ofres mere opmærksomhed på de mange markante enkelt træer (fortrinsvis egetræer) der findes flere steder, ikke mindst i Stenløkkerne. Hvor sådanne mangler burde man udvælge (og rydde om) allerede eksisterendeegnede træer, således at resultatet ad åre kunne blive en lysåben løvskov domineret af store gamle egetræer. De nyligt gennemførte maskinrydninger, som vi så eksempler på både i afdeling 5 og afdeling 4, finder vi er et godt initiativ, og vi ser gerne, at de følges op om ikke årligt, så dog så hyppigt at trægenvæksten begrænses mest muligt. I det hele taget ønsker vi os (måske specielt i afdelingerne 3, 5 og 6) et åbent skovbillede med mange bryn og kroge. I afdeling 4, der præges af Å-dalen, ser vi gerne et mere naturskopsagtigt billede (tenderende til urørt skov).
3. Søer og vandhuller: Her er det vigtigt, at man er opmærksom på, at der kommer lys og sol ned til vandspejlet. Skal der være bevoksning ved en sø er det på nordsiden.
4. Kulturminder: Nævnes kun fordi vi efterfølgende har bemærket, at et stengærde ved Lille Almegård er blevet fjernet i forbindelse med vejarbejder!

11.4 Bidrag fra NaturBornholm: Løvfrøer på Lille Almegårdsarealet i Knudsker

I forbindelse med genopretningen af levesteder for den hensygnende bestand af løvfrøer på Bornholm i slutningen af 1980-erne blev forsvarets arealer på Lille Almegård og omegn vurderet som meget vigtige.

I 1986 blev det således konstateret, at der endnu opholdt sig en mindre isoleret bestand på op til 30 syngende hanner i en af forsvarets forholdsvis nygravede ”vanillekrans” lignende damme ca. midt på arealet, omkring 500 meter syd for Lille Almegård, men omgivet af et opvoksende egekrat, der var gennemskåret af spor efter en større aktivitet med større militære køretøjer.

Figur 10: Løvfrøhan synger.

De sidste løvfrøer holdt op med at synge

Bestanden af løvfrøer døde ud i løbet af ganske få år, hvorfor Bornholms Amt tog kontakt til Bornholms Værn med et forslag om, at der blev reableret nogle nye levesteder for løvfrøerne.

Bornholms Amt gravede nyt og rensede op

Det blev aftalt, at der ved hjælp af naturgenopretningsmidler skulle foretages en udvidelse af ”vanillekransen” ved en ny fladvandet dam mod nord, en lysning og oprensning af en ældre dam vest for kulisseyen samt etableres en mindre dam mellem vejen og Rosmandebækken

syd for Lille Almegård, men med behørigt hensyn til arealets forpagter således, at afgravningen ikke kunne lægges bredt ud på det flade areal mod vest, men bunkes sammen op til vejen mod øst.

Dammen blev desværre for lille og fladbundet, men hensynet til forpagterens interesser i at høste hø på arealet vejede tungere end at der skulle graves en optimal dam for løvfrøer.

Forsvaret har gravet nyt vest for Lille Almegård

I 1997-1998 etablerede forsvaret selv en endnu ufærdig rendegraverdam i en efter Naturbeskyttelsesloven udpeget og beskyttet mose.

Figur 11: Ny dam gravet af forsvaret i et moseareal vest for Lille Almegård

Blokerede drænrør skaber optimale tilstande for ynglende løvfrøer

Midt i 1990'erne opstod der spontant sjøvand på marker syd for Jydegårdsvejen og øst for Aabakke, men ved en efterfølgende gennemgribende oprensning og uddybning af vejgrøften tørrede disse damme ud igen.

I samme forbindelse blev Rosmandebækken gennemgribende rensat op og uddybet flere steder, hvilket bl.a. resulterede i en sænket vandstand i den nygravede dam syd for Lille Almegård, som igen har medført, at den mere og mere er groet til med rødel.

Området har været besøgt hvert forår for registrering af eventuelle syngende løvfrøer

De damme, der siden slutningen af 1980'erne hvert forår har været "aflyttet" for eventuelle ynglende/syngende løvfrøer, har været:

1. Dam midt i opvæksten af egepur syd for Lille Almegård – nygravet af militæret som en "rendegraver-vanillekrans-dam"
2. Ny fladvandet dam nord for dam-1, gravet af amtet i 1989.
3. Ny dam, gravet af amtet i 1989 ca. 300 meter syd for Lille Almegård, ud til det åbne areal mellem vej og Rosmandebæk
4. Ny dam, gravet af forsvaret i 1997/98 i et moseareal, 100 meter vest for Lille Almegård tæt opad Rosmandebækken
5. Fugtig lavning i kørespor, 250 meter øst for Aabakke.
6. Sø ved tilkørselsvej, 200 m vest for øvelses-kulissebygninger. Denne sø blev i 1989 rensat op af amtet og al opvækst mod syd og øst fjernet
7. Jydegårds-lergrav
8. Jydegårds-vandingsdam

Og resultatet af "aflytningerne" er anført i nedenstående skema:

	1986	1991	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1. "Vanillekransen"	30	1	0	0	0	1	0	0
2 Fladvandet syd for 1.	-	0	0	0	0	2	10	20
3. Ny – åbne felt v bæk	-	0	0	0	0	1	10	10
4.V Lille Almegård v bæk	-	-	-	-	-	10	5	30
5. Spor Ø f Åbakke	-	-	-	-	-	1	5	-
6. Sø V f kullisseby	-	-	-	-	-	-	-	0
7. Jydegårds-lergraven	-	-	-	-	-	-	-	0
8. Jydegårds-haven	-	-	-	-	-	-	-	0

Tabel 3: "Aflytning" af løvfrøer på Almegårds Øvelsesplads

Løvfrøer tilbringer det meste af deres levetid i solbeskinnet vegetation

Midt på sommeren 2000 foretog forsvaret en altødelæggende nedknusning af opvækst på trekantarealet umiddelbart NØ for Almegårdsvej.

Løvfrøerne benyttede arealet som sommerhabitat, hvor både voksne og unge løvfrøer på det skammeligste blev slået ihjel i et ca. 3 hektar stort areal.

Løvfrøer er beskyttet ifølge habitatdirektivet

Dette tiltrods har bestanden de seneste år været jævnt stigende, og det ville være ønskværdigt, hvis forsvaret kunne optimere bevarelsen af denne art, der reelt burde nyde beskyttelse efter bestemmelserne i *habitatdirektivets artikel 12*, der hvad angår **Beskyttelse af hensynskrævende dyre- og plantearter** sigter mod, at:

- 1 Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag IV, litra a, med forbud mod:
 - a alle former for forsætlig indfangning eller drab af enheder af disse arter i naturen
 - b forsætlig forstyrrelse af disse arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer
 - c forsætlig ødelæggelse eller indsamling af æg i naturen
 - d beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder.

Figur 12: Unge løvfrøer er gået på land og tilbringer de første måneder i buske.

Initiativer, der kan understøtte løvfrøerne på Lille Almegårdsarealet

Denne beskyttelsesordning kunne på Lille Almegårdsarealet ske ved, at der etableres yderligere nogle åbne vandarealer og andre renses op samt at sommerhabitater optimeres og spredningskorridorer i landskabet udbygges.

Forbedring af ynglebetingelser i eksisterende damme**Dammene nr. 1 og 2 i skoven (Grundkort litra 5 d sydvest for Nærkampby)**

Damme kunne udvides ved omlægning af kørespor samt fældning af skyggegivende vegetation.

Dam nr. 3 (Grundkort litra 3 d syd for Rosmandebæk)

Dammen kan gøres større og skyggegivende opvækst fældes samt bunden i den tæt ved løbende Rosmandebæk hæves.

Dam nr. 4 (Grundkort litra 3 d vest for Lille Almegård)

Dammen gøres færdig udenfor §3-området, bredder planeres ud og jordbunker fordeles.

Køresporet (dam nr. 5, grundkort litra 6 a, ca. 100 m nord for Skovvang)

Området bør graves ud, eventuelt ved sløjfning af et underliggende dræn, således, at der kan samles et forholdsvis fladvandet sjåpvand på arealet.

Dam nr. 6 (Grundkort litra 5 d sydøst for Nærkampby)

Dammen bør ryddes for skyggegivende opvækst.

Dam nr. 7 (Grundkort litra 6 k Lergraven)

Området ryddes for skyggegivende opvækst af rødgran.

Dam nr. 8 vandingsdammen ved Jydegård (Grundkort litra 6 k ved Jydegård)

Dammen renses op og al skyggegivende opvækst mod øst og syd fjernet.

Og så kan det anbefales, at der graves yderligere et antal damme på arealet:

- a. *Retablering af en gammel dam* med omliggende mose umiddelbart syd for Lille Almegård. På gamle kort fremstår arealet som åbent vand, der i dag er drænet bort. Entreprenørarbejdet kan begrænses til en afskrabning af arealet i op til en halv meter under nuværende niveau og herefter en hævning af hoveddrænedningen ved vejen.

Figur 13: På det våde areal syd for Lille Almegård kan med lethed etableres en god løvfrødam.

- b. *Gravning af to nye damme* syd for forbindelsesvejen mellem Jydegårdsgraven og Aabakke. Begge damme kan etableres således, at der foretages en afrømning af arealet i op til en halv meters dybde samt afbrydelse eller hævning af et gennemløbende drænrør. Dammene tænkes etableret henholdsvis øst og vest for Skovvang.

Figur 14: På marker syd for Jydegårdsvejen kan etableres gode løvfrødamme ved at blokere for drænrør.

- c. Endelig kunne der etableres *en ny dam* i vejtrekanten umiddelbart nordøst for Almegårdsvej, hvor der tidligere har været kørt med panserkøretøjer.

Landskabspleje

Det er i forbindelse med den landbrugsmæssige drift og pleje af arealet af allerstørste vigtighed, at hverken vegetationsknusere eller slagleklippere benyttes til nedslåning af vegetation i perioden 1. april til 1. oktober, idet en stor del af de vandrende løvfrøer i så fald vil blive ihjelslået – i strid med habitatdirektivets bestemmelser.

Fremtiden

Lille Almegårdsarealet vil, hvis der i en eventuel driftsplan for arealet også tages hensyn til løvfrøernes hele livscyklus, kunne udvikle sig til levestedet for en af øens stærkeste løvfrøpopulationer med stor rekreativ værdi for den nærliggende Rønne bys borgere samt turister.

Og de forholdsregler, Bornholms Amt i slutningen af 1980'erne kunne ønske fremmet på arealet, vil nu under statens ansvar komme den vilde flora og fauna til gode.

Figur 15: En stor del af deres voksne tilværelse tilbringer løvfrøerne i tør og eksponeret vegetation – derfor er det vigtigt, at man ikke benytter sig af grenknusere og slagleklippere midt om sommeren – det er i øvrigt heller ikke tilladt ifølge habitatdirektiv.

11.5 Bidrag fra Dansk Ornitologisk Forening

Almegårds Øvelsesterræn er et spændende fugleområde. De ”vigtigste” ynglefugle er nok små flagspætter (1-2 par), engsnarer (1-2 par), musvåger (ca. 3 par) og mange nattergale. I vinterhalvåret er området fast overvintringslokalitet for 1-2 fjeldvåger, ligesom der er vandstære i Blykobbe Ådal.

De små flagspætter er knyttet til forekomster af gamle møre træer, der især findes langs vandløbene Blykobbe Ådal og Rosmandebækken. Det er især rødelt, de udnytter her. De holder dog også til i rødellene ved dammen lige vest for Nærkampbyen og i sumpen vest for Lille Almegård. Disse steder er det med andre ord væsentligt at drive skovbevoksningerne så urørt som muligt, så levedmulighederne for spætter og andre hulrugere bevares/forbedres.

Der har i de senere år optrådt engsnarrer (sandsynligvis ynglende) i de åbne græsarealer. Også af hensyn til flora og insekter vil det være fint at fortsætte med sommerhøslæt. Det fremmer en artsrig flora og dermed også insektfauna. Af hensyn til engsnarrerne bør slåningen foretages relativt sent, så ungerne kan redde sig. De klækker typisk sidst i juni, og midt i juli vil de have gode muligheder for at overleve. De er først flyvefærdige sidst i juli. For at fuglene kan undvige slåningen, er det vigtigt, at man ikke slår udefra og ind mod midten (i ”spiral”), men i stedet fra en ende af, så fuglene kan trække ud i omgivelserne, når de sidste baner skal slås.

I øvrigt giver det en rig natur med den mosaik af krat og slåede områder, der findes i en del af området. Det giver læ og mange skovbryn, hvilket fremmer et rigt insektliv og derved dyreliv i øvrigt. Denne biotop bør bevares/plejes, så større områder ikke springer helt i skov.

Der findes også nogle mindre, lavvandede søer i området, der bør holdes åbne for trævækst i de nærmeste omgivelser, så der bliver stor solindstråling af hensyn til især padden (løvfrøer).

AFVEJNING

12 Afvejning af benyttelse og beskyttelse

I dette afsnit redegøres for de overvejelser, der ligger til grund for afvejningen af de fremsatte ønsker beskrevet i afsnit 9, 10 og 11. Forslag og idéer som umiddelbart kan effektueres eller accepteres er ikke medtaget i nærværende afsnit, men i stedet overført direkte til afsnit 13, Plan.

De væsentligste temaer, der knytter sig til afvejningen af den fremtidige drift og pleje af Almegårds Øvelsesplads er fremgangsmåden og ressourcetildelingen til pleje af græsarealerne, skovområderne, ændret anvendelsesmønster omkring Blykøbbe Ådal og genskabelse af de lysåbne Stenløkker.

12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret

Ønsker og behov for kørespor, afsnit 9.3

Vej gennem nærkampby

Vejen er allerede etableret forår 2003.

I forlængelse af vejen gennem Nærkampbyen mod syd og vest er der i foråret 2003 etableret ca. 115 meter ny vej på overdrevet litra 5 a, se placeringen på bilag 3, Drifts- og plejekort. Skov- og Naturstyrelsen ville have foretrukket, at der ikke var etableret en ny vej over overdrevet, men at det eksisterende sydvestgående spor var blevet reetableret.

Ønsker og behov til bevoksninger, afsnit 9,5

Levende hegn på sletteareal sydøst for Almegårds Kaserne, litra 2 b

Forsvaret fastholdt ønsket om at etablere levende hegn.

Der er et stort selvforryngelses-potentiale på området, og allerede ved planstatus var mange 0,5-0,75 m Hvidtjørn, Eg, pil, roser mm. Dette kan udnyttes – se figur 16.

Skov- og Naturstyrelsen foreslog derfor at afmærke de områder, hvor hegnene ønskes etableret og undlade høslæt på disse områder. I løbet af første delperiode forventes der uden omkostninger at udvikle sig et levende hegn af egnskarakteristiske træ- og buskarter.

Figur 16: Tjørne- og Egeopvækst på sletten øst for Almegårds Kaserne. Foto: Peter Larsen 2002.

Se iøvrigt nedenstående afvejningsafsnit: ”12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra Bornholms Regionskommune” under punktet: ”Hegnplantning”.

Udvidelse af krat del af litra 2 c

Der blev enighed om, at udvidelsen af krattet, nordøst for den bymæssige bebyggelse syd for kasernen del af litra 2 c, vil ske på slettearealet litra 2 b og ikke på overdrevet litra 2 a. Se placeringen på bilag 3, Drifts- og plejekort.

Der var enighed om, at bevoksningen søges fritaget for fredskovspligt, da formålet med etableringen er øvelser, bivuakering mv.

Kratbevoksning tæt omkring Nærkampbyen

Krattet er ryddet forår 2003.

Overskudsjord fra branddemonstrationsplads øst for Lille Almegård

I forbindelse med etableringen af branddemonstrationspladsen i 2003 er der udlagt overskudsjord på slettearealerne omkring Åbakkehus, Lilliendal og Løkkevang. Da udlægningen af overskudsjord på dette område ikke tidligere havde været nævnt i planprocessen, blev emnet behandlet på afvejningsmødet. Tilladelse til udlægningen er ifølge forsvaret ikke i strid med lokalplanen, og der foreligger tilladelse i forbindelse med byggesagens akter, se bilag 8.

12.2 Afvejning af Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder

Forsvaret ønskede at ændre udpegningen af overdrev omkring Nærkampbyen til slettearealer på grund af frygt for, at udpegningen kan blive til hinder for forsvarets aktiviteter. Styrelsen oplyste om retningslinierne for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4, se bilag 5. Udpegningen vil således ikke være til hinder for reetablering af de efterhånden ældre nærkampbygninger eller reetablering af nuværende spor. På den baggrund var der enighed om at fastholde den botanisk, biologiske overdrevsudpegning.

Pleje af vådområder, afsnit 10.2

”No-Go-Zone”

Der blev enighed om at etablere en 5 m ”No-Go-Zone” for bæltekøretøjer omkring vådområderne. Zonen markeres på Terrænkort, men ikke med pæle i terrænet af æstetiske årsager.

Blykobbe Ådal

Der blev opnået enighed om at begrænse den nuværende situation omkring de mange ”våde” overkørsler over Blykobbe Ådal. Er der behov for én/flere våde overkørsler, etableres disse overgange et andet sted end over Blykobbe Ådal. Forsvaret vil udføre analyse af, hvilke overkørsler der kan sløjfes og hvilke der etableres som broer. Resultatet af analysen er indføjet i afsnit 13,6.

Driftsplanlægning for skovområderne

I løbet af vinteren 2002 blev der foretaget tynding af bevoksningerne langs Blykobbe Ådal, nord og øst for Lille Almegård.

Vinteren 2003 er alle udgåede Elm langs Blykobbe Ådal fældet, og sideløbende er der igen foretaget tynding. Tyndingerne og fjernelsen af store, gamle udgåede Elm har ændret skovbilledet, således at indtrykket af kratagtig naturskov langs Blykobbe Ådal nu er erstattet af et mere homogent skovbillede.

Skov- og Naturstyrelsen havde ønsket, at skovbilledet var bevaret, indtil planprocessen var afsluttet og alle bidrag var indgået i beslutningsprocessen. Dette på baggrund af, at flere af bidragyderne tidligt i planprocessen gav udtryk for, at skovområderne langs Blykobbe Ådal burde udlægges som urørt eller tenderende til urørte skovområder.

Forsvaret kunne ikke imødekomme ønskerne til urørt skov.

Der blev enighed om, at skovdriften for Almegårds Øvelsesplads gennemføres som ekstensiv, naturnær skovdrift. Definitionen af ekstensiv, naturnær skovdrift for Almegårds Øvelsesplads er beskrevet i afsnit 13.1

Pleje af græsarealer, afsnit 10.4

Forslaget om at anvende græssende dyr til pleje af de åbne græsarealer kan ikke imødekommes, da forsvaret vurderer, at øvelsesvirksomheden på Almegårds Øvelsesplads ikke kan forenes med græssende dyr – ej heller med græssende dyr i mindre indhegninger. Emnet blev diskuteret grundigt, da Skov- og Naturstyrelsen oplyste, at maskinel vedligehold af græsarealer og kratområder er forbundet med store løbende omkostninger pga. områdets store selvforyngelses-potentiale. Samtidig kan maskinel vedligeholdelse være med til at forringe naturværdien i forhold til skånsom afgræsning, se bl.a. afsnit 11.4, ”Landskabspleje”.

Pleje af Stenløkkerne

Der var enighed om, at kratudviklingen i Stenløkkerne bør begrænses.

Skov- og Naturstyrelsen fremførte også her, at græssende dyr specielt i Stenløkkerne ville være at foretrække ud fra biologiske, rekreative, kulturhistoriske og økonomiske betragtninger.

Et mindre forsøg med kvashugning i Stenløkkerne dec. 2002 har umiddelbart skabt et flot resultat i form af enkelte træholme, synlige stendiger og større fremkommelighed for soldater under øvelse. Imidlertid er der allerede i løbet af sommeren 2003 fremkommet et tæt tæppe af Hvidtjørn, pil, Fuglekirsebær, Brombær mv., som i løbet af 1-2 år kan blive til et uigennemtrængeligt krat. Styrelsen gjorde derfor forsvaret opmærksom på, at maskinel pleje af Stenløkkerne vil kræve forholdsvis mange ressourcer for at undgå, at området igen springer i tæt krat.

På baggrund af disse oplysninger nedsatte forsvaret en intern arbejdsgruppe, som arbejdede videre med at definere den pleje af Stenløkkerne forsvaret fandt bedst egnet. Arbejdsgruppens resultat er indføjet i afsnit 13,2 ”Pleje af Stenløkkerne”.

Plejetiltag som tilgodeser Engsnarre

Da der er observeret Engsnarre på øvelsespladsen og det vurderes, at området har gode muligheder for at huse ynglende engsnarrer, fremlagde styrelsen ”*Handlingsplan for bevarelse af den truede fugleart Engsnarre *Crex crex**”. Det blev diskuteret, om følgende punkter kunne indarbejdes i drifts- og plejeplanens konkrete plejetiltag:

- Høslæt så sent som muligt, helst efter 1. august.
- Ingen brug af gødning og pesticider.
- Høslæt fra den ene side til den anden eller fra centrum af mark og ud.
- En bræmme på ca. 1 meter lades stå uslået ind til naboparcellen eller nogle pletter i lavningerne efterlades uslået.
- Vær opmærksom på om Engsnarren høres eller ses på områder, hvor der foretages høslæt. Hvis et kuld unger opdages, lægges høstruten om, så de kan få tid til at skjule sig.
- Høst i etaper over en længere periode, f.eks. 14 dage.
- Kreaturgræsning på Engsnarrens yngleplads bør kun ske efter høslæt og bør ikke på noget tidspunkt overstige 0,25 ungkreatur/ha.

Sitkagranbeplantning på overdrevet, litra 4 e

Der kunne ikke opnås enighed om at fjerne sitkagranbevoksningen, da den skal erstatte nuværende sitkagranbevoksning litra 4 d, som er ved at gå i opløsning.

Afvejningsresultat vedrørende pleje af græsarealer

Resultatet af afvejningen blev, at forsvaret ønsker at fastholde nuværende fremgangsmåde, hvor lokale landmænd vælger tidspunkt for grønthøstning og/eller høslæt, redskab og fremgangsmåde. Nærværende drifts- og plejeplan vil således ikke ændre driften af græsarealerne på Almegårds Øvelsesplads.

Før grønthøstning og/eller høslæt igangsættes på slettearealet 2 b, hvor Engsnarren er observeret, vil forsvaret sikre, at terrænofficeren gennemgår terrænet og lytter efter Engsnarren. Såfremt den findes i litra 2 b eller observeres andre steder på øvelsespladsen, udsættes tidspunktet for grønthøstning og/eller høslættet til efter 1. august, hvor det gennemføres ved skånsom slåning.

Offentlighedens adgang, afsnit 10.5

Forsvaret ønskede at justere styrelsens forslag til ordensreglementet. Efter afvejningsmødet har forsvaret fremsendt revideret ordensreglement, se bilag 7.

Deponi af byggeaffald og overskudsjord, afsnit 10.6

Det 3-4 meter høje jerngitter øst for depotområdet er en uddannelsesfacilitet, der anvendes som håndgranatkastemål. Håndgranatkastemålet, som for tiden ikke anvendes, fjernes hvis håndgranatbanen ikke reetableres.

12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra Bornholms Regionskommune

Blykobbe Ådal

Regionskommunens bidrag vedrørende Blykobbe Ådal er behandlet tidligere i afvejningsafsnittet se ovenstående afsnit: Afvejning af Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder: Pleje af vådområder.

Stengærder

Adgang og formidling omkring helleristningerne i den nordlige del af Bunkerlund litra 2 c vil være mulig i forbindelse med det nye ordensreglement, bilag 7. Det skal dog bemærkes, at der ikke kan tillades parkering tæt på Bunkerlund af hensyn til militære installationer.

Beskyttede naturtyper

Overdrev

Forsvaret påpegede, at udpegningen af øvelsespladsens beskyttede naturtyper har haft varierende omfang. Specielt har udpegningen af overdrev været skiftende i omfang fra tæt på 100% vejledende overdrevsudpegning til de nuværende 14%. Den nuværende udpegning af beskyttede naturtyper, som er baseret på markregistrering og litteraturstudier, forventes at være gældende i planperioden. Selv om de udpegede overdrev ikke er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3, vil forsvaret fremover tage samme hensyn til overdrevsområderne, som man ville have gjort, såfremt arealerne var omfattet af beskyttelsen.

Pleje af søer

Ved at følge regionskommunens overordnede plejeforslag omkring søer og vandhuller forventes forpligtigelserne overfor Løvfrøen og dermed Habitatdirektivet at blive overholdt. Der blev opnået enighed om, at bredzonerne friholdes for skyggende opvækst og at arealet slås en gang årligt i vinterhalvåret. Det afslåede materiale fjernes.

Hegnspankning på slettearealerne syd og øst for Almegårds Kaserne

Skov- og Naturstyrelsen orienterede om, at forsvarets ønsker om at plante levende hegn for at nedsætte overskueligheden af slettearealet sydøst for Almegårds Kaserne litra 2 b er i modstrid med intentionerne i områdets lokalplan 62. Lokalplanen beskriver netop kvaliteten i det åbne slettelandskab, hvilket Bornholms Regionskommune nævner i deres bidrag til drifts- og plejeplanen. Forsvaret fastholdt imidlertid ønsket om at etablere levende hegn.

Grøn ring

Forsvaret er åbne overfor regionskommunens forslag om en ridedsti fra Rønne til Klinkerskov, se bilag 9: Etablering af ridedsti ved Almegårds Kaserne, skrivelse fra Forsvarets Bygningstjeneste af 19. februar 2002.

12.4 Afvejning af ønsker og forslag fra Friluftsrådet

Når planprocessen er afsluttet, indarbejdes ordensreglementet i en vandretursfolder om øvelsespladsen.

Ved indfaldsvejene vil der blive opsat P-skilte. Der oprettes ikke egentlige P-pladser, da det vurderes, at indfaldsvejene og tilstødende arealer kan anvendes. Forsvaret ønsker ikke at anvende ressourcer til opsætning og vedligehold af affaldsbeholdere, men appellerer i stedet til at besøgende efterlader øvelsespladsen i samme stand som den modtages.

Forsvaret ønsker ikke at opsætte primitive bænke. Ud over at forsvaret ikke ønsker at anvende ressourcer på opsætning og vedligehold, vil forsvaret generelt ikke tillade faste anlæg på øvelsespladsen.

I forbindelse med tyndingerne langs Blykobbe Ådal er der mulighed for at færdes langs spor og primitive stier langs Blykobbe Ådal.

Der tages særskilt stilling til cykelcross-, mountainbike- og Land-Rover klubarrangementer efter konkret ansøgning i hvert enkelt tilfælde.

Der kan ikke tages konkret stilling til ønsket om anlæggelse af en primitiv bålplads, da området 50-100 m nordøst for Åbakkehus ikke tilhører forsvaret.

Ønsket om naturlige spring til heste kunne ikke imødekommes, da forsvaret generelt ikke tillader faste anlæg på øvelsespladsen.

Samarbejde med lokale organisationer

Forsvaret vil fortsat være åben overfor at træffe aftaler med lokale brugere som kontakter lokalforsvarsregionen.

Formidling

Oplysninger om øvelsesaktiviteter og ordensreglement vil i løbet af planperiodens første 5 årige periode blive en del af lokalforsvarsregionens hjemmeside

12.5 Afvejning af ønsker og forslag fra Danmarks Naturfredningsforening

De åbne arealer

Der foregår ikke længere intens kørsel med kampvogne og gamle kampvognsspor er efterhånden jævnet, så der foretages grønthøstning og/eller høslæt på områder, der tidligere var kampvognsspor.

Skovarealer

Skovområderne drives fremover ved ekstensiv, naturnær skovdrift, hvilket vurderes at være i overensstemmelse med foreningens ønsker til driften af skovarealerne. Foreningens ønsker er indarbejdet i den langsigtede planlægning af hver litra.

Kulturminde

Regionskommunen har behandlet foreningens bemærkninger omkring et stengærde ved Lille Almegård, se bilag 10.

12.6 Bidrag fra NaturBornholm: Løvfrøer på Lille Almegårdsarealet i Knudsker

Forbedring af ynglebetingelser i eksisterende damme

Nummerering i dette afsnit henviser til dammenes nummerering i bidraget fra NaturBornholm og ikke til nummereringen på drifts- og plejekortet.

Dammene nr. 1 og 2 i skoven (Grundkort litra 5 d sydvest for Nærkampby)

Der blev enighed om at forbedre ynglebetingelserne i de to damme ved at udvide dem via sammenlægning. Der vil blive foretaget jævnlig fjernelse af skyggegivende vegetation.

Omlægning af kørespor vest for dammene kunne ikke imødekommes, da forsvaret anvender køresporet som fremrykkeakse i forbindelse med øvelser.

Dam nr.3 (Grundkort litra 3 d, syd for Rosmandebæk)

Forsvaret ønsker ikke at udvide dammen eller hæve bundkoten i Rosmandebæk.

Dam nr. 4 (Grundkort litra 3 d, vest for Lille Almegård)

NaturBornholm har foreslået, at bredderne planeres ud og jordbunker fordeles.

I forbindelse med forstærkning af sporene gennem mosen vil markante jordbunker blive fordelt, men der vil ikke foregå yderligere jordarbejde i søen eller på bredden, da området allerede i dag huser en stor bestand af Grøn Frø, Latterfrø og Løvfrø.

Dam nr. 5 (grundkort litra 6 a, ca. 100 m nord for Skovvang)

Den nuværende størrelse og udformning af øvelsespladsen frembringer et minimum af udfoldelsesmuligheder i forhold til de nuværende typer af øvelser. Yderligere etablering af vådområder vil begrænse de øvelsesmæssige udfoldelsesmuligheder, hvorfor forsvaret ikke ønsker at etablere nye vådområder.

Dam nr. 6, 7 og 8 (Grundkort litra 5 d, sydøst for Nærkampby, 6 k Lergraven og 6 k ved Jydegård)

Plejeforslagene følges, dog bevares enkelte tjørn omkring vandingsdammen ved Jydegård.

Etablering af yderligere damme på arealet

Forsvaret ønsker ikke at etablere yderligere damme på arealet, se ovenstående.

Landskabspleje

Forsvaret kunne ikke tiltræde ønsket om at undgå vegetationsknusere eller slagleklippere i perioden 1. april til 1. oktober.

Forsvaret ønsker at fastholde den nuværende fremgangsmåde, hvor lokale landmænd vælger tidspunkt for grønthøstning og/eller høslæt, redskab og fremgangsmåde.

12.7 Bidrag fra Dansk Ornitologisk Forening

I forbindelse med den ekstensive, naturnære skovdrift vil udgåede træer af bl.a. Rød-el blive ladet tilbage til naturligt forfald. Hvor træerne udgør et sikkerhedsmæssigt problem langs veje og stier vil de blive topkappet, bortsprængt eller fældet ind i bevoksningen.

Forsvaret ønsker ikke at ændre den nuværende praksis omkring grønthøstning eller høslæt. Forsvaret vurderer, at såfremt der indføres restriktioner overfor de landmænd, der udfører grønthøstning eller høslæt, vil det ikke længere være muligt at entrere med de pågældende landmænd. Forsvaret ønsker ikke selv at anvende ressourcer på at foretage pleje af græsarealerne.

PLAN

Denne del af drifts- og plejeplanen indeholder en anvisning af, hvorledes den ovenfor gennemgåede afvejning kan realiseres i praksis, herunder hvordan den skal udmøntes i retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.

Planperioden er opdelt i tre perioder fra år 2004-2008, 2009-2013 og 2014-2018. Sidst i dette afsnit er der opstillet en oversigt over den prioriterede handlingsplan.

13 Retningslinier for den fremtidige anvendelse af Almegårds Øvelsesplads

Retningslinierne for den fremtidige anvendelse af øvelsespladsen skal tilgodese følgende forhold:

- At terrænet er udlagt som militær øvelsesplads, og derfor fortsat skal kunne opfylde forsvarrets behov for uddannelsesaktiviteter.
- At den forsvarsmæssige benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige og biologiske værdier, som i drifts- og plejeplanperioden søges fastholdt og udbygget.
- At den rekreative benyttelse sker i det omfang det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og ikke forstyrrer forswarets brug samt er foreneligt med hensynet til de natur- og kulturmæssige værdier.

13.1 Pleje af skovområderne

Det overordnede mål for skovområderne på øvelsespladsen er, at der bliver taget generelle og vidtgående hensyn til skovenes anvendelse i øvelses-, natur-, kultur- og friluftsmæssig sammenhæng. Målsætningen opfyldes gennem ekstensiv, naturnær skovdrift, der skaber skove med kontinuitet i skovklimaet, bevoksningstilstanden og dermed de biologiske rammebetingelser.

Ekstensiv, naturnær skovdrift for Almegårds Øvelsesplads er defineret ud fra følgende forhold:

- Skovarealet holdes vedvarende dækket af skov med flere træarter og aldre i blanding
- Renafdrifter og fladeforyngelser bruges ikke
- Som hovedregel bevares løbende minimum 5-10 træer pr. ha til størst mulig alder, død og henfald, udover at et væsentligt antal træer bevares længere end til normal omdriftsalder
- Foryngelse sker ved brug af naturlig opvækst, eventuelt under hegn
- Alle træarter, der indgår i foryngelsen, bør søges opretholdt i skovbestanden
- Nåletræ kan optræde
- Der foretages ikke jordbearbejdning
- Afvanding begrænses mest muligt
- Sprøjtning og gødskning undlades.

Det skal bemærkes, at det er rationelt at behandle ekstensiv, naturnær skovdrift gennem større behandlingsenheder, hvorfor øvelsespladsens tidligere 49 dellitra på skovområderne er reduceret til 33 behandlingsenheder.

Tabel 4 viser driftsplanlægningen for skovområderne på Almegårds Øvelsesplads:

Grund- kort litra nr.	Overgår til natur- nær år:	Blivende træart	Tynding		Bemærkninger
			Pri mo	Me dio mo	
1 c, d, e	2003	eg/bøg/bir/ alø/anå	x	x	Skoven havde allerede ved planstatus et naturnært udtryk.
2 c	2003	krt			Ingen aktivitet ud over tynding af opvækst som måtte sløre helleristningerne, se afsnit 13.7.
2 e	2018	reg/skf/eg	x	x	
2 f	2012	skf/alø	x		Del med skf tyndes først i perioden, del med sgr ryddes og der bygges på selvforryngelse.
3 c	2003	krt			Ingen aktivitet.
3 g	2003	alø			Ingen aktivitet.
4 b	2018	lær	x	x	
4 c	2002	krt		x	Pop i læhegnet, der udgør grænse mod overdrevet nordøst for Bækkegård, fjernes.
4 d	-	sgr			Kulissebevoksning til øvelsesformål. Bevoksningen er ved at gå i opløsning. Fjernes når 4 e er vokset til.
4 e	-	sgr		x	Kulissebevoksning til øvelsesformål.
4 g	2018	eg/kir/	x		Bevoksningen mistrives, der etableres evt. huller til naturlig opvækst eller indplantning af Lind.
4 h	2018	lær			Pæn bevoksning som står perioden ud.
4 j	2008	eg/ask/ær/ kir/bøg/alø/ skf	x	x	Overgår til ekstensiv naturnær skovdrift.
4 n	-				Pistolbane
4 o	2018	dgr/ask/eg	x	x	Kultur fra 1995, består af en blanding af rgr, dgr, eg, ask, kir, bir. Udrenses en gang først i perioden, pri- mært for birk og rgr, tyndes herefter to gange inden 2018
4 p	2018	reg	x	x	

Tabel 4: Driftsplan for skovområderne på Almegårds Øvelsesplads

Grund- kort litra nr.	Overgår til natur- nær år:	Blivende træart	Tynding			Bemærkninger
			Pri mo	Me dio	Ult imo	
5 b	2003					Ingen aktivitet.
5 c (vest) og 5 l	2010	eg/ask/kir/a lø	x		x	Stenløkkerne genskabes som et eks. på en klippeløkke med åbne overdrevsområder, fritliggende klipper, stendiger og store, enkeltstående egetræer. Plejen vil kræve omfattende rydning af krat og opvækst. Bestand af Kæmpe-pileurt syd for søen litra 5 c bekæmpes ved græsning eller slåning. Se afsnit 13.2: Pleje af Stenløkkerne.
5 c (øst)	2002	eg/alø				Naturnær gammel egeskov, ingen aktivitet.
5 h	2002	eg/alø	x		x	Der bør hugges frit omkring gamle ege.
5 j	2010	alø	x		x	Poppel hugges bort først i planperioden.
5 k	2010	eg/alø	x	x		
6 b	2008	ask/ær/alø	x	x	x	Blandingskultur af ask, eg, kir, rød-el, alm. røn, tjørn og spredte nåletræer.
6 c og d	2003	krt				Ingen aktivitet udover etablering af kørespor i sydlig del af bevoksning.
6 e	2003	alø	x			
6 f	2010	ær/alø	x		x	Der skabes adgang for hjulkøretøjer og mulighed for beredskabsområde for enheder af delingsstørrelse.
6 g	2012	ask/alø	x		x	Der skabes adgang for hjulkøretøjer og mulighed for beredskabsområde for enheder af delingsstørrelse.
6 h	2018	ask/kir	x	x	x	Blandingskultur af ask, kir og pil. Der skabes adgang for hjulkøretøjer og mulighed for beredskabsområde for enheder af delingsstørrelse.
6 l	2010	eg/ask/kir	x	x	x	
6 m, n	2018	eg/ask/alø	x	x	x	
6 o	2003	ask/eg/alø	x			
6 p	2012	ær/alø	x	x	x	Rødgran fjernes inden 5 år, naturfornyelsen er på vej.
6 q	2005	ær/alø	x	x	x	Rødgran fjernes først i planperioden, herefter tyndes selvfornyelse. Der skabes adgang for køretøjer til forsvarets del af søen 6 k.

Tabel 4: Driftsplan for skovområderne på Almegårds Øvelsesplads

13.2 Pleje af Stenløkkerne

Kratrydning

I perioden fra november 2003 til marts 2004 kratryddes Stenløkkerne med henblik på at genskabe området som en typisk klippeløkke med åbne overdrevsområder.

Kratrydningen foretages med traktormonteret kratrydder. Der tages hensyn til områder med fritliggende klippestykker, så de ikke skades ved kratrydningen. Spredt over arealet efterlades mindre holme af krat. De store Ege bevares samt evt. Asketræer samt Fuglekirsebær.

Traktormonteret kratrydning kan efterlade områder med knækkede, flossede grene som skæmmer. Derfor vil området efterfølgende blive ”pudset af” med almindelig motorsav.

Hegning og afgræsning

Foråret 2004 opsættes hegn, færste samt vandingsanlæg og i sommeren 2004 igangsættes afgræsning med rolige kvægtyper.

Løbespor

Naturligt løbespor på feltmæssig forhindringsbane ryddes og reetableres evt. ved anlæggelse af flisbelagt sti. Stien forlænges, så der skabes forbindelse mellem start og mål men med en sløjfe i østlig retning.

13.3 Drift af overdrev

Overdrevene drives via forpagtning med grønthøstning eller høslæt. Grønthøstningen eller høslæt foretages årligt med almindelige landbrugsmaskiner, primo juni.

Der anvendes ikke gødning, pesticider eller nogen form for jordforbedrende midler.

13.4 Drift af slettearealerne

Slettearealerne drives efter samme princip som overdrene, se ovenstående.

Der foretages gennemgang og aflytning efter Engsnarre før grønthøstning eller høslæt på slettearealet litra 2 b.

Findes Engsnarre på terrænet eller observeres den andre steder på øvelsespladsen udsættes slåningstidspunktet til efter 1. august, hvor det gennemføres skånsomt.

Overskudsjord fra branddemonstrationsplads øst for Lille Almegård

Den rene overskudsjord fra branddemonstrationspladsen planlægges ud ved afslutningen af byggeriet.

Slettearealerne omkring fast etableret gruppekampstilling vest for Åbakkehus holdes stedse ryddet, så der er udsyn over sletterne fra kampstilling, se Terrænkort, bilag 2.

13.5 Deponi af byggeaffald

Deponeringen af murbrokker, betonrester, jord og kampesten nord for Stenløkkerne samt depot af jernrør, tanke mv. bag ladebygningen ved Åbakkehus ophører. Nuværende deponering fjernes i første del af planperioden.

13.6 Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder

Generelle retningslinier for pleje af vådområder på Almegårds Øvelsesplads

- Der tilstræbes optimal soleksponering,
- Tilgroningen begrænses,
- Nedskåret materiale opsamles og fjernes fra bredderne,
- Kratrydningen udføres i vinterhalvåret,
- Vandstanden søges fastholdt mellem 80 og 120 cm dybde,
- Hvor der er behov for oprensning skræbes 20-50 cm af bundlaget væk på 1/3-1/2 af vandhullet det første år og omvendt det næste år,
- Ved etablering/reetablering etableres svagt hældende bredder –1m over 5 m,
- Bevar en 5 m lysåben bredzone med lav urtevegetation,
- Rundt om vådområderne oprettes en 5 m ”No-Go-Zone” for bæltekøretøjer. Allerede eksisterende spor undtages fra zonen som markeres på Terrænkortet, bilag 2,
- Sæt ikke dyr eller planter ud i vådområderne,
- Bemærk vådområder der er markeret på Terrænkortet, bilag 2 som områder hvor: Kørsel med bæltekøretøjer forbudt.

Retningslinierne findes yderligere beskrevet i afsnit 10.2: ”Pleje af vådområder”.

Specifikke plejetiltag for vådområder på Almegårds Øvelsesplads

Se nr. på Drifts- og plejekort bilag 3	Målsætning	Førstegangspleje	Kontinuerlig pleje
Nr. 1 litra 3d: Vandhul vest for Lille Almegård	Åbent vandhul i større moseområde med Ellesumpskov der primært plejes af hensyn til Latterfrø og Løvfrø.	Unge skud af Rød-el fjernes fra bredzonen. I forbindelse med forstærkning af sporene gennem mosen vil markante jordbunker blive fordelt.	Tre gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.
Nr. 2 litra 5b: Vandhul vest for Nærkampbyen	Åbent vandhul mod overdrev i syd og med krat mod nord.	Bevoksningen incl. de store piletræer mod syd og vest ryddes, så de ikke kaster skygge ud i vandhullet. Fjern afskårne grene m.v., som ligger ud i vandhullet.	To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.
Nr. 3 litra 3d: Vandhul syd for Lille Almegård	Åbent vandhul.	Rød-ellebevoksning rundt om vandhullet skæres ned og fjernes.	-plejes som ovenstående.

Tabel 5: Specifikke plejetiltag for vådområder på Almegårds Øvelsesplads.

Se nr. på Drifts- og plejekort bilag 3	Målsætning	Førstegangspleje	Kontinuerlig pleje
Nr. 4 litra 6k: Vandingsdammen ved Jydegård	Åben dam med solindstråling fra syd og blankt vand-spejl	Fjern alle større skyggegi-vende træer incl. store Aspe- og Asketræer, mens Hvid-tjørn bevares. Oprensning: Se pkt. 6 under de generelle retningslinier for pleje af vådområder. Dammens afløb hæves og dammen udvides mod nord til kanten ud for gården.	En til to gange i planperio-den reduceres udbredelsen af krat og større træer omkring vandhullet.
Nr. 5 litra 5d: Vanilje-kranssø og vandhul mod nord	Lavvandet, åbent vandhul med lyså-ben skov mod nord, syd samt øst og overdrev mod vest.	Øen fjernes og det sydlige vandhul udvides mod nord, så det bliver sammenhæn-gende med dammen nord for. Skyggegivende træer langs skovkanten fjernes.	En gang i planperioden redu-ceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.
Nr. 6 litra 5d: Stenbruds-vandhuller-ne	Skovsøer i lysnin-ger.	Syd, øst og vest for vand-hullerne tyndes bevoksnin-gerne gradvist ud mod vand-hullerne - Enebærbuske bevares! Gammelt grenaffald, slam samt andehuse fjernes.	Se driftsplan for skovområ-derne litra 5 c (vest) og 5 l.
Nr. 7 litra 4l: Vandhul sydvest for Solhøj	Vandhul med krat på nordsiden og åbent mod syd, øst og vest.	De stejle brinker rettes ud. Der tyndes kraftigt langs syd-, øst- og vestkanten.	To gange i planperioden re-duceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.
Nr. 8 litra 6k: Jydegårds Lergrav	Åben skovsø	Området ryddes for skyg-gende opvækst af Rødgran, se driftsplan for skovområ-derne litra 6 q.	Efter fjernelse af Rødgran tyndes de omkringliggende bevoksninger to gange i planperioden. Langs skovsø-en tyndes kraftigt.

Tabel 5: Specifikke plejetiltag for vådområder på Almegårds Øvelsesplads.

Blykobbe Ådal

Ved planstatus var der 7 ”våde” overkørsler og 1 fast bro over åen. De ”våde” overkørsler sløj-fes, således at det er tydeligt for alle at overkørslen ikke må/kan anvendes. Eksempelvis kan der udlægges kampesten (fra depotet ved Åbakkehus) tværs over sporene eller etableres anden for-anstaltning som umuliggør hjul- eller bæltekørsel ud i åen.

Er der øvelsesmæssige behov der betinger bælte- og hjulkørsel over Blykobbe Ådal

- eksempelvis i forbindelse med fremrykningsøvelser med tungt materiel - kan der, ud over den nuværende ene faste bro, etableres yderligere 2 faste broer. De faste broer etableres, hvor der ved planstatus var ”våde” overkørsler nord for litra 3 h ”Køregraven” og ca. 200 m øst for pistolskydebanen.

Der etableres bro over Blykobbe Ådal umiddelbart vest for standpladshus på pistolskydebane, men denne bro etableres kun til lettere kørsel i forbindelse med vartning af skydebanen.

13.7 Pleje af fortidsminder

I bilag 6 ses det bl.a., at digerene bør holdes synlige og ikke gennembrydes yderligere.

Ud over pleje af digerene er der vedtaget følgende pleje af fortidsminderne:

Afdeling og beskrivelse	Målsætning	Førstegangspleje	Kontinuerlig pleje
afd. 2 Helleristning, skåltegn	Klippe med skåltegn omgivet af gammel, lysåben skov.	Opvækst som slører klippen/helleristningerne holdes nede	De store træer tyndes skånsomt.
afd. 3 Høj. En af ”Tvillinghøje”	Højen bør ligge græsklædt hen med enkelte træer.	Slørende opvækst ryddes og træerne tyndes ud.	Ingen yderligere pleje i planperioden.
afd. 3 Den store markante høj	Høj hvor hele overfladen ses og som ligger hen med græs og enkelte markante træer.	Slørende opvækst og under-skov fældes og holdes borte fra højen. De store træer lades urørte under førstegangsplejen.	De store træer tyndes skånsomt, så målsætningen opnås midt i planperioden.
afd. 5 Røserne	Synlige røser som henligger i græs.	Røserne bør ryddes for krat og afmærkes med pæle.	Krat ryddes to gange i planperioden med manuel buskrydder.

Tabel 6: Pleje af fortidsminder på Almegårds Øvelsesplads.

13.8 Udbygning og vedligeholdelse af nærkampby

Nærkampbyen udbygges med 1-2 huse beliggende ca. 50 m fra de øvrige. Eksisterende huse vedligeholdes samtidig med at der etableres døre samt skillerum.

13.9 Kørespor

Der etableres følgende kørespor:

- Kørespor (375 m) fra Jydegård mod vest, syd om skoven og ud på det åbne areal vest for skoven, se drifts- og plejekort, bilag 3.
- Kørespor mellem de to skovparter 6 h og 6 g nordvest for Jydegård (90 m).

- Tre faste overgange over bæk sydvest for Lille Almegård, således at hjulkøretøjer kan passere. Den fjerde overgang skal fortsat være ”våd” og egnet til tunge køretøjer.

13.10 Etablering af levende hegn og bevoksning

Der etableres ca. 570 m levende hegn på litra 2 b, se bilag 3. Placeringen af de levende hegn markeres med pæle i området og her undlades høslæt. Fremgangsmåden er tæt på omkostningsfri og bygger på det store selvforyngelsespotentiale som i løbet af en kort årrække vil skabe et tæt, naturligt hegn.

Der etableres ligeledes en bevoksning på ca. 2775 m² på den sydvestlige del af 2 b, se bilag 3. Bevoksningen etableres ligeledes ved selvforyngelse ved at markere den med pæle og undlade høslæt.

Bevoksningen søges fritaget for evt. pålæggelse af fredskovspligt, da den udelukkende etableres med henblik på øvelsesaktivitet.

13.11 Retningslinier for offentlighedens adgang

Ordensreglement for færdsel på øvelsespladsen er vedhæftet som bilag 7.

Først i planperioden indarbejdes ordensreglementet i en vandretursfolder.

Først i planperioden opsættes P-skilte ved indfaldsvejene til øvelsespladsen.

Regionskommunen kan etablere en ridesti i den sydvestlige del af øvelsespladsen, under forudsætning af at retningslinierne i bilag 9 følges.

Forsvaret er åbne for civile arrangementer. Ud fra ansøgning tages der særskilt stilling til arrangementer fra gang til gang.

Lokalforsvarsregionens hjemmeside vil i løbet af planens første delperiode blive udbygget med oplysninger om øvelsesaktiviteter og ordensreglement.

Formidling af typelokaliteten ”Jydegård Lergrav”

Ved at gennemføre de plejetiltag som defineres i afsnit 13.1: Pleje af skovområderne, vil der blive skabt gode adgangsforhold til forsvarets del af Jydegård Lergrav. De bedre adgangsforhold vil gavne både forsvarets og offentlighedens muligheder for aktiviteter i området –offentligheden skal blot følge ordensreglementet for færdsel på øvelsespladsen, se bilag 7.

Forsvaret vil se positivt på muligheden for at skabe bedre synlighed af profilet i Jydegård Lergrav, og det forventes at være muligt at afsætte ressourcer/materiel til opgaven i størrelsesorden én rendegraver incl. fører i én dag. Af hensyn til beskyttelse af området og korrekt udførelse ved blotlægning af profilet, vil blotlægningen blive iværksat med fornøden geologisk ekspertise og med tilladelse fra regionskommunen.

13.12 Vildtpleje

Vildtplejen for Almegårds Øvelsesplads følger forsvarets bestemmelser, se afsnit 8.12: ”Vildtpleje”.

13.13 Nødvendige tilladelser

Flere af planens tiltag kræver tilladelse fra Bornholms Regionskommune, som har dispensationskompetence vedrørende bestemmelserne i Lokalplan 62, Naturbeskyttelsesloven, Planloven og i dette tilfælde Vandløbsloven. Det må i hvert enkelt tilfælde vurderes, hvorvidt en given foranstaltning kræver tilladelse eller ej. I bekræftende fald indhentes myndighedernes godkendelse inden iværksættelse. I tvivlstilfælde bør spørgsmålet forelægges den pågældende myndighed. I nærværende plan er der derfor ikke givet en facitliste til, hvilke myndighedstilladelser der er påkrævet, men en vurdering af hvilke lovgivninger der kan være relevante i de enkelte tilfælde.

Faste stillinger og anlæg i relation til myndighedsgodkendelse

Flytning af eksisterende, permanente anlæg samt etablering af nye, permanente anlæg og opstilling af faste terrænpunkter kan kræve tilladelse fra relevante myndigheder. Bornholms Regionskommune træffer afgørelse om, hvorvidt der kræves dispensation fra Lokalplan 62 til eksempelvis etablering af levende hegn, zonetilladelse samt dispensation fra beskyttelseslinier til etablering af broer over Blykobbe Ådal og udbygning af Nærkampbyen.

Naturpleje

Plejen af vådområderne kræver tilladelse fra Bornholms Regionskommune i henhold til Naturbeskyttelseslovens §3, når plejen medfører tilstandsændringer som f.eks. oprensning af bundslam, ændring af kote for afløb mv.

Tiltag i skovområderne

Udføres tiltag i skovområderne som ikke er nødvendige for skovdriften, skal Bornholms Statskovdistrikt søges om tilladelse – eks. ved etablering af større beredskabsområder.

13.14 Planændringer

På dette sted indsættes vedtagne tilføjelser til og ændringer af planen.

13.15 Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan

Areal	2004-2008	2009-2013	2014-2018
Skovdrift	Se afsnit 13.1.		
Pleje af Stenløkkerne	Kratrydning		
	Hegning og afgræsning	Græsning	Græsning
	Reetablering af løbespor		
Grønthøstning/høslæt af overdrev og slettearealer	x	x	x
Vådområder (Nr. henviser til drifts- og plejekort)	Vandhul nr. 1	Vandhul nr. 1	Vandhul nr. 1
	Vandhul nr. 2	Vandhul nr. 2	Vandhul nr. 2
	Vandhul nr. 3	Vandhul nr. 3	Vandhul nr. 3
	Vandingsdam nr. 4		Vandingsdam nr. 4
	Vandhul nr. 5		Vandhul nr. 5
	Skovsøerne nr. 6		Skovsøerne nr. 6
	Vandhul nr. 7	Vandhul nr. 7	Vandhul nr. 7
	Vandhullerne i nr. 8		Vandhullerne nr. 8
	Skovsø nr. 9	Skovsø nr. 9	Skovsø nr. 9
	Blykobbe Ådal: Nedlæggelse af overkørsler og etab. af nye.		
Pleje af fortidsminder	x	x	x
Hedeareal	8 b	8 b	8 b
Nærkampby	x		
Kørespor	x		
Levende hegn og bevoksning	x	x	
Off. adgang	Vandretursfolder P-skilte Ridesti Opdatering af hjemmeside		

Tabel 7: Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan

Drifts- og plejetiltag, som er begrænset til enkelttiltag eller som er tilknyttet bestemte mindre genstande, er af overskuelighedshensyn ikke medtaget i oversigten.

ØKONOMI

14 Økonomiske konsekvensberegninger

En forudsætning for at handlingsplanen gennemføres er, dels at der opstilles et budget over de økonomiske konsekvenser, dels at den årlige tildeling af ressourcer er i overensstemmelse med budgettet.

I det følgende er de økonomiske konsekvenser af planens implementering vurderet på baggrund af det bedst mulige skøn på planlægningstidspunktet.

Konsekvensberegningerne omfatter udelukkende de af planens aktiviteter, der ligger *ud over* den nuværende løbende drift af terrænet. Udgifter i forbindelse med den almindelige drift og vedligeholdelse af grønne områder, veje og militære anlæg samt tiltag som allerede udføres, er således ikke medtaget. Derfor indgår følgende arbejdsopgaver fra drifts- og plejeplanen ikke i budgetoverslaget:

- Pleje af skovområderne
- Etablering af løbespor på feltmæssig forhindringsbane
- Drift af overdrev
- Drift af slettearealerne
- Fjernelse af deponeret byggeaffald
- Plantering af overskudsjord fra branddemonstrationsplads
- Etablering af bro over Blykobbe Ådal til pistolskydebane
- Udbygning og vedligeholdelse af nærkampby
- Etablering af kørespor samt forstærkning af nuværende
- Etablering af levende hegn og bevoksninger
- Vildtpleje

14.1 Udregningsgrundlag for drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser

Udregningsgrundlag		
Timelønning, specialarbejder	200	kr./time
Timelønning, traktorfører	210	kr./time
Almindelig traktor	450	kr./time
Anhænger til traktor	90	kr./time
Grenknuser	160	kr./time
Motorsav	25	kr./time
Hegn	12	kr./m.
Grave/læssemaskine	550	kr./time

Tabel 8: Udregningsgrundlag for økonomiske konsekvensberegninger.

14.2 Kalkule over drifts- og plejetiltag

Kalkule over drifts- og plejetiltag				
Kratrydning, traktor	7	time/ha *(Traktor+traktorfører+kratrydder)	5.740	kr./ha
"Afpudsning"	3,5	time/ha * (Specialarb.+motorsav)	788	kr./ha
Hegning	1300	m hegn (omkreds á 1100 m+ opdeling á 200 m)	15.600	kr.
Færste incl. opsætning			15.000	kr./stk
Vandingsanlæg			3.000	kr./stk
Afgræsning		Foretages af ekstern afgræsser	0	kr.
Omkostning per vådområde er angivet som gennemsnit			10.000	kr./stk.
Nedlæggelse af overkørsler over Blykobbe Ådal	1	time * (grave/læssemask+fører)	760	kr./time
	1	time * (traktor+fører+vogn)	750	kr./time
I alt for nedlæggelse af overkørsler over Blykobbe Ådal			1.510	kr./stk.
Let bro		Til vartning af skydebane	30.000	kr./stk.
Bro		Til tunge køretøjer - pris incl. brinksikring.	50.000	kr./stk.
Rydning omkring fortidsminder	4	time/ha * (Specialarb.+motorsav +medhjælp)	1.700	kr./stk.
Pæle til markering af fortidsminde			100	kr./stk.
Synliggørelse af "Jydegård Formationen"	8	Timer (Grave/læssemask. + fører)	6080	kr.

Tabel 9: Kalkule over drifts- og plejetiltag.

14.3 Sammenfatning af drift- og plejeplanens økonomiske konsekvenser

Arbejdsopgave	Antal	Enhed	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014-2018	Total
Stenløkkeme, kratrydning, traktor	6	ha	15.785	15.785										31.570
Stenløkkeme, kratrydning, motorsav	6	ha	2.166	2.166										4.331
Hegn				15.600										15.600
Færteste	3	stk.		45.000										45.000
Vandingsanlæg	2	stk.		6.000										6.000
Afgræsning				0										0
Pleje af vådområder	8	stk.			10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000		80.000
Nedlæggelse af overkørsler over Blykobbø Ådal	7	stk.			10.570									10.570
Let bro	1	stk.			30.000									30.000
Bro	2	stk.				100.000								100.000
Rydning omkring fortidsminder	4	stk.					3.400	3.400						6.800
Pæle til markering af fortidsminde	5	stk.						500						500
Information til offentligheden, foldere, P-skilte m.v.				30.000										30.000
Synliggørelse af ”Jydegård Formationen”	1	Stk	6080											6080
Total			24.031	114.551	50.570	110.000	13.400	13.900	10.000	10.000	10.000	10.000	0	366.451

Tabel 10: Sammenfatning af drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser.

BILAG

15 Oversigt over bilag

Bilag 1: Grundkort over Almegårds Øvelsesplads .

Bilag 2: Terrænkort over Almegårds Øvelsesplads.

Bilag 3: Drifts- og plejekort over Almegårds Øvelsesplads.

Bilag 4: Bevoksningsliste for Almegårds Øvelsesplads. Bemærk: Træernes alder er skønnet!

Bilag 5: Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§3-4.

Bilag 6: Katalog over fortidsminder på Almegårds Øvelsesplads.

Bilag 7: Ordensreglement for offentlighedens adgang til Almegårds Øvelsesplads.

Bilag 8: Tilladelse til deponering af overskudsjord i forbindelse med etablering af branddemonstrationsplads ved Lille Almegård.

Bilag 9: Etablering af ridesti ved Almegårds Kaserne, skrivelse fra Forsvarets Bygnings-tjeneste af den 19. februar 2002.

Bilag 10: Stengærde ved Lille Almegård

Bilag 1

GRUNDKORT

ALMEGÅRDS ØVELSESPLADS

246,8 ha

SIGNATURPLAN:

- 1

Afdelingsnummer
- d

Litra
- Eg 1982

Træart m. anlægsår
- Afdelingsgrænse
- Litra grænse
- Ultrarødt bevoksningsgrænse
- Offentlig vej
- Bilfæst vej
- Bæltspor
- Spør
- Vandast
- Stængende
- Jorddige
- ☼

Grønhøj
- Benævnt genstand, se Uffts- og pløjkort for detaljer.
- λ

Grøft
- Fast hegn
- Levende hegn
- Luftheding (Mindre end 5 kV)
- └

Egen bygning
- └

Fremmed bygning
- Q Q Q

Lavt træ
- o o o o

Lavt trækrat
- ▲ ▲ ▲ ▲

Eng/bælt bund
- █

Løvskov
- █

Nåleskov
- █

Krøt
- █

Overdrev
- █

Vildtuger, øger, skydebane og anden anvendelse
- █

Slette
- █

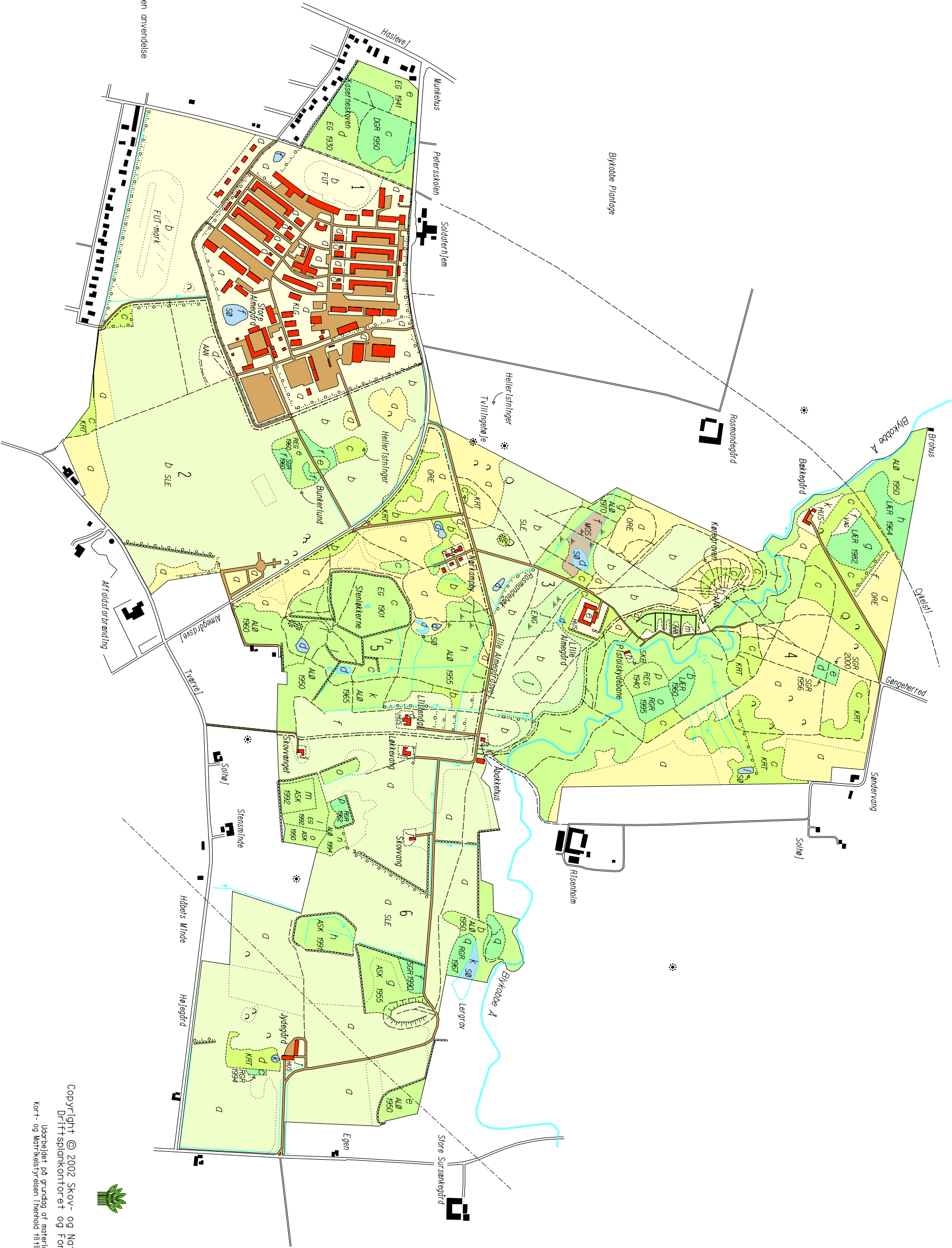
Mose
- █

Sø
- █

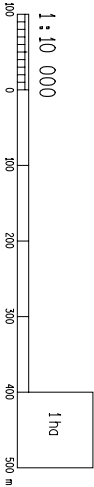
Eng
- █

Vej
- █

Kaserne/lejr / gnr og geområde

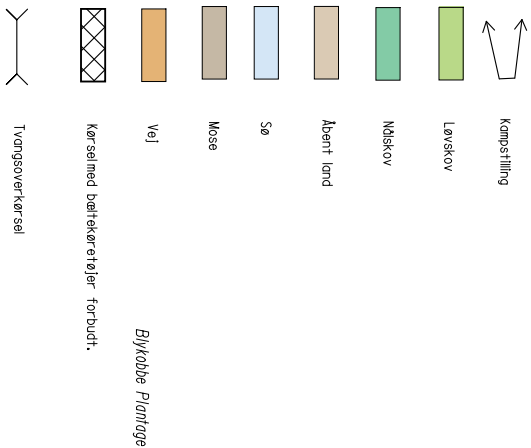
Copyright © 2002 Skov- og Naturstyrelsen
Driftsplankontoret og Forsvaret
Udarbejdet på grundlag af materiale fra
kort- og Matrikelstyrelsen i henhold til tilladelse GIS-97

TERRÆNKORT

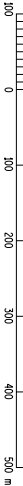
246,8 ha

SIGNATURPLAN:

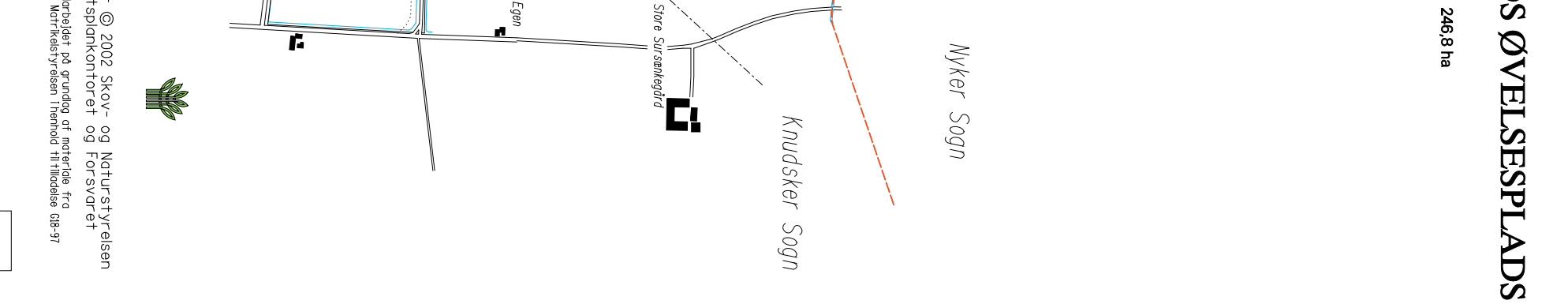
Copyright © 2002 Skov- og Naturstyrelsen
Driftsplankontoret og Forsvaret
Udarbejdet på grundlag af materiale fra
Kort- og Kortkøbsstyrelsen i henhold til tilføjelse G8-97

1:10 000

246,8 ha

-

- © 2002 Skov- og Naturstyrelsen
- splankontoret og Forsvaret

arbejdet på grundlag af materiale fra Matrikelstyrelsen i henhold til tilladelse GI8-97

 1 ha |

1 ha

A vertical scale bar with markings at 100, 200, 300, 400, and 500 m.

Bevoksningsliste for Almegårds Øvelsesplads

Bevoksningslisten (afdelingernes særlige beskrivelse) er statusopgørelsen litra for litra, juni 2002.

Til de enkelte kolonner gives følgende kommentarer:

Afd.	Afdelingsnummer
Lit.	Litra(delareal)
Areal	Litraareal i hektar
B %	Bevoksningsprocent. For ikke fuldt sluttede bevoksninger angiver tallet % af normal slutning.
Årgang	Året for plantning (eller etableret selvfor yngelse). Er sædvanligvis beregnet ud fra alderen fra frø ved at antage en plantealder på 2 år for løvtræ og 4 (3) år for nåletræ.
Alder	Alder fra frø på plantetidspunktet.
I %	Indblandingsprocent. Den indre arealfordeling mellem træarterne i en blandingsbevoksning.
PK	Boniteten for samtlige træartsforekomster udtrykt som produktionsklasse (gennemsnitlig årlig tilvækst pr. ha. i m ³)
T	Taksationsmetode. E: enkelt-træmåling F: fuldtaksation, S: skøn, T: tælling
H	Højde i meter med 1 decimal.
D	Diameter i cm med 1 decimal.
Masse	Kubikmeterfastmasse – dels for litraen og dels pr. ha.

Bevoksningslisten er en status og indeholder derfor ikke tilvækst- og hugstoplysninger samt evt. afviklingstid for de enkelte bevoksninger.

Forkortelser

AAN	= Anden anvendelse	KRT	= Krat
AGE	= Ager	LÆR	= Lærk
ALØ	= Andet løv	MOS	= Mose
ASK	= Ask	ORE	= Overdrev/strandoverdrev
BIR	= Birk	PIL	= Pil
BJR	= Bjergfyr	REG	= Rødeg
BØG	= Bøg	RGR	= Rødgran
DGR	= Douglas	SGR	= Sitkagran
ENG	= Eng	SKB	= Skydebane
EG	= Eg (stilkeg/vintereg)	SKF	= Skovfyr
FUT	= Idrætsanlæg	SLE	= Slette/kulturgræs
HUS	= Hus og have	SØ	= Sø
KLG	= Kaserne, lejr, garageområde	VAG	= Vildtager
		VEJ	= Bilfaste veje

Skov- og Naturstyrelsen

Label: 1
Side: 1

Distrikt 6141: Almegård ØVELSESPLADS
Skovpart 1: Almegård ØVELSESPLADS
Skov 101: Almegård ØVELSESPLADS

Bevölkerungsalter 2002

[illegible]

[illegible]

Taaron
Skov- og Naturstyrelsen

Tabel 1
Side 5

Distrikt 6141: Almegård ØVELSESPLADS
Skovpart 1: Almegård ØVELSESPLADS
Skov 101: Almegård ØVELSESPLADS

Bevökningslista 2013

[illegible]

Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§3-4

Store dele af forsvarets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er Naturbeskyttelseslovens §§3-4 ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også forsvarets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg m.v.

Såfremt forsvaret ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden, derimod kræve tilladelse.

En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende amtskommune, jfr. lovens §§3-4 og §65, stk. 3.

Militære aktiviteter

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl skydeterræn) vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens §§3-4 bør derfor ske på grundlag af intensiteten af det pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozing, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bælte køretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bælte spor indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse i hvert fald inden for ret vide rammer.

Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bælte køretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtypedefinition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a., at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper inden for øvelsesterrænet kræver tilladelse efter Naturbeskyttelsesloven.

Tvilstilfælde

I tilfælde hvor forsvaret er i tvivl om, hvorvidt der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i Naturtypebekendtgørelsens §8 kunne anvendes. Det vil sige, at forsvaret kan rette henvendelse til amtet, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 f i vejledningen om Naturbeskyttelsesloven.

Forvaltningsplaner

I en række tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en forvaltningsplan for det pågældende militære øvelsesområde, f.eks. i form af en driftsplan. Herved vil man ofte kunne skabe de bedste rammer for den militære anvendelse samtidig med, at der tages hensyn til plante- og dyrelivet. Samtidig vil en forvaltningsplan være et egnet grundlag for en stillingtagen til eventuelle ønsker om dispensation fra bl.a. Naturbeskyttelseslovens §§3-4.

AFD.	FR.NR.	SB.NR.	BESKRIVELSE	BEMÆRKNINGER
			ALMEGÅRDS ØVELSESPADS	
			LISTE OVER FORTIDSMINDER	
			For hele øvelsespladsen gælder at: Der findes 2 gravhøje, 2 røser og 1 helleristningsfelt på området, som er at betragte som fredede fortidsminder, beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens §12. Der ud over findes der 12 arkæologiske lokaliteter, hvor museumslovens §26 kan blive aktuel. Vær opmærksom på de mange sten- og jordddiger på og omkring arealerne, som er fredet og beskyttet efter Naturbeskyttelsesloven §4. Generelt set er alle diger på statsejede arealer omfattet af bestemmelsen. Ledstolpesten, som står i forbindelse med digerne, skal betragtes som fortidsminder. Også stenkister under vejene skal betragtes og behandles som fredede fortidsminder. Stenkisterne er ikke blevet efter søgt ved denne besigtigelse, men Skov- og Naturstyrelsen hører gerne fra forsvaret hvis de findes, så også stenkisterne kan blive registreret.	Digerne bør holdes synlige og må ikke yderligere gen-nembrydes. Fredningsbestemmelsen administreres af regionskom-munen.

AFD.	FR.NR.	SB.NR.	BESKRIVELSE	BEMÆRKNINGER
1	-	24	Knudsker sogn Ifølge "Det Kulturhistoriske Centralregister" - i det følgende forkortet til DKC - har der her ligget en høj med randsten. Fra oldtid. På kaserneområdet.	Intet at se.
1	-	24b	Knudsker sogn. Ifølge DKC har der her ligget en sløjfet røse eller høj fra oldtid. På Kaserneområdet.	Intet at se.
1	-	82	Knudsker sogn Ifølge DKC er der her fundet en tyknakket, slebet firsidet økse fra yngre stenalder - måske enkeltgravskultur. På kaserneområdet.	
2	5233:29	24c	Helleristning. Skåltegn På en SSØ - NNV gående klipperyg, på den N-ligste, højeste del, en 5 x 5 x 1,5 m stor blok, mindst 80 skåltegn. De største er fra 1 - 1½ cm dybe og 3 - 5 cm i diameter. Der er antagelig flere end 80. De ligger tæt og de fleste er ganske flade. Desuden er klippen eroderet i overfladen, så flere skåltegn kan være forsvundet. Skåltegnene ligger i et N - S orienteret bælte, 4 x 1,5 m, og fortsætter fra toppen og ned over klippens S-vendte side. 1,3 m fra den store koncentration, på et lille plateau på stenens S-skråning, ligger en lille gruppe på mindst 6 skåltegn, hvoraf 3 er meget tydelige og 3 til 4 cm i diameter. I gammel skov.	Tilstanden fin og bevares. Evt. opvækst som måtte sløre klippen/helleristningerne holdes nede.

AFD.	FR.NR.	SB.NR.	BESKRIVELSE	BEMÆRKNINGER
2	-	24a	<i>Knudsker sogn</i> Ifølge DKC har der her ligget en høj med randsten fra oldtid. I græsareal.	
3	5233:27	22	<i>Høj. Æn af "Tvillinghøje"</i> 3,0 x 27 m. Et skel NNØ - SSV hen over højen. Ø-delen afslidt og udfladet især i SSV, formentlig af gamle kreaturskader. Gammel indgravning i højsiden i NV. Antagelig et forsøg på helt at bortgrave højen. Flere sten synlige på højen, heraf enkelte sandsynligvis randsten. Gammel rævegrav i skrænten i højen i V. Enkelte spor af skyttehuller for enkelmand. Ø-delen ligger på Almegårds Øvelsesterræn og udgør den største del af højen. Ø-siden overvejende græsklædt med enkelte træer. V-siden træbevokset. I ager og græsareal.	Slørende opvækst ryddes og træerne tyndes ud. Højen bør ligge græsklædt hen med enkelte træer.
3	5233:28	21	<i>Høj</i> 5,0 x 25 m. Højen noget ujævn i overfladen med gammel lavning NV for centrum, i hvilken der ses toppen af en stor sten. Større skrænt og terrasse i højsiden i SØ og SV. Flere stier hele vejen rundt på/om højen, og hist og her ses sten i siderne. Højen har formentlig været brugt som romantisk haveanlæg for 100 år siden. Toppen af højen er åben og græsklædt. Rundt om højfoden findes underbevoksning af Hvidtjørn, Fuglekirsebær og æbler m.m., og i øvrigt bevokset med gamle Ege, Ær og Bornholms Røn. I græsareal.	Al slørende opvækst og underskov bør fældes og holdes borte fra højen, så hele overfladen kan ses og ligge hen med græs. De store træer kan i første omgang blive stående, men bør formentlig tyndes en del ud.

AFD.	FR.NR.	SB.NR.	BESKRIVELSE	BEMÆRKNINGER
3	-	20a	Knudsker sogn Ifølge DKC er der i ca. 1850 sløjfet høj eller røse fundet en jernsværd. I gammel ager/græsareal.	
3	-	20b	Knudsker sogn Ifølge DKC skulle her ligge en røse fra bronze- eller jernalder. I gammel ager/græsareal.	Intet at se.
4	-	42	Nyker sogn Ifølge DKC har der her ligget en gravhøj fra oldtiden. Højen er for længst blevet sløjfet. I gammel ager/græsareal.	Intet at se.
4	-	43	Nyker sogn Ifølge DKC er der her fundet en flintøkse med skafthul. Det oplyses, at øksen blev solgt til en rejsende englænder. I gammel ager/græsareal.	
5	5233:30	25b	Røse 0,75 x 7 m. Enkelte lag sten på Ø-delen, men det meste af højningen antagelig fast klippe. Vejspor, SSØ - NNV, over røsens V-del, og der er spor af gamle skyttegravshuller nær røsen. Græsklædt. I spredt åben løvskov.	Røsen fremtræder ikke særlig overbevisende. Ved røsens NNØ-fod ligger nogle marksten samt en 0.75 x 0,75 m stor murbrok. Røsen bør afmærkes med pæle og ligge hen i græs.

AFD.	FR.NR.	SB.NR.	BESKRIVELSE	BEMÆRKNINGER
5	5233:32	25c	Røse Efter optegnelserne 0,5 x 8 m stor, hvilket intet taler imod. Men det er umuligt at konstatere pga. opvækst af Ask, Eg, Hvidtjørn, Slåen Kaprifolie og Brombær. Spor af gamle skyttegravshuller nær røsen. Helt overgroet. I spredt åben løvskov.	Røsen bør afmærkes med pæle, ryddes helt og ligge hen i græs.
5	-	25a	Knudsker sogn Her har tidligere ligget den fredet røse 5233:31, som nu er helt forsvundet i stenbruddet. Fra bronze- eller jernalder. Tinglysning aflyst 5/9 1989. I åben blandet løvskov.	Intet at se.
5	-	25	Knudsker sogn Ifølge DKC har der her ligget flere små røser fra bronze- eller jernalder, som nu er ryddet og forsvundet i stenbruddet. I åben blandet løvskov.	Intet at se.
6	-	79 80	Knudsker sogn Ifølge DKC er der her bopladser fra jernalder eller vikingetid, men fund af flintafslag, Ierkarskår, kværnstensfragmenter i glimmerskiffer og 2 hvæssesten i skiffer. I gammel ager/græsareal.	

Velkommen

Lokalforsvarsregion Bornholms Værn byder velkommen til Almegårds Øvelsesplads

Almegårds Øvelsesplads er et militært område, der anvendes af forsvaret til uddannelse og øvelse for både bælte- og hjulkøretøjer samt enheder til fods. Det samlede areal udgør 247 ha, og der kan gennemføres uddannelse og øvelser i et omfang svarende til en bataljons størrelse (400 til 600 mand).

Terrænet er åbent for publikum, når der ikke er militær aktivitet. Oplysninger om de planlagte aktiviteter findes på skilte ved indfaldsveje til terrænet.

Ved offentlig færdsel gælder generelt:

- Terrænet er åbent for færdsel til fods.
- Færdsel på cykel og til hest er kun tilladt på veje og stier (se kort).
- Kørsel i bil er tilladt ad anviste ruter og til anviste p-pladser (se kort).
- Hunde må gerne medtages, men skal holdes i snor.
- Berøring af ammunition eller ammunitionsdele er forbudt
- Brug af åben ild er ikke tilladt og tobaksrygning skal ske med omtanke.
- Vis hensyn til fugle- og dyreliv.

Området rummer en række faste militære faciliteter, som f.eks. en ”by” – Nærkampbyen -, enkelte nærkamphuse, en feltforhindrebane, 25 meter pistolskydebane og en røg- og brandøvelsesplads. I disse områder kan der være særlige restriktioner, som vil fremgå af skiltning i terrænet.

Yderligere information samt tilladelser til særlige arrangementer rettes til Almegårds Kaserne, Terrænelementet, tlf.: 56 90 14 45.

0300307-003

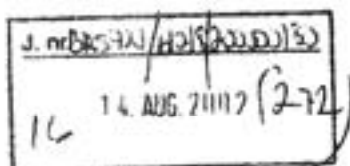
2003-07-11

FOTOKOPI

Bornholms Amt

Forsvarets Bygningstjeneste
Lone Corydon
Frederiksholms Kanal 30
Postbox 24
1001 København K

Teknisk Forvaltning

Østre Ringvej 1
DK-3700 Rønne
Tlf. 5692 2000
Fax 5692 2280
E-mail: tf@bora.dk

Dato: 13. august 2002
Deres ref.:
Vor ref.: B-70-51-3-407-8/01

Tilladelse til deponering af rent jord ved Almegårds Kaserne

Forsvarets Bygningstjeneste har 12. august 2002 anmodet om tilladelse til at deponere rent jord fra etableringen af en brandøvelsesplads på en række mindre områder på Almegårds Kasernes øvelsesareal.

Bornholms Amt har i 1995 registreret arealet ved Almegårds Kaserne som overdrev beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3. Det var på den baggrund Forsvarets Bygningstjeneste blev oplyst om at de skulle søge om tilladelse til at deponere jorden.

Siden 1995 er der imidlertid, efter en afgørelse om definitionen af overdrev i Naturklagenævnet, kommet nye retningslinier for hvornår et areal er at betragte som overdrev beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3. I de nye retningslinier skal arealet historisk have været udnyttet som græsningsareal - den såkaldte udmark - for landsbybøndernes dyr. Arealet må kun kortvarigt have været benyttet som agerjord.

Arealerne ved Almegårds Kaserne har historisk overvejende været benyttet som agerjord og først ligget hen udyrket siden Forsvarets erhvervelse omkring 1965. De er derfor ikke beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3.

Vi skal hermed oplyse om at Forsvarets Bygningstjeneste derfor ikke behøver at søge amtet om tilladelse til at deponere den rene jord de omtalte steder.

Vi skal dog gøre opmærksom på at der findes en række beskyttede fortidsminder, søer, vandløb og skov på Almegårds Kasernes areal, som der skal tages hensyn til ved fremtidige projekter.

Med venlig hilsen

Louise Lyng Bojesen
Louise Lyng Bojesen, Biolog

17/01/2003

12:13

17/01/03

11:24

KASELM BU 56951261

001

Sagsnummer: 286/611.11/200001867/4

934

Dato: 16 FEB. 2001

Sagsbehandler: GW

Lokalnummer: 4423

Til Bornholms Amt Teknisk Forvaltning
Østre Ringvej 1
3700 Rønne

LFR BV STCH
611

Xnr.: IB

Eft.: Forsvarskommandoen

0000160-014

2001-02-19

✓ Lokalforsvarsregion Bornholms Værn

Emne: Etablering af ridesti ved Almegårds Kaserne.

Ref.: Bornholms Amts skrivelse af 31. oktober 2000.

Forsvarets Bygningstjeneste har fra Lokalforsvarsregion Bornholms Værn modtaget den ved ref. nævnte skrivelse med skitse over en foreslået stiføring på Almegårds Øvelsesplads.

Forsvarets Bygningstjeneste har ingen indvendinger til selve placeringen af ridestien, men skal gøre opmærksom på, at pludselig støj fra skydning eller anden aktivitet i forsvarets skovareal kan være medvirkende årsag til uheld.

Forsvarets Bygningstjeneste kan tiltræde etablering af ridestien under betingelse af, at Amtet tilsikrer at forsvaret ikke kan pålægges ansvar for uheld med personer, heste m.v., som følge af militær øvelsesvirksomhed.

Endvidere skal alle tiltag i forbindelse med etablering, drift og vedligeholdelse af ridestien, herunder forlægning af den eksisterende løbebane med videre gennemføres uden udgift for forsvaret og i samarbejde med Bornholms Værn.

Der skal etableres tydelig permanent skiltning og afmærkning med oplysning om, at der kan forekomme uvarslede militære øvelsesaktiviteter omfattende skydning og anden støj.

Endelig skal aftalen kunne opsiges med et års varsel. En eventuel fjernelse af ridestien samt retablering af terrænet ved aftalens ophør er forsvaret uvedkommende.

E.B.

Lars Peter Bang
afdelingschef

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE

Frederiksholms Kanal 30
Postboks 24
DK-1001 København K

Set Mathiasgade 96 B
Postboks 511
DK-8800 Viborg

Telefon 33 13 47 01 og 86 62 14 77
Indvalg 33 14 47 01 og 86 62 72 77 + lokalnr.
E-mail ftt@post4.tele.dk

Telefax 33 32 30 29
86 61 18 58
Telex 66 220

NATUR OG MILJØ

Sekretariat

Tel.

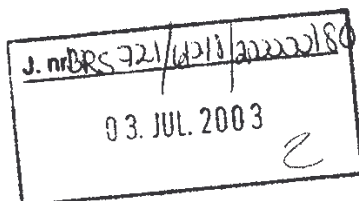
37 77 Almegård

Tel. 33 34 00 00

Fax 33 34 00 00

E-mail

Forsvarets Bygningstjeneste
Frederiksholms Kanal 30
Postbox 24
1001 København K
Att. Marianne Nielsen

1. juli 2003

Stengærde ved Ll. Almegård.

Danmarks Naturfredningsforening, Lokalkomite Bornholm har den 19. maj 2003 gjort Natur & Miljø opmærksom på at Forsvarets Bygningstjeneste har fjernet et stengærde på sydsiden af Lille Almegård i forbindelse med etableringen af en adgangsvej til en ny brandøvelsesplads.

Stengærderne og området omkring Ll. Almegård blev besigtiget den 6. juni 2003 sammen med Haldor Gudmundson fra Forsvarets Bygningstjeneste. Ved besigtigelsen kunne der ikke genfindes rester af et stengærde og Forsvarets Bygningstjeneste stillede sig uforstående overfor at der skulle have ligget et stengærde inden de etablerede adgangsvejen. De oplyste at stengærdet ikke var indtegnet på et måleblad fra 2001. Natur & Miljø bemærkede at det eksisterende stengærde langs vandhullet SØ for ejendommen heller ikke forekom på målebladet.

Efterfølgende har Kaptajn Ørum fra Lokalforsvarsregion Bornholm oplyst at han engang i 1960'erne som mening soldat har været med til at opsætte et stengærde for at beskytte haven omkring gården.

Lille Almegård blev besigtiget den 25. juni 2003 med Finn Ole Nielsen fra Bornholms Museum. Finn Ole Nielsen mente at det var sandsynligt at stengærdet blot har bestået af en mere eller mindre erkendelig række af større sten, hvorfor Forsvarets Bygningstjeneste og Landinspektøren ikke har opfattet stenrækken som et stengærde, der bude beskyttes.

Natur & Miljø finder det derfor sandsynliggjort at der har været et meget utydeligt stengærde inden adgangsvejen blev etableret.

Frederiksholms Kanal 30

Stengærder er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §4. Undtaget fra beskyttelsesbestemmelserne er dog bl.a. havediger. Stengærderne omkring Lille Almegård er alle at betragte som havediger og de er derfor ikke omfattet af Naturbeskyttelseslovens bestemmelser.

Forsvarets Bygningstjeneste har derfor ikke ulovligt fjernet stengærdet.

Natur & Miljø betragter derfor denne sag som afsluttet.

Natur & Miljø vil dog opfordre Forsvarets Bygningstjeneste til at bevare stengærderne idet de stadig fungerer som leve- og skjulested for en række dyr og planter i området.

Vi vil desuden gøre opmærksom på at der i kaserneområdet forekommer en række skåltegn og måske andre helleristninger på store, blotlagte sten. Når der foretages pleje eller foregår færdsel med store maskiner, der skraber i jordoverfladen er flere af disse sten blevet beskadiget, så helleristningerne ikke længere eller kun vanskeligt kan erkendes. Vi henstiller til at Forsvaret i fremtiden er opmærksomme på at der kan forekomme helleristninger og at disse er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens §12.

Med venlig hilsen

Louise Lyng Bojesen
Biolog

Dir. tlf.: 5692 2050

mail: tflb@bora.dk

Kopi til Danmarks Naturfredningsforening – Bornholm og Bornholms Værn.